

Onnistuneet kohtaamisen hetket huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä varhaiskasva- tuksessa

Tia Elo, Laura Heikkilä & Tanja Kilpijärvi

Laurea-ammattikorkeakoulu

Onnistuneet kohtaamisen hetket huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä varhaiskasvatuksessa

Tia Elo, Laura Heikkilä & Tanja Kilpijärvi

Sosionomi, AMK

Opinnäytetyö

Lokakuu, 2025

Tia Elo, Laura Heikkilä & Tanja Kilpijärvi

Onnistuneet kohtaamisen hetket huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä varhaiskasvatuksessa

Vuosi

2025

Sivumäärä

74

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on vahvistaa varhaiskasvattajien valmiuksia onnistuneisiin kohtaamisen hetkiin huoltajien kanssa. Tarkoituksena on tuottaa opas, jonka avulla lisätään varhaiskasvattajien ymmärrystä kohtaamisen merkityksestä, sekä tarjota keinoja onnistuneen kohtaamisen tueksi huoltajien ja varhaiskasvattajien väliselle yhteistyölle.

Toimeksiantajana toimi Keravan kaupunki, Kanniston varhaiskasvatusyksikkö. Opas tulee toimeksiantajan Keravan kaupungin Kanniston ja Niinipuun varhaiskasvatusyksiköiden käyttöön, mutta sitä voidaan hyödyntää myös muissa Keravan kaupungin varhaiskasvatusyksiköissä. Tarve opinnäytteelle nousi opinnäytettä tekevien opiskelijoiden mielenkiinnon ja toimeksiantajan tarpeen yhdistämisellä.

Teoreettinen viitekehys käsittelee huoltajien ja varhaiskasvattajien välistä yhteistyötä, vuorovaikutuksen ja dialogisuuden merkitystä sekä haastavia vuorovaikutustilanteita ja niiden käsittelemistä, huolen puheeksi ottamista ja palautteen antamista. Viitekehys käsittelee myös laaja-alaisia oppimisvaikeuksia, neurokehityksellisiä häiriöitä ja kehitysvammaisuutta, perheiden monikulttuurisuutta ja sosioekonomista asemaa sekä niiden vaikutuksia huoltajien kanssa tehtävään yhteistyöhön. Lisäksi tietoperustassa käsitellään inklusiota sekä miten inklusiivisuus näkyy varhaiskasvatuksessa, sekä mitä muutoksia perusopetuslain lakimuutos tuo varhaiskasvatukseen sekä tuen portaisiin, jotka löytyvät edelleen valtakunnallisesta varhaiskasvatussuunnitelmasta; yleinen, tehostettu ja erityinen tuki, ja jotka tulevat muuttamaan muotonsa ryhmäkohtaiseksi ja lapsikohtaiseksi tueksi.

Kehittämistyön tuotoksena syntyi opas varhaiskasvattajille huoltajien kohtaamisen tueksi. Oppaan tarkoituksena on tuottaa helposti hyödynnettävää ja ajankohtaista tietoa varhaiskasvattajille heidän kohdatessa monimuotoisia, monikulttuurisia sekä erilaisissa elämäntilanteissa olevia perheitä. Oppaan toteutuksessa hyödynnettiin varhaiskasvatuksen henkilökunnan kokemuksia huoltajien kanssa tehtävästä yhteistyöstä sekä heidän toiveitaan ja näkemyksiään oppaan sisällöstä. Opas on saanut varhaiskasvatuksen henkilöstöltä positiivista palautetta käytettävyydestään. Opasta on mahdollista jatkokehittää edelleen, kuten lisätä QR-koodien, joilla täydentää sisältöä. Näin oppaasta voisi tulla entistä monipuolisempi ja laajemmin käytettävä työväline varhaiskasvatuksen arkeen.

Asiasanat: varhaiskasvatus, kohtaaminen, vuorovaikutus, monimuotoiset perheet, inklusiio

Tia Elo, Laura Heikkilä & Tanja Kilpijärvi

Successful moments of encounter in cooperation with guardians in early childhood education

Year	2025	Pages	74
------	------	-------	----

The aim of this thesis is to strengthen the early childhood educators' capabilities for successful encounters with guardians. The purpose of this thesis is to produce a guide which will increase the early childhood educators' understanding of the significance of encounters and to provide tools for supporting successful cooperation between guardians and early childhood educators.

The thesis was done in collaboration with the City of Kerava, Kannisto Early Childhood Education Unit. The guide will be used by the Kannisto and Niinipuu early childhood education units of the City of Kerava, but it can also be utilized in other early childhood education units within the city. The need for the thesis arose from the combination of the students' interest in the topic and the Kannistos early childhood education unit's expressed need.

The theoretical framework addresses cooperation between guardians and early childhood educators, the importance of interaction and dialogue, as well as challenging interaction situations and their management, raising concerns, and providing feedback. The framework also covers general learning difficulties, neurodevelopmental disorders and intellectual disabilities, family multiculturalism and socioeconomic status, and the effects these factors have on collaboration between educators and guardians. In addition, the knowledge base examines inclusion, how inclusivity is part of early childhood education, and what changes the amendment to the Basic Education Act brings to early childhood education and to the levels of support still found in the national early childhood education plan; general, intensified and special support, but will be changed to group-specific and child-specific support.

As the outcome of the development project, a guide was created to support early childhood educators in encounters with guardians. The purpose of the guide is to produce easily usable and up-to-date information for educators when working with diverse, multicultural families in different life situations. The implementation of the guide was based on the experiences of early childhood educators regarding cooperation with guardians, as well as their wishes and perspectives concerning the content. The guide has received positive feedback from the educators on its usability. There is still potential for further development, such as adding QR codes, to complement the content. In this way, the guide could become an even more versatile and widely used tool in the everyday practice of early childhood education.

Keywords: early childhood, encounter, interaction, diverse families, inclusion

Sisällys

1	Johdanto.....	7
2	Varhaiskasvatus.....	8
2.1	Inklusiivisuus varhaiskasvatuksessa	9
2.1.1	Tukitoimet varhaiskasvatuksessa	11
2.1.2	Oppimisen tuen uudistus	14
2.2	Kasvatusyhteistyö	15
2.2.1	Huolen puheeksi ottaminen	17
2.2.2	Palautteen antaminen	18
3	Vuorovaikutus ja ammatillinen työote varhaiskasvatuksessa	20
3.1	Vuorovaikutusosaaminen	20
3.2	Uhkatilanteet varhaiskasvatuksessa	22
3.3	Ratkaisukeskeinen työote	23
3.4	Reflektiivinen työote	24
3.5	Kulttuurisensitiivisyys	24
4	Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri ja erilaisten perhetilanteiden huomiointi	25
4.1	Erilaisten perheiden monimuotoisuus varhaiskasvatuksessa	25
4.2	Perheiden monikulttuurisuuden huomioiminen varhaiskasvatuksessa	27
4.3	Perheiden sosioekonomisen aseman vaikutus varhaiskasvatuksessa	28
5	Laaja-alaisten oppimisvaikeuksien vaikutus varhaiskasvatuksessa	29
5.1	Hahmottamisen vaikeudet	29
5.2	Motoristen taitojen kehittymisen haasteet.....	30
5.3	Kielen ja puheen kehityksen haasteet	30
5.4	Sosiaalinen ympäristö ja oikea-aikainen tuki	31
6	Neurokehityksellisten häiriöiden vaikutus varhaiskasvatukseen	31
6.1	ADHD	32
6.2	Autismikirjo.....	32
6.3	Tourette	33
6.4	Kehityksellinen kielihäiriö	34
7	Kehitysvammaisuuden vaikutus varhaiskasvatukseen	35
8	Toteutus	35
8.1	Toiminnallinen lähestymistapa.....	36
8.2	Opinnäytetyön prosessi.....	37
8.3	Oppaan suunnittelu ja toteutus	38
8.4	Alku- ja palautekyselyt.....	40
8.4.1	Alkukysely	40
8.4.2	Palautekysely	42

8.5	Oppaan arviointi.....	44
	8.5.1 Oma arviointi.....	46
	8.5.2 Työelämäkumppanin arviointi	47
8.6	Eettisyys ja luotettavuus	47
9	Pohdinta	49
	Lähteet.....	51
	Kuviot	58
	Liitteet	59

1 Johdanto

Varhaiskasvatusta on monelle lapselle ensimmäinen askel kodin ulkopuoliseen kasvu- ja oppimisympäristöön. Samalla varhaiskasvatusta tarjoaa perheille tärkeää tukea arkeen. Varhaiskasvatusta on merkittävä kasvun ja kehityksen ympäristö, jossa jokaisella lapsella ja perheellä tulisi olla mahdollisuus kokea tulevaisuutta kohdatuksi, ymmärretyksi, hyväksytyksi ja arvostetuksi sellaisena kuin on.

Toimintaa ohjaavan varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan huoltajan ja varhaiskasvattajien välinen yhteistyö tuo lapsen elämään jatkuvuutta ja turvallisuutta. Lapsen varhaiskasvatuksen tavoitteista sopiessa avoin, arvostava ja tasavertainen kohtaaminen on tärkeää. Säännöllinen yhteistyö on oleellista, jotta perheiden ja henkilöstön yhteinen kasvatustehtävä muodostaa lapsen kannalta mielekkään kokonaisuuden. Ammatillinen, avoin ja kunnioittava suhtautuminen monimuotoisiin perheisiin ja perheiden erilaisiin kieliin, kulttuureihin, katsomuksiin ja uskontoihin, perinteisiin sekä kasvatuskäsityksiin luo edellytyksiä hyvälle kasvatusyhteistyölle. (Opetushallitus 2022, 21-23.)

Varhaiskasvatuksessa työskentelevien varhaiskasvattajien osaaminen perheiden ennakkoluottomassa ja sensitiivisessä kohtaamisessa nousee avainasemaan. Jokainen kohtaaminen on tilaisuus edistää lapsen hyvinvointia, ja sen lisäksi myös mahdollisuus tukea huoltajia heidän omassa, ensisijaisessa tärkeässä kasvatustehtävässään. Jokaisella kohtaamisella voi olla suuri vaikutus luottamuksen kasvattamisessa varhaiskasvatusta ja perheen välillä. (Monimuotoiset perheet varhaiskasvatuksessa 2024a.)

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on vahvistaa varhaiskasvattajien valmiuksia onnistuneisiin kohtaamisen hetkiin huoltajien kanssa. Tarkoituksena on tuottaa opas, jonka avulla lisätään varhaiskasvattajien ymmärrystä kohtaamisen merkityksestä, sekä tarjota keinoja onnistuneeseen kohtaamiseen tueksi huoltajien ja varhaiskasvattajien väliselle yhteistyölle. Toimeksiantajana toimii Keravan kaupunki, Kanniston varhaiskasvatustyksikkö. Opas tulee Keravan kaupungin Kanniston ja Niinipuun varhaiskasvatustyksiköiden käyttöön, mutta sitä voidaan hyödyntää myös muissa Keravan kaupungin varhaiskasvatustyksiköissä. Tarve opinnäytteelle nousi opinnäytettä tekevien opiskelijoiden mielenkiinnon ja toimeksiantajan tarpeen yhdistämisellä.

Aihe on erityisen ajankohtainen varhaiskasvatusta tarvitsevien perheiden monimuotoistuksessa. Laki- ja perheiden monimuotoisuus- hankkeen mukaan lapset elävät arkea monenlaisissa perheissä, joissa aikuiset huolehtivat heidän hyvinvoinnistaan aiempaa monimuotoisemmissa tilanteissa. Monimuotoiset perheet kattavat yli kolmasosan kaikista suomalaisista lapsiperheistä. (Koulu, Sihvonen, Aarnio & Moring 2023, 2.)

Perheisiin ja perheellistymiseen liittyy edelleen paljon oletuksia ja asenteita. Monikulttuurisuuden, moninaisten perhemuotojen ja erilaisten katsomusten huomioon ottaminen sekä inklusiivisen toimintakulttuurin kehittäminen edellyttävät varhaiskasvattajilta ammatillista sensitiivisyyttä ja kykyä kohdata perheet ennakkoluulottomasti. Lisäksi lasten yksilölliset oppimisen ja kehityksen haasteet, kuten erilaiset neurokehitykselliset häiriöt tai kehitysvammaisuus, vahvistavat tarvetta tiiviiseen ja luottamukselliseen yhteistyöhön huoltajien kanssa. Lapsen perhetilanteen ja koko perheen huomioiminen tukevat lapsen turvallista kasvua ja kehitystä. (Monimuotoiset perheet varhaiskasvatuksessa 2024, 6.)

Opinnäytetyössä tullaan ottamaan huomioon myös elokuussa 2025 käynnistynyt perusopetuksen oppimisen tuen uudistus, jonka keskiössä on oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja inklusiivisen toimintakulttuurin kehittäminen (Opetushallitus 2025k).

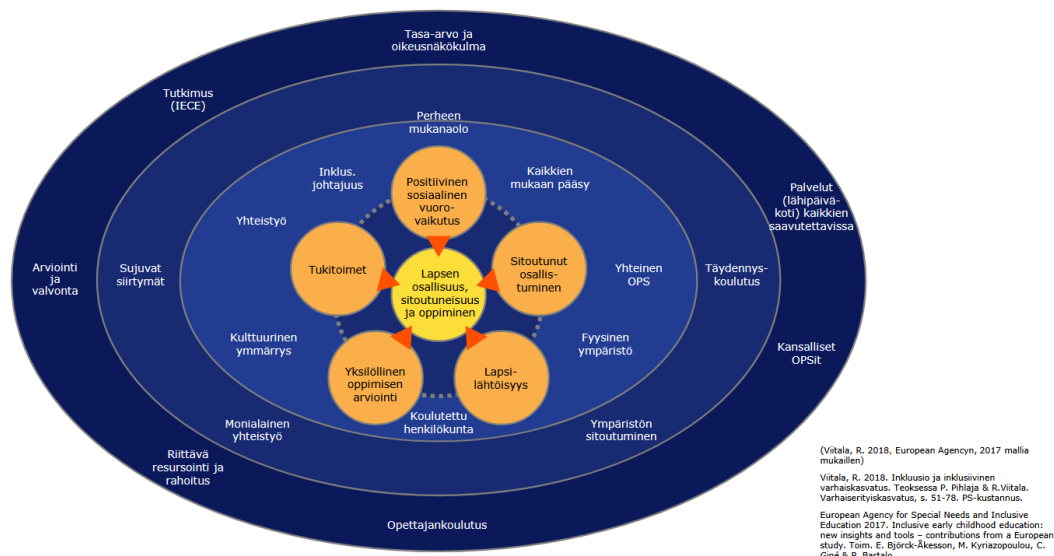
2 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus määritellään Varhaiskasvatuslaissa (540/2018) suunnitelmalliseksi ja tavoitteelliseksi kasvatukseen, opetukseen ja hoidon kokonaisuudeksi, jossa painottuu pedagogiikka. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lapsen kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia sekä tukea oppimisen edellytyksiä. Laki korostaa myös lapsen oikeutta turvalliseen ja kehitystä tukevaan oppimisympäristöön sekä osallisuuteen omassa ryhmässään. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Opetushallitus 2022, 12-14) korostavat, että varhaiskasvatus luo perustan lapsen elinikäiselle oppimiselle ja tukee kokonaisvaltaista hyvinvointia. Toimintaa ohjaavat arvot, kuten lapsen etu, yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja osallisuus. Lisäksi Varhaiskasvatussuunnitelma painottaa yhteistyötä huoltajien kanssa, monialaisuutta sekä sitä, että jokainen lapsi kohdataan yksilönä, mutta myös ryhmän jäsenenä. Varhaiskasvatus on oikeus, joka tukee lapsen kasvua ja oppimista kokonaisvaltaisesti. Se luo perustan elinikäiselle oppimiselle ja edistää tasa-arvoa sekä yhdenvertaisia mahdollisuuksia. Se perustuu eri lakeihin, velvoitteisiin muusta lainsäädännöstä ja kansainvälisistä sopimuksista sekä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin, jotka yhdessä luovat puitteet laadukkaalle ja yhdenvertaiselle varhaiskasvatukselle Suomessa. (Opetushallitus 2022, 17.) Lähdemme käsittelemään aihetta ensin inklusiivisuuden näkökulmasta, joka keskeisenä arvona ohjaa koko yhteisön toimintaa. Arvoperustana inklusiivisuus ilmenee päivittäisissä vuorovaikutustilanteissa ja kohtaamisissa varhaiskasvattajien ja monimuotoisten perheiden kanssa.

2.1 Inklusiivisuus varhaiskasvatuksessa

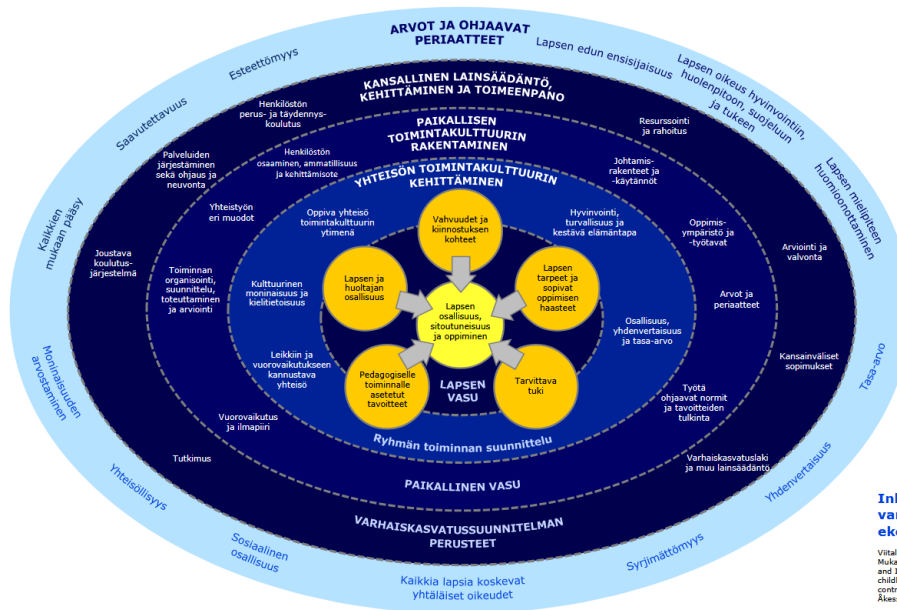
Inklusiivisuus on keskeinen arvo, periaate ja kokonaisvaltainen ajattelutapa, joka ohjaa sekä yksilöiden asenteita että yhteisöjen ja koko yhteiskunnan toimintaa. Se merkitsee jokaisen lapsen yhtäläistä oikeutta tulla kohdatuksi arvokkaana ja ainutlaatuisena yksilönä sekä oikeutta saada tarvittava tuki ja mahdollisuudet oppia, kehittyä ja osallistua yhteiseen toimintaan. Inklusiivisuus ei rajoitu hallinnollisiin tai pedagogisiin ratkaisuihin, vaan se on syvästi juurtunut arvoperusta, joka ilmenee päivittäisissä vuorovaikutustilanteissa, institutionaalisissa ratkaisuisissa sekä yhteiskunnallisissa linjauksissa. (Opetushallitus 2025g.)

Inklusiivisen varhaiskasvatuksen ekosysteeminen malli 2017

Kuvio 1. Inklusiivisen varhaiskasvatuksen ekosysteeminen malli 2017 (OPH 2025h)

European Agency for Special Needs and Inclusive Education toteutti vuosina 2015-2017 Inclusive Early Childhood Education (IECE) -kehittämishankkeen, jonka tavoitteena kehittää varhaiskasvatusta kaikille soveltuvaksi varhaiskasvatukseksi. Kehittämishankkeen tavoite oli tunnistaa ja analysoida inklusiivisen varhaiskasvatuksen tärkeimpiä ominaisuuksia ja koota niitä kansallisen kehittämisen tueksi. Inklusiivisen varhaiskasvatuksen ekosysteeminen malli (kuvio 1) havainnollistaa inklusiivisen moniulotteisuutta. Mallissa edetään uloimmilta kehiltä kohti keskustaa, jolloin tarkastelu siirtyy vähitellen yhteiskunnallisista rakenteista kohti yksittäisen lapsen kokemusta ja merkityksiä. Tämä lähestymistapa auttaa ymmärtämään, että lapsen tarvitseman tuen toteutuminen edellyttää useiden yhteiskunnallisten ja paikallisten tekijöiden toimivuutta. Jotta tukea tarvitsevan lapsen osallisuus, sosiaalinen vuorovaikutus sekä oppimisen ja kehityksen edellytykset voidaan turvata, vaaditaan monien toimijoiden välistä tavoitteellista yhteistyötä. (Opetushallitus 2025h.)

Kuvio 2: Inklusiivisen varhaiskasvatuksen ekosysteemin malli 2024 (OPH 2025i)

Vuonna 2022 niin varhaiskasvatustilakiin että Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin tehtiin muutoksia, joista osa koski suoraan inklusiota. Tämän jälkeen inklusiivisen varhaiskasvatuksen ekosysteemin malli (kuvi 2) päivitettiin vuosien 2023-2024 aikana. Päivitysten tavoitteena oli yhtenäistää mallin käsitteistöä ja rakenne vastaamaan paremmin Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa esitettyjä linjauksia. Mallin tarkoituksena on havainnollistaa, miten varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ohjaavat inklusiivisen varhaiskasvatuksen toteuttamista. (Opetushallitus 2025h.)

Varhaiskasvatusta ja esiopetusta järjestetään ja kehitetään inklusioperiaatteen mukaisesti siten, että kaikki lapset voivat osallistua toimintaan yhdessä riippumatta esimerkiksi tuen tarpeista, vammaisuudesta, kieli- tai kulttuuritaustasta tai muista yksilöllisistä eroista. Tämä edellyttää oppimisympäristöjen, toimintatapojen ja pedagogisten ratkaisujen suunnittelua joustaviksi ja muunneltaviksi siten, että ne vastaavat erilaisten lasten tarpeisiin ilman erottelua tai syrjäyttämistä. Konkreettina esimerkkeinä voidaan mainita esteettömien tilojen suunnittelu, joka mahdollistaa apuvälineitä käyttävien lasten täysipainoisen osallistumisen, sekä oppimateriaalien sijoittaminen kaikkien lasten ulottuville. (Opetushallitus 2023a.)

Inklusiivinen toimintakulttuuri ilmenee myös kielitietoisuutena ja monikielisuuden tukemisena. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi lasten kotikielten hyödyntämistä osana arjen vuorovai- kutusta, kuvakommunikaation käyttöä ohjeistuksen tukena sekä sanaston oppimisen tukemista monipuolisilla menetelmillä. Toiminnan eriyttäminen on keskeinen osa inklusiota: tehtäviä, leikkejä ja ohjeita mukautetaan lapsen taitotason, kiinnostuksen kohteiden ja tuen tarpeen mukaisesti. Yhteistoiminnalliset leikit ja projektit suunnitellaan niin, että jokaisella lapsella

on merkityksellinen rooli, joka mahdollistaa hänen vahvuuksiensa esiin tuomisen. (Opetushallitus 2025g.)

Varhaiskasvatustalain (540/2018) mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea lapsen oppimisen edellytyksiä, vahvistaa elinikäisen oppimisen taitoja sekä edistää koulutuksellista tasa-arvoa. Nämä tavoitteet kytkeytyvät suoraan inklusiivisiin periaatteisiin, joihin sisältyvät kaikkia lapsia koskevat yhtäläiset oikeudet, tasa-arvoisuus, yhdenvertaisuus, syrjimättömyys, moninaisuuden arvostaminen sekä sosiaalisen osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistaminen. Inklusiivisuus konkretisoituu esimerkiksi sosiaalisten taitojen tukemisena ohjatuissa vuorovaikutustilanteissa, joissa henkilöstö mallintaa empaattista käyttäytymistä ja ohjaa ristiriitojen rakkentavaa ratkaisemista. Lisäksi yhteistyö huoltajien kanssa on olennainen osa inklusiivista pedagogiikkaa: huoltajien näkemykset ja kulttuurinen tausta otetaan huomioon pedagogisessa suunnittelussa ja tuen järjestämisessä. Moninaisuus tuodaan näkyväksi valitsemalla oppimateriaaleja, kirjoja ja leikkivälineitä, jotka edustavat erilaisia kulttuureja, perhemuotoja, kykyjä ja elämäntapoja. (Opetushallitus 2022, 31-32.)

Inklusiivisuus varhaiskasvatuksessa kytkeytyy laajempaan yhteiskunnalliseen kehitykseen, jossa tavoitteena on poistaa esteitä ja ennakkoluuloja sekä rakentaa yhteisöjä, joissa moninaisuus tunnustetaan ja arvostetaan voimavarana. Tämä lähestymistapa ei ainoastaan tue lasten hyvinvointia ja oppimista, vaan edistää myös yhteiskunnan eheyttä, keskinäistä luottamusta ja kestävää tulevaisuutta. (Opetushallitus 2025g.)

2.1.1 Tukitoimet varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatus Suomessa järjestetään varhaiskasvatustalain (540/2018) nojalla, täydentää uusi, tammikuussa 2025 voimaan tullut vammaispalvelulaki (675/2023) sen soveltamista erityisesti tukitoimien osalta. Vammaispalvelulain mukaiset tukitoimet, kuten henkilökohtainen apu, kuljetuspalvelut sekä muut yksilölliset erityispalvelut, voivat mahdollistaa vammaisen lapsen täysipainoisen osallistumisen varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen. Näillä palveluilla voidaan poistaa tai vähentää osallistumisen esteitä, joita voivat olla esimerkiksi liikkumisen rajoitteet, kommunikaatiovaikeudet tai aistivammat. (STM 2025.)

Palveluja voidaan myöntää myös tilanteissa, joissa varsinainen varhaiskasvatus on järjestetty, mutta osallistuminen ei toteudu ilman erityisiä tukijärjestelyjä. Tämä on linjassa YK:n vammaisopimuksen (YK 2016) artiklojen 7 ja 24 kanssa, joissa korostetaan vammaisten lasten oikeutta täyteen osallisuuteen ja yhdenvertaisuuteen koulutusmahdollisuuksiin. Keskeistä on, että tukitoimet suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä huoltajien, varhaiskasvattajien ja tarvittaessa monialaisten asiantuntijatahojen kanssa, ja että ne integroidaan lapsen henkilökohtaiseen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Tukitoimien tarkoituksena ei ole ainoastaan poistaa fyysisiä tai kommunikaatioon liittyviä esteitä, vaan myös edistää lapsen sosiaalista osallisuutta, itsetuntoa ja toimijuutta vertaisryhmässä. Esimerkiksi henkilökohtainen avustaja voi tukea lasta päivittäisissä siirtymissä ja leikkiin osallistumisessa, kuljetuspalvelu voi varmistaa turvallisen pääsyn varhaiskasvatusympäristöön, ja puhetta tukevat ja korvaavat kommunikaatiomenetelmät (AAC) voivat mahdollistaa vuorovaikutuksen ja osallisuuden ryhmässä. Näin tukitoimet eivät ole irrallisia lisäpalveluita, vaan olennainen osa inklusiivista pedagogiikkaa ja varhaiskasvatuksen yhdenvertaisuusperiaatteen toteutumista. (Hermanfors 2017, 93.)

Varhaiskasvatuksessa osa lapsista tarvitsee erityistä tukea kehityksellisten, terveydellisten tai sosiaalisten syiden vuoksi, ja tällainen tuki voi olla joko tilapäistä tai pitkäkestoista. Tuen tarve on arvioitava säännöllisesti, ja lapsen tuen tarve tulee tunnistaa mahdollisimman varhain, jotta tuki voidaan kohdentaa ajoissa ja yksilöllisesti lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Varhaiskasvatuslaki (540/2018) säätelee tuen eri tasoja - yleinen, tehostettu ja erityinen tuki (kuvio 3) - sekä määrittää tukitoimien luonteen ja niihin liittyvän arvioinnin ja kirjauksen varhaiskasvatussuunnitelmaan. (Opetushallitus 2025j.)

Kuvio 3: Tuen portaat (Kauniainen 2025)

Varhaiskasvatuksessa käytettävät tuen tasot ovat yleinen, tehostettu sekä erityinen tuki. Näiden välillä siirrytään joustavasti sekä tuen taso arvioidaan aina lapsikohtaisesti. Yleinen tuki on kaikista varhain keino vastata lapsen tuen tarpeeseen. Tällaisissa tilanteissa tuki muodostuu esimerkiksi yksittäisistä pedagogisista tukitoimista ja ratkaisuista. Yleistä tukea tarjotaan kaikille lapsille varhaiskasvatuksessa. Mikäli yleinen tuki ei enää riitä, annetaan lapselle tukea yksilöllisesti sekä yhteisöllisesti suunniteltuna. Tehostettu tuki koostuu useista tuen muodoista, jotka toteutuvat säännöllisesti sekä samanaikaisesti. Tehostettuun tukeen tehdään hallintopäätös. Mikäli tehostettukaan tuki ei riitä, lapsella on oikeus saada erityistä tukea. Tällöin käytössä on useita tuen muotoja sekä tukipalveluita, ja se on kokoaikaista ja jatkuvaa. Erityisen tuen tarve voi syntyä esimerkiksi vamman, sairauden, kehityksen viivästymisen tai muun tekijän seurauksena, joka vaikuttaa merkittävästi lapsen toimintakykyyn sekä

oppimisen ja kehityksen edellytyksiin. Kuten tehostetustakin tuesta niin erityisestäkkin tuesta tehdään hallintopäätös. Erityinen tuki on vahvin tuen taso. (Keravan kaupunki 2025.)

Oikea-aikainen, yksilöllistetty sekä lapsen tarpeiden mukaisesti toteutettu tuki edistää lapsen kehitystä, hyvinvointia ja oppimista sekä sillä ehkäistään riskiä syrjäytyä ja ongelmien kasvamista ja monimuotoistumista. Lapsen tarvitsema tuki ja siihen liittyvät toimenpiteet kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. On erittäin tärkeää, että tuki on johdonmukaista läpi varhaiskasvatuksen, esiopetuksen sekä lopulta lapsen siirtyessä perusopetukseen. (Opetushallitus 2022, 58.)

Kuvio 4: Tuen muodot (Opetushallitus 2023b)

Tuki voidaan toteuttaa pedagogisena, hoidollisena tai rakenteellisena, joko osana varhaiskasvatuksen perustoimintaa tai erillisinä tukitoimina, kuten erityisopetuksena sekä tulkittamis- ja avustamispalveluin (Opetushallitus 2025j). Tuen eri muodot (kuvio 4), kuten pedagogiset ratkaisut, tilojen muokkaus, apuvälineiden käyttö ja säännöllinen tuki, korostuvat eri tukitasoilla - erityisesti tehostetun ja erityisen tuen piirissä tarvitaan samanaikaisesti useita tukitoimia (OKM 2025a).

Yhteistyö huoltajien kanssa on varhaiskasvatuksen kulmakivi, ja sen merkitys korostuu erityistä tukea saavien lasten kohdalla. Varhaiskasvattajien ja huoltajien välinen kumppanuus perustuu keskinäiseen arvostukseen ja luottamukseen, ja se on välttämätöntä lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen kokonaisvaltaisen tuen toteutumisen kannalta. (Opetushallitus 2022, 60-61.)

2.1.2 Oppimisen tuen uudistus

Opetus- ja kulttuuriministeriön valmisteleva perusopetuslain muutos on uudistanut oppimisen tukea esi- ja perusopetuksessa. Uudistus pohjautuu pääministeri Orpon hallitusohjelmaan, ja laki perusopetuslain muuttamisesta (1090/2024) hyväksyttiin 30.12.2024. Lainsäädännön muutokset tulivat pääosin voimaan 1.8.2025. On kuitenkin huomattava, että oppimisen tuen uudistus ei koske varhaiskasvatuksessa annettavaa tukea. (Opetushallitus 2025l.) Mutta on syytä huomioida, että opinnäytetyön toimeksiantajan päiväkodeissa oppimisen tuen uudistus on otettu käyttöön niin esiopetuksen kuin varhaiskasvatuksenkin puolella.

Lakiuudistuksella tarkoitetaan sitä, että aiemmin olleet yleinen, tehostettu ja erityinen tuki ovat muuttaneet muotonsa ryhmäkohtaiseksi ja lapsikohtaiseksi tueksi. Edelleen tuki toteutetaan inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Ajoissa aloitetut ryhmäkohtaiset tukimuodot tukevat lasta oppimisessa ja osallistumisessa. Lapsella on oikeus tulla kuulluksi häntä koskevissa asioissa, mutta tämän näkemys otetaan huomioon lapsen iän ja kehityksen mukaisesti. (Opetushallitus 2014, 29.)

Ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat osa esi- ja perusopetuksen perustoimintaa ja opetusjärjestelyjä. Niiden tarkoituksena on turvata oppilaan oikeus saada tukea mahdollisimman varhain ja matalalla kynnyksellä. Tuki tulee järjestää suunnitelmallisesti ja ennakoidusti jokaisena lukuvuotena kaikissa kouluissa. Ryhmäkohtaiset tukimuodot eivät edellytä hallintopäätöstä tai oppilaskohtaista suunnitelmaa, vaan ne tulee sisällyttää osaksi lukuvuoden toiminnan suunnittelua. Opetuksen järjestäjän on varattava niihin vähintään 0,122 tuntia viikossa jokaista oppilasta kohden, mikä vastaa esimerkiksi 2,44 tuntia 20 oppilaalle, 6,1 tuntia 50 oppilaalle ja 12,2 tuntia 100 oppilaalle. Tämä vähimmäistuntimäärä on lain edellyttämä ja velvoittava. Tarvittaessa ryhmäkohtaisia tukimuotoja on järjestettävä enemmän oppilaiden tarpeiden mukaan, eikä niihin varattua resurssia voi korvata tai käyttää muuhun opetukseen. Esiopetuksessa ryhmäkohtaiset tukimuodot toteutetaan esiopetuksen toimintakulttuuriin sopivalla tavalla. Keskeinen tukimuoto on erityisopettajan opetus, joka voidaan järjestää muun opetuksen yhteydessä tai pienryhmissä. Opetuksen järjestäjän on varattava siihen riittävä opetusresurssi. Ryhmäkohtaisista tukimuodoista säädetään tarkemmin opetussuunnitelman perusteissa esi- ja perusopetuksen osalta. (OKM 2025b.)

Lapsikohtaiset tukitoimet sen sijaan suunnitellaan, toteutetaan sekä järjestetään lapsen edun mukaisesti, mikäli ryhmäkohtaiset tukitoimet eivät riitä. Oppimisen ja koulunkäynnin tuen tavoitteena on turvata jokaiselle esiopetuksen oppilaalle mahdollisuus osallistua opetukseen ja saavuttaa opetussuunnitelman tavoitteet. Mikäli ryhmäkohtaiset tukimuodot eivät riitä, käynnistetään oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointi yhteistyössä opettajien, kasvatushenkilöstön ja huoltajien kanssa. Oppilaskohtaisista tukitoimista laaditaan arviointiin perustuva suunnitelma ja hallintopäätös. Esiopetuksessa oppilaskohtaisia tukitoimia ovat erityisopettajan

opetus, joka voidaan toteuttaa joko oppilaan omassa esiopetusryhmässä muun opetuksen yhteydessä tai osa-aikaisesti pienryhmässä oppilaan yksilölliset tarpeet huomioiden. Mikäli tuen tarve sitä edellyttää, esiopetus voidaan järjestää kokonaan erityisryhmässä. Lisäksi oppilaalla voi olla oikeus tulkitsemis- ja avustajapalveluihin. Oppilaskohtaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut ovat välttämättömiä silloin, kun oppilaan osallistuminen esiopetukseen ja opetus suunnitelman tavoitteiden saavuttaminen ei toteudu muiden tukimuotojen avulla. Palvelut voivat sisältää esimerkiksi henkilökohtaisten kommunikaatiovälineiden käytön. Yksilökohtaiset avustajapalvelut otetaan käyttöön, mikäli perustoimintaan sisältyvät tukijärjestelyt tai ryhmäkohtainen avustaja eivät riitä turvaamaan oppilaan oppimista ja osallisuutta. (OKM 2025b.)

2.2 Kasvatusyhteistyö

Varhaiskasvatuksessa yhteistyöllä tavoitellaan huoltajien ja varhaiskasvattajien yhteistä sitoutumista lasten terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseksi. Kasvatusyhteistyötä tukevat luottamuksen rakentaminen sekä tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus. Toiminnassa tulisi huomioida perheiden moninaisuus, lasten yksilölliset tarpeet sekä huoltajuuteen ja vanhemmuuteen liittyvät kysymykset. (Opetushallitus 2022a, 35.) Päivittäiset keskustelut huoltajien kanssa ovat merkittävässä osassa syvemmän suhteen luomisessa huoltajien ja varhaiskasvattajien välillä. Keskeisenä tekijänä on onnistunut vuorovaikutus, jonka avulla on mahdollisuus luoda tilanteeseen luottavainen ilmapiiri. (Jansson 2021, 15.)

Kasvatusyhteistyö on varhaiskasvatuksessa keskeinen tekijä huoltajien ja varhaiskasvattajien välillä. Lapset viettävät varhaiskasvatuksessa suuren osan päivästä, joten vuorovaikutus huoltajien kanssa on erityisen tärkeää. Kasvatusyhteistyössä yhdistyy varhaiskasvattajan ammatillinen asiantuntemus ja huoltajan tietämys omasta lapsestaan. Huoltajien kokemukset lapsen käyttäytymisestä päiväkodin ulkopuolella ja käsitys lapsen kehityksellisestä historiasta ovat erityisen arvokkaita. Näiden näkökulmien avulla voidaan rakentaa syvällisempi ymmärrys lapsen yksilöllisistä tarpeista ja tukea lasta kokonaisvaltaisesti myös päiväkodin arjessa. Hyvä yhteistyösuhde varhaiskasvattajien ja huoltajien välillä perustuu tasavertaisuuteen, luottamukseen ja avoimeen vuorovaikutukseen. Varhaiskasvattajien ja huoltajien välinen hyvä yhteistyösuhde voi olla myös lasta suojaava tekijä perheen kokiessa kuormittuneisuutta. (Aho 2017, 243-244.)

Välittäminen on yksi varhaiskasvatuksen perusarvoista ja se rakentuu lasten ja perheiden kohtaamisessa kiireettömyydestä, pysähtymisestä ja kuuntelusta. Siihen kuuluvat myös ystävällisyys, myönteisyys, rohkaisu, auttaminen ja huolenpito. Kun lapsia ja perheitä kohdataan aidolla välittämällä se vahvistaa heidän kokemustaan osallisuudesta ja tunteelle, että on tärkeä ja arvokas. Ilman välittämistä osallisuuden tunne voi jäädä puutteelliseksi. (Kangas ym. 2021, 199.) Lastensuojelulaissa (417/2007) 1 luvun 3a §:ssä määritellään vanhemmuuden tuen

antamista varhaiskasvatuksessa. Tuki on luonteeltaan ehkäisevää lastensuojelua, joka turvaa lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tukee vanhemmuutta.

Keravan kaupungin varhaiskasvatuksessa sovittujen säännöllisten keskustelujen ja sähköisten vuorovaikutuskanavien lisäksi voidaan järjestää erilaisia toiminnallisia tapahtumia, juhlia ja avointen ovien päiviä. Huoltajat voivat myös perustaa päiväkotiiin vanhempainkerhon tai yhdistyksen, jonka toimintaan voi edustuksellisesti osallistua varhaiskasvatuksen henkilöstöä. Varhaiskasvatuksessa luodaan kasvattajien ja huoltajien välille ilmapiiri, joka tukee avointa, arvioivaa ja kehittyvää yhteistyötä. (Keravan kaupunki 2024, 59.)

Keravan kaupungilla on käytössä Peda.net:ssä lapsen digitaalinen kasvunkansio, joka tekee näkyväksi varhaiskasvatuksen arjen pedagogiikan, oppimisen ja lapsen kiinnostuksen kohteet. Se on käytössä kaikissa Keravan varhaiskasvatusyksiköissä tukemassa pedagogisen toimintakulttuurin kehittämistä. Portfolion taustalla on ajatus perinteisistä kasvun kansioista, joita on pitkään hyödynnetty lapsen kokemusten, kehityksen ja oppimisen tekemistä näkyvästi. Digitaalinen portfolio mahdollistaa kodin ja varhaiskasvatuksen ympäristöjen yhdistämisen, sekä vahvistaa vanhempien osallisuutta lapsen päiväkotiarkeen. (Peda, Kerava 2025.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa huoltajien osallistuminen toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin nähdään keskeisenä osallisuuden lisäämiselle (Opetushallitus 2022, 36). Huoltajien osallisuus perustuu vastavuoroiselle tiedonvaihdolle ja dialogille, jossa ammattilaisten pedagogista osaamista sekä huoltajien asiantuntijuutta arjesta hyödynnetään. Päivittäiset kohtaamiset tuovat näkyväksi lapsen elämää niin kotona kuin päiväkodissa. Kohtaamisissa huoltajien kanssa on tärkeä jakaa tietoa lapsen arkisten asioiden lisäksi lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvistä asioista. Huolien puheeksi ottamista helpottaa, kun vuorovaikutuksessa keskitytään positiivisuuteen ja vahvuuksiin. Lapsen kasvun, kehityksen tai käyttäytymisen huolet ovat tärkeä nostaa keskustelussa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Huoltajien mukanaolo ja osallisuus on erityisen tärkeää lasta koskevilla keskusteluilla ja päätöksenteolla. Merkityksellisiä osallisuuden ja yhteistyön tilanteita on, kun lapselle suunnitellaan tukea varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvattajien tulisi huomioida, että kaikilla lasten huoltajilla ei ole yhtäläiset voimavarat ja resurssit tukea lapsen kasvua ja kehitystä. Tällöin korostuu yhteistyön merkitys ja huoltajien tukeminen ja monialaisen yhteistyön merkitys kasvaa. (Vanhempainliitto 2025.)

Päiväkoti ja koti ovat erilaisia toimintaympäristöjä, jolloin varhaiskasvattajat sekä huoltajat saattavat tulkita sekä tukea lapsen kasvua ja kehitystä eri tavalla. Arjessa eteen tulevat tilanteet voivat kuormittaa huoltajien ja varhaiskasvattajien välistä suhdetta. Yhteistyö voi tällöin lähteä alusta lähtien liikkeelle negatiivisesti huoltajien kanssa. Kasvatusyhteistyö huoltajien ja päiväkodin välillä korostuu erityisesti silloin, kun lapsi tarvitsee tavallista enemmän tukea. Yhteistyötä voi haastaa tilanteet, esimerkiksi silloin, kun lapsi tarvitsee enemmän tukea

sosiaalis-emotionaalisessa kehityksessä. Varhaiskasvattajat saattavat nähdä tuen tarpeet kumpuavan kotioloista, jolloin tästä näkökulmasta voidaan mieltää myös huoltajat tuen tarvitsijoiksi. Huoltajat voivat kokea tulewansa syyllistetyksi lapsensa tilanteesta, jolloin tasavertainen vuorovaikutus voi heiketä. Tämä voi lisätä varhaiskasvattajien huolta perheen tilanteesta, sekä huoltajien vanhemmuudesta. Vuorovaikutussuhteen katkeillessa ajatus tasavertaisesta yhteistyöstä voi tuntua yhä kaukaisemmalta. Lopulta varhaiskasvattajat voivat kokea huoltajat vaikeina. (Ahonen 2017, 244.)

Sosiaalis-emotionaalista tukea tarvitsevat lapset sopeutuvat paremmin päiväkotiympäristöön, kun huoltajien ja varhaiskasvattajien odotukset lapsesta ovat yhteneväiset. On tärkeää tarkastella kriittisesti omia mahdollisia ennako-oletuksia, esimerkiksi siitä, että lapsen ongelmat voivat johtua suoraan kodin olosuhteista. Sosiaalis-emotionaalista tukea tarvitsevat lasten perheet saattavat kokea leimautumista, vaikka taustalla saattaa olla esimerkiksi neurologiset tai kehitykselliset haasteet. Lapsen hyvinvoinnin ja sujuvan yhteistyön kannalta on tärkeää, että varhaiskasvatuksen ammattilaiset ja vanhemmat voivat yhdessä muodostaa kokonaisvaltaisen kuvan lapsesta ja hänen tarpeistaan. Tämä mahdollistaa parhaalla mahdollisella tavalla lapsen yksilöllisten tuen tarpeiden ja mielenkiinnonkohteiden huomioimisen. Toimivan yhteistyön perusta on huoltajiin kohdistuva tuomitsematon ja avoin asenne. Yhteistyölle saavutetaan hyvä pohja tilanteissa, joissa huoltajille osoitetaan, että heidän mielipiteensä ja näkemyksensä ovat tärkeitä. (Ahonen 2017, 245.)

Yhteistyön syventyessä varhaiskasvattajien suhtautuminen huoltajiin muuttuu usein myönteisemmäksi. Kun huoltajiin tutustutaan paremmin, heidän vahvuutensa ja perheen erityispiirteet tulevat näkyvämmiksi. Tämä mahdollistaa rakentavamman vuorovaikutuksen ja kannustavan palautteen antamisen. Samalla huoltajilla on mahdollisuus muodostaa aiempaa positiivisempi käsitys varhaiskasvattajista, päiväkodista ja sen toimintatavoista. (Ahonen 2017, 246.)

2.2.1 Huolen puheeksi ottaminen

Huolen puheeksi ottaminen tarkoittaa, että huolestuttava asia nostetaan esille toisia ihmisiä arvostavalla ja kunnioittavalla tavalla. On tärkeää ottaa asiat puheeksi varhain, sillä ajoissa keskusteleminen helpottaa yhteistyötä ja tarjoaa enemmän mahdollisuuksia löytää tilanteeseen ratkaisuja. Huolen puheeksi ottamisen vaiheita on ensin pohtia omaa huoltaan ja tarvitsseeko se toisen ihmisen tukea, jotta ymmärrys lisääntyisi ja saisi tukea huolen käsittelemiseen. Seuraavaksi mietitään miten asian esittäisi niin, ettei huolen vastaanottaja tulkitse puhetta syyttäväksi tai moitteeksi. Kun on löytynyt keino lähestyä tilannetta kunnioittavasti ja rakentavasti voi asian ottaa puheeksi sopivan ajan tullen sopivassa paikassa. On tärkeä kuunnella ja olla joustava vuoropuhelussa vastaanottajan kanssa. Huolen puheeksi ottamisella ensisijaisesti haetaan helpotusta huolen vähentämiselle. (THL 2023.)

Varhaiskasvatuksessa eteen voi myös tulla tilanteita, joissa varhaiskasvattajan huoli lapsesta on aiheellinen. Tällaisissa tilanteissa tulisi huomioida rakentava keskustelu huoltajien kanssa. Huolen ollessa niin suuri, että on aiheellista laatia lastensuojeluilmoitus, kannattaa ilmoituksesta keskustella ensin huoltajien kanssa, kunhan ei ole syytä epäillä, että huoltajat voivat käyttäytyä uhkaavasti. Tilanteen selittämisessä on tärkeää korostaa, ettei päiväkodin tai sen työntekijöiden tarkoituksena ole syyttää tai epäillä huoltajia. Lastensuojeluilmoitus perustuu yksinomaan havaintoihin lapsen käyttäytymisessä tai olemuksessa, jotka edellyttävät lain mukaan selvittämistä. Huoltajille tehdään selväksi, että kyseessä on ammatillinen velvollisuus eikä henkilökohtainen hyökkäys heidän vanhemmuuteensa. Ilmoituksen taustalla ei ole syyllistäminen, vaan lapsen hyvinvoinnin turvaaminen. (Ahonen 2017, 246-247.) Lastensuojelulain (417/2007) 5 luvun 25 § mukaan varhaiskasvatuksen henkilöstö ovat velvollisia ilmoittamaan viipymättä sosiaalihuoltoon, jos työssään ovat saaneet tietää lapsesta, jonka lapsen olosuhteet vaarantavat hänen kehitystään, hoidon ja huolenpidon tarvetta tai lapsen oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä.

2.2.2 Palautteen antaminen

Huoltajien ja päiväkodin välistä yhteistyötä voi heikentää se, että huoltajat kokevat saavansa toistuvasti negatiivista palautetta lapsensa käyttäytymisestä. Varhaiskasvattajan on tärkeä pysähtyä arvioimaan, kuinka huoltajille annetaan palautetta, jotta se tukisi lapsen kehitystä ja tukisi huoltajien kasvatustyötä. On syytä pohtia, onko huoltajien todella tarpeen tietää jokaisesta päivän aikana sattuneesta sääntörikkomuksesta. Negatiivisen palautteen rinnalle tulisi liittää myös positiivisia asioita, joita on päivän aikana tapahtunut. Huoltajille on tärkeää, että heidän lapsensa nähdään yksilönä ja heidän positiiviset ominaisuutensa ja piirteet huomataan. Positiivinen palaute, joka kohdistuu koko perheeseen lisää hyvän yhteistyön mahdollisuuksia. (Ahonen 2017, 247.)

Yksi toimiva tapa antaa palautetta on hampurilaismallin avulla. Tässä ajatellaan hampurilaisen koostuvan kolmesta osasta. Ensin pohjana on sämpylän puolikas, jonka päälle on aseteltu pihvi ja hampurilaisen päällä on toinen sämpylän puolikas. Kun lähdetään antamaan palautetta, lähdetään liikkeelle alimmaisesta sämpylästä, joka kuvastaa positiivisia asioita, kuten: miten lapsella on juuri tänään ihanat piirteet ilmenneet. Seuraavaksi on pihvi ja tässä vaiheessa nostetaan esille haasteet, joita on päivän aikana lapsen käyttäytymisessä tai toiminnassa esiintynyt sekä miten asiat ovat käsitelty. Palautetta ei tulisi antaa syyllistävästi eikä tuomitsevasti vaan hyvä tapa tähän on puhua harjoiteltavista taidoista, joita lapsi vielä harjoittelee. Tämä kuvastaa huoltajille, ettei lasta tulisi rangaista puuttuvista taidoistaan. Olennaista on myös korostaa, että tilanne on jo käyty läpi päiväkodissa yhdessä lapsen kanssa, eikä kotona ole välttämättä tarvetta käydä asiaa uudestaan läpi. Kaksi seuraamusta samasta asiasta ovat lapsille kohtuuttomia ja voivat heikentää luottamusta aikuisen oikeudenmukaiseen ja johdonmukaiseen toimintaan. Palaute päätetään hampurilaisen kanteen eli

positiiviseen asiaan, esimerkiksi kertomalla lapsen harjaantuneista taidoista, joita on viime aikoina tapahtunut. (Ahonen 2017, 247-248.)

Mikäli lapsella on jatkuvaa tuen tarvetta ja hän käyttäytyy tämän vuoksi esimerkiksi muita häiritsevästi, on tärkeää sopia yhdessä huoltajien kanssa palautteen antamisen käytännöistä. Yhdessä huoltajien kanssa voidaan sopia kuinka usein ja missä muodossa palautetta annetaan. Palautetta voidaan antaa esimerkiksi suoraan kasvotusten tai sitten voidaan sopia, että palaute annetaan lapsen mukana kulkevan palautevihkon avulla, jolloin huoltaja pystyy hetken hengähtää työpäivän päätteeksi ja voi myöhemmin palata lapsensa käyttäytymiseen päiväkodissa. Huoltajien kanssa voidaan sopia, että vain merkittävistä tilanteista, kuten väkivaltaisesta käyttäytymisestä tiedotetaan saman päivän aikana. Muiden tilanteiden osalta palaute voidaan antaa esimerkiksi kerran viikossa. Huoltajan saadessa runsaasti negatiivista palautetta, voi se vaikuttaa huoltajan käsitystä omasta lapsestaan. Mikäli myös kotona ilmenee paljon haastavia kasvatustilanteita ei kaikkia päiväkodissa tapahtuneita tilanteita ole tarpeen käydä yhdessä huoltajan kanssa läpi. Näin huoltajalla säästyy kotona kasvatustyöhön voimavaroja ilman, että päiväkodin haastavat tilanteet vaikuttavat huoltajaan negatiivisesti päivästä toiseen. (Ahonen 2017, 248.)

Lapselle on kuitenkin tärkeää tietää, että varhaiskasvattajat ja huoltajat keskustelevat yhdessä hänen päivästänsä. Varsinkin tilanteissa, joissa lapsi ei ilmaise itseään kovin hyvin verbalisesti. Tämä lisää lapselle turvaa ja jatkuvuutta kodin ja päiväkodin välille. On tärkeä huomioida, että päivittäisien haastavien tilanteiden läpikäyminen lapsen edessä, voi olla piinallisia hetkiä lapselle, joten tästäkin syystä näitä tilanteita tulisi välttää. Kuitenkin aina kun on mahdollista lapsi tulisi ottaa keskusteluun mukaan. Lapsen aktiivinen rooli huoltajien ja varhaiskasvattajien välisissä keskusteluissa on tärkeää. Tällä tavoin lapsen käsitys vahvistuu siitä, että kaikki aikuiset toimivat johdonmukaisesti ja hänen parastaan ajatellen. Samalla lapsi saa mahdollisuuden osallistua itseään koskeviin päätöksiin ja tuoda esiin oman näkökulmansa erilaisissa tilanteissa. Lapsen osallistuminen yhteisiin keskusteluihin on tärkeää myös siksi, että kasvattajat voivat omalla toiminnallaan näyttää, miten vuorovaikutusta lapseen voidaan tarvittaessa rakentaa myönteisemmäksi. Tällainen vuorovaikutus toimii mallina niin huoltajille kuin lapselle. On kuitenkin tärkeää huomioida, että kaikki keskustelut eivät ole lapselle soveltuvia. Aina ei ole järkevää ottaa lasta mukaan, varsinkaan jos keskustelun sisältö liittyy huoliin, jotka voivat aiheuttaa lapselle kuormitusta. (Ahonen 2017, 249.)

3 Vuorovaikutus ja ammatillinen työote varhaiskasvatuksessa

Kohtaaminen ei ole mahdollista ilman vuorovaikutusta. Hyvä vuorovaikutus on onnistuneen kohtaamisen perusta. Hyvää kohtaamista kuvaavat sanat kuten kunnioittava, arvostava, läsnä oleva, voimaannuttava ja onnistunut. Huono kohtaaminen taas on epäkunnioittavaa, väheksyvää, latistavaa ja usein epäonnistunutta. On tärkeää, että molemmat osapuolet osallistuvat vuorovaikutukseen ja ottavat vastuuta sen onnistumisesta. Hyvään kohtaamiseen liittyy myös reflektio. On tärkeää kyetä tarkastelemaan niin omaa kuin toisenkin toimintaa, tunteita ja reaktioita. (Räisänen 2020, 6.) Varhaiskasvattajilla on vastuu kehittää omaa ammattitaitoaan sitoutuen yhteisiin tavoitteisiin ja päämääriin. Työskentelyyn ja työskentelytapaan vaikuttaa työntekijän yksilölliset persoonallisuus piirteet. Persoonallisuus voi vahvistaa tai tukea ammatillisuutta, mutta jos työtä tehdään pelkästään persoonalla voi tämä heikentää ammatillisuutta. (Järvinen & Mikkola 2015, 59.)

3.1 Vuorovaikutusosaaminen

Vuorovaikutusosaaminen on keskeinen tekijä varhaiskasvatuksessa tehtävässä yhteistyössä perheiden kanssa. Vuorovaikutuksella on merkittäviä vaikutuksia lapsen, perheen, varhaiskasvattajien ja koko yhteisön kehitykseen, hyvinvointiin ja oppimiseen. Laadukas vuorovaikutus on varhaiskasvatuksessa keskiössä ja merkittävä tekijä toteuttaessa laadukasta pedagogiikkaa. (Kangas, Lastikka & Karlsson 2021, 80.)

Vuorovaikutuksessa tärkeää on toisten kunnioittaminen ja kyky eläytyä toisen asemaan. On hyvä miettiä, miten eri tilanteissa toiset ihmiset otetaan huomioon. Myös kuunteleminen on osa vuorovaikutusta. Vuorovaikutus on muutakin, kuin pelkkä puhetta. Äänensävy, eleet, ilmeet ja kehon olemus kertovat siitä, miten toisiin ihmisiin suhtaudumme ja ihmiset tarkkailevatkin jatkuvasti muiden ilmeitä ja eleitä. Sanaton vuorovaikutus täydentää puhetta ja voi korvata sen ajoittain kokonaan. Ryhmässä toimiminen sen sijaan on haastavampaa kuin vuorovaikutus kahden ihmisen välillä, sillä ryhmässä useita henkilöitä tulkitaan samanaikaisesti. Toiminnan onnistumisen kannalta olennaista on, että jokaisen ryhmän jäsenellä on halua yhteistyöhön. (Opetushallitus 2025a.)

Huoltajien kohtaamisessa on tärkeä pohtia omia vuorovaikutustaitoja. Lämmin vuorovaikutus huoltajien kanssa syntyy tietoisesta läsnäolosta ja halusta kohdata toinen kunnioittavasti. Aktiivista kuuntelemista voi opetella kiinnittämällä huomiota omiin eleisiin, ilmeisiin ja kehon asentoon, kun taas katseen välttely tai kädet puuskassa voivat viestittää välinpitämättömyyttä, vaikka sitä ei tarkoittaisikaan. (Ahonen 2017, 246.) Vuorovaikutustavat vaihtelevat tilannekohtaisesti, eikä yksittäisellä varhaiskasvattajalla ole aina sama tapa toimia jokaisessa vuorovaikutustilanteessa. Vuorovaikutusta voidaan tarkastella seuraavien viiden vuorovaikutustavan avulla. (Ahonen 2017, 75.)

Lämpimässä vuorovaikutustavassa empatia näyttäytyy vahvasti. Tyypillistä lämpimälle vuorovaikutustavalle on sitoutuminen vuorovaikutukseen. Vuorovaikutustilanteet kohdataan kiireettömästi ja arvostavasti. Lisäksi tässä vuorovaikutustavassa varhaiskasvattaja itse pysähtyy arvioimaan omaa toimintaansa vuorovaikutustilanteissa. (Ahonen 2017, 78.)

Ristiriitaisessa vuorovaikutustavassa varhaiskasvattajan sitoutuminen vuorovaikutustilanteissa vaihtelee. Toisinaan vuorovaikutus on lämmintä ja toisinaan vuorovaikutuksen laatu on heikompaa. Tämän vuoksi vuorovaikutustapa näyttäytyy ristiriitaiselta. (Ahonen 2017, 96.)

Tekninen vuorovaikutustapa näyttäytyy usein näennäisesti johdonmukaisena pedagogisella tavalla, mutta tukeutuu usein mustavalkoisesti ennalta päätettyihin omiin suunnitelmiinsa, tuttuihin toimintamalleihin tai päiväkodin sääntöihin. Tekninen vuorovaikutustapa näyttäytyy varsinkin kuormittavissa tilanteissa, jolloin työ hoituu rutiininomaisesti ilman pysähtymistä tilanteen äärelle. Tässä vuorovaikutustavassa varhaiskasvattaja on fyysisesti läsnä, mutta sitoutuminen syvällisesti tilanteeseen jää puuttumaan. (Ahonen 2017, 100-111.)

Välttelevässä vuorovaikutustavassa varhaiskasvattaja välttelee haastavia tilanteita tai niiden selvittämistä. Osittain saatetaan sitoutua tilanteeseen, mutta ei pystytä selvittämään tilannetta loppuun asti. Tähän vuorovaikutustapaan ominaista on myös se, että varhaiskasvattaja siirtyy itse muihin työtehtäviin ja siirtää vastuun hankalista vuorovaikutustilanteista mielellään muille ryhmän varhaiskasvattajille. Tämän takana voi olla se, että varhaiskasvattaja itse on neuvoton tilanteessa, eikä tiedä miten tilanteen voisi ratkaista. (Ahonen 2017, 124.)

Etäinen vuorovaikutustapa on täysin lämpimän vuorovaikutustavan vastakohta. Vuorovaikutustavassa ei olla lainkaan vastavuoroisia tai olla kiinnostuneita toisen näkemyksistä ja kokemuksista sekä sitoutuminen vuorovaikutukseen puuttuu kokonaan. Tämä näyttäytyy varhaiskasvattajalla välinpitämättömyytenä ja poissaolevana käytöksenä tai toisinaan käytös on taas kylmä ja autoritaarinen. (Ahonen 2017, 136.)

3.2 Uhkatilanteet varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksessa varhaiskasvattajat voivat työssään kohdata uhkaavia tilanteita. Työpaikaväkivallalla tarkoitetaan työsuojeluviranomaisen mukaan joutumista fyysisen väkivallan tai sen uhan kohteeksi työssään. Tähän liittyy aina tietoiset väkivallan teot sekä aggressiivinen käytös. Varhaiskasvatuksessa on hyvä huomioida, että osumat voivat olla myös tahattomia, jolloin ne käsitellään väkivallan sijaan tapaturmana. Varhaiskasvattaja voi altistua työssään myös henkiselle väkivallalle ja tämä onkin yleisempää, kuin fyysinen väkivalta, mutta kuitenkin terveydelle yhtä haitallista. Tietyissä kasvatus- ja opetusalan työtehtävissä, kuten varhaiskasvatuksessa on tilastoitu olevan keskimääräistä suurempi uhka kokea väkivallan uhkaa. OAJ on tehnyt vuosilta 2013-2024 työolobarometrin, jonka mukaan noin 10 prosenttia ammattilaisista, jotka työskentelevät kasvatus- ja opetusallalla joutuvat vuosittain työssään tai työpaikallaan väkivallan kohteeksi. Eniten väkivaltaa koetaan varhaiskasvatuksessa sekä perusopetuksessa. Väkivallan tekijänä valtaosassa on lapsi tai nuori, mutta väkivallan uhkaa esiintyy myös huoltajien toimesta. OAJ:n tekemien kyselyiden mukaan viimeisen kolmen vuoden aikana väkivalta opetushenkilöstöä kohtaan on lisääntynyt. (OAJ 2024.)

Työnantaja voi poistaa tai vähentää väkivallan uhkaa muuttamalla työympäristön turvallisuutta parantavilla ratkaisuilla, turvaamalla avun saamista, toimintaohjeilla, jotka ovat selkeät ja perehdytetty kaikille, mahdollistaa harjoittelua ja koulutuksia miten uhkaavissa tilanteissa toimitaan ja että työntekijöitä on riittävästi, joilla on riittävät toimintaedellytykset työhön. Työntekijän tulisi ilmoittaa kaikista uhka- ja vaaratilanteita työnantajalle ja työsuojeluvaltuutetulle. Myös henkinen väkivalta on väkivaltaa ja tästä täytyy ilmoittaa työnantajalle. Väkivallan kokiessa, voi työntekijälle tulla fyysisiä vammoja tai tilanne voi järkyttää ja kuormittaa työntekijää niin, että toipumiseen tarvitaan aikaa ja voi vaatia sairauspoissaoloja. (OAJ 2024.) Työnantajan tulee työturvallisuuslain (738/2002) 2 luvun 10 § edellytyksin tunnistaa, poistaa tai vähentää työpaikalla tai työssä esiintyviä vaara-, -haitta- ja kuormitustekijöitä. Työolosuhteet tulisi järjestää siten, että väkivalta-, ja uhkatilanteet mahdollisuuksien mukaan voidaan ennakoida.

Väkivaltaisen käyttäytymisen taustalla voi olla tilanne, jossa henkilö ei näe muuta keinoa selviytyä kuin turvautua väkivaltaan. Käyttäytymisen taustatekijöitä voivat olla esimerkiksi väärinymmärrykset, jotka johtuvat kielitaidon puutteesta, kiireestä tai erimielisyyksistä liittyen saatuun palveluun tai hoitoon. Väkivaltaisuutta voivat selittää myös somaattiset tai psyykkiset sairaudet, päihtymys, huumausaineiden käyttö tai yleisesti vihamielinen asenne ammattihenkilöitä kohtaan. Uhkatilanteessa eleiden ja liikkeiden tulisi olla mahdollisimman neutraaleja ja hillittyjä, Tilanteessa tulisi säilyttää maltti, olla provosoitumatta sekä pyrkiä perääntymään ja pitämään turvaväli. Kädet pidetään näkyvillä ja selkää ei tule kääntää uhkaajalle ja äkinäisiä liikkeitä tai tuijottamista tulee välttää. Rauhoita puhumalla lyhyesti, selkeästi ja

myötäillen ilman että keskeytät, koita saada muut ympärilläsi huomaamaan uhkaava tilanne ja pyydä lisääpua. (Punainen risti 2025.)

Työntekijän harjoitellessa etukäteen, miten uhkaavissa tilanteissa toimitaan tuo luottamusta ja itsevarmuutta kohdatessa uhkaavia tilanteita. Työpaikalta voi pyytää selkeät kirjalliset ohjeet uhkaavien tilanteiden varalle. Väkivallan uhkan ollessa ilmeinen ja välitöntä toimia vaativa, tulisi hälyttää apua työpaikan ohjeiden mukaan tai soittaa yleiseen hätänumeroon 112, jonka jälkeen itse poistua tai suojautua tilanteessa sekä auttaa myös muita tilanteesta poistumaan tai suojautumaan. Vaaratilanteiden jälkeen tilanteet tulisi purkaa yhdessä työpaikalla. (OAJ 2024.)

3.3 Ratkaisukeskeinen työote

Ratkaisukeskeisyys on sekä ajattelutapa että menetelmä, jonka keskiössä on myönteinen ja tavoitteellinen suhtautuminen eteen tuleviin haasteisiin. Se perustuu ajatukseen, että tilanteesta riippumatta voidaan aina löytää keinoja edetä ja rakentaa toimivampia ratkaisuja. Tulisi keskittyä ongelmien sijaan voimavaroihin, vahvuuksiin ja mahdollisuuksiin. (Avola & Pentikäinen 2022, 65.)

Ratkaisukeskeisyys näkyy varhaiskasvatuksessa huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyötilanteessa, jossa pyritään yhdessä huoltajien kanssa löytämään toimivia ratkaisuja perheen tilanteeseen. Perheen tilannetta tarkastellaan haasteiden korostamisen sijaan voimavarojen ja vahvuuksien kautta. Ratkaisukeskeinen työote tukee huoltajien osallisuutta ja voi lisätä heidän sitoutumistansa yhteisiin tavoitteisiin.

Ratkaisukeskeistä menetelmää harjoittaessa riittävästi, siitä kehittyy aktiivinen ja jalostunut asenne, joka ohjaa ajattelua ja toimintaa. Ratkaisukeskeisyyden kulmakiviä ovat selkeiden tavoitteiden asettaminen, toivotun tulevaisuuden hahmottaminen ja määrittely, eteenpäin suuntaavat kysymykset sekä myönteisten voimavarojen, vahvuuksien ja arvostuksen tunnistaminen. Ratkaisukeskeisyys rohkaisee myös etsimään uusia, luovia ja rakentavia tapoja ratkaista haasteita, siirtäen painopisteen ongelmista kohti mahdollisuuksia ja toimivia ratkaisuja. (Avola & Pentikäinen, 2022, 68.)

3.4 Reflektiivinen työote

Reflektiivinen työote varhaiskasvatuksessa näkyy tavalla, jolla varhaiskasvattaja pysähtyy tietoisesti pohtimaan omaa toimintaansa ja sen vaikutuksia. Erityisesti varhaiskasvatuksen perheyössä reflektiivinen työote tukee hyvää vuorovaikutusta huoltajien kanssa ja auttaa ymmärtämään paremmin heidän näkökulmiaan. Tällöin varhaiskasvattaja ei toimi pelkästään omasta ammatillisesta näkökulmastaan käsin, vaan kuuntelee ja ottaa huomioon myös perheiden kokemukset ja toiveet. Tämä vahvistaa luottamusta ja yhteistyötä, joka on tärkeää lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemisessa. Kun reflektiivinen työote on osa arkea, perheiden kanssa tehtävä yhteistyö syvenee ja vastaa paremmin lasten yksilöllisiin tarpeisiin. (Köngäs, Ruohola & Sintonen 2023, 8-11.)

Reflektiivinen työote ei kuitenkaan kehity itsestään, vaan se vaatii varhaiskasvattajilta aktiivista ajattelun taitoa ja organisaatiolta mahdollisuuksia reflektiiviseen keskusteluun. Esimerkiksi pedagoginen dokumentointi tarjoaa konkreettisen välineen toiminnan tarkasteluun ja kehittämiseen yhteisöllisesti. (Opetushallitus 2025b.)

3.5 Kulttuurisensitiivisyys

Kulttuurisensitiivisyys on varhaiskasvattajien kykyä kohdata ja viestiä kunnioittavasti ja arvokkaasti eri kulttuuritaustoista tulevien ihmisten kanssa niin, että kummallakin osapuolella on oikeus oman kulttuurinsa ilmaisuun ja kokee tulleensa kuulluksi ja hyväksytyksi. Kulttuurisensitiivisen työotteen kehittäminen vahvistaa ammattilaisen valmiuksia toimia monikulttuurisessa työyhteisössä ja kohdata asiakkaat yksilöllisesti huomioiden heidän taustansa. (THL 2024a.) Monikulttuuristen perheiden kohtaamisessa ja vuorovaikutustilanteissa voi olla haasteena tiedon puute tai erilaiset asenneongelmat, jotka voivat johtua pelosta tai epävarmuudesta kohdata erilaisuutta (Moring 2017).

Varhaiskasvatuksessa varhaiskasvattajat toimivat esikuvana moninaisuuden kunnioittavassa ja myönteisessä kohtaamisessa. Toimiva vuorovaikutus eri kulttuuri- ja katsomustaustoista tulevien kanssa edellyttää sekä oman että toisten kulttuurisen ja katsomuksellisen taustan ymmärtämistä ja arvostamista. (Opetushallitus 2022a, 25.) Kulttuurisensitiivisesti toimiva kasvattaja kutsuu huoltajat tasavertaisina kasvatusyhteistyön kumppaneina mukaan ja edistää tietoisesti yhteistyösuhdetta. Varhaiskasvattajan sensitiivisyys on keskeistä, jotta perheiden tarpeet ja toiveet tulevat aidosti nähdyiksi ja huomioituiksi. (Luoma & Mättö 2018, 59.)

4 Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri ja erilaisten perhetilanteiden huomiointi

Yhdenvertaisuus ei merkitse samanlaisuutta. Toimintakulttuurin kehittämisen kannalta on merkityksellistä, että yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa koskevista asenteista keskustellaan työyhteisössä. Lisäksi työyhteisössä tulee keskustella siitä, miten kieleen, etnisyyteen, katsomukseen, vammaisuuteen, sukupuoleen ja sen moninaisuuteen liittyvät asenteet näkyvät puheissa, eleissä, teoissa ja toimintatavoissa. (Opetushallitus 2022, 31-34.) Tiedostamalla perheiden monimuotoisuutta ja sen näkyväksi tekeminen luovat luottamusta varhaiskasvattajien ja perheiden välillä. Uusi perhe on hyvä kohdata aina avoimin mielin ja perheen on hyvä antaa itse määrittää itsensä. Varhaiskasvattajan kannattaa rohkeasti kertoa, mikäli perheen määrittämä perhemuoto on itselle vieras, jotta perhe voi itse kertoa tilanteestaan. On huomioitava ja ymmärrettävä, että kaikki perheet eivät välttämättä myöskään halua tuoda perhemuotoaan esiin ollenkaan. (Monimuotoiset perheet varhaiskasvatuksessa 2024, 34-35.)

4.1 Erilaisten perheiden monimuotoisuus varhaiskasvatuksessa

Monimuotoisilla perheillä viitataan perheisiin, jotka poikkeavat jollain tavalla oletetusta suomalaistaustaisesta, kahden samassa kodissa asuvan, valkoisen, heteroseksuaalisen ja eri sukupuolta olevan vanhemman ja heidän biologisten, elossa olevien lastensa perheistä. On tärkeää, että varhaiskasvattajalla on ammatillinen, avoin ja kunnioittava suhtautuminen erilaisia perheitä kohtaan. Varhaiskasvatuksella on usein keskeinen rooli silloin, kun lapsen perhetilanteessa tapahtuu muutoksia, kuten vanhempien ero, uusioperhe tai läheisen kuolema. (Monimuotoiset perheet varhaiskasvatuksessa 2024, 5-6.)

Lähes joka neljäs lapsiperhe on yhden vanhemman perhe. Yksinhuoltaja voi vastata yksin lapsen huollosta tai yhdessä toisen vanhemman kanssa, joka asuu eri kodissa. Suomessa lapsella voi olla vain yksi virallinen kotiosoite ja lähivanhempi on se vanhemmista, jonka luona lapsi virallisesti asuu. Yhteishuollossa vanhemmat tekevät lasta koskevat päätökset yhdessä, mutta huoltajuus ei automaattisesti anna oikeutta tapaamisiin. Lähivanhempi päättää, kenelle lapsen voi luovuttaa päiväkodista. Varhaiskasvatuksesta on tärkeää huomioida, että lapsen kaikille huoltajille tulee lähettää erikseen kutsu varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseksi. Kohtaamisissa on tärkeää huomioida, että yhden lapsen vanhemmuus perhemuotona voi olla myös toivottu tai alusta asti suunniteltu perhemuoto. (Seppänen, Simola, Berschewsky & Tirkkonen 2024, 43-45.)

Noin yhdeksän prosenttia lapsiperheistä ovat uusperheitä. Uusperheessä voi olla lapsia vain toisen tai molempien aikuisten aiemmista suhteista ja mahdollisesti lisäksi myös yhteisiä lapsia. On tärkeää, että kasvattaja kohtaa kaikki lapsen vanhemmat tasavertaisina vanhempina. (Seppänen ym. 2024, 43-45.)

Suomessa adoptoidaan lapsia Suomesta ja ulkomailta. Kansainvälisen adoption kautta Suomeen on tullut noin 70-100 lasta vuosittain. Adoptioperheiden kohdalla kasvattajan on tärkeää kohtaamisissa huomioida, että adoptiovanhemmat ovat lapsen oikeat vanhemmat ja on tärkeää, että varhaiskasvatus tukee lapsen kiintymistä vanhempiinsa. Perheeltä tulee selvittää, mitä nimityksiä he käyttävät lapsille tärkeistä ihmisistä. (Seppänen ym. 2024, 43-45.)

Suomessa on noin 10 000 huostaanotettua lasta, jotka asuvat muualla kuin syntymävanhempiensa luona. Osa lapsista asuu perhehoidossa sijaisperheissä ja osa lastensuojelulaitoksissa. Perhehoidon sijaisperheeseen sijoitetun lapsen huoltotehtävät jakautuvat viranomaiselle, vanhemmille, huoltajalle ja sijaisperheille. On tärkeää, että koko perhe huomioidaan sijaisperheessä olevan lapsen kohdalla. Vanhemmuuden tukeminen on tärkeää ja tekevät yhteistyötä sosiaalityöntekijän kanssa. (Seppänen ym. 2024, 43-45.)

Suomessa noin 20 000 lasta elää sateenkaariperheessä. Sateenkaariperheessä vähintään yksi huoltajista kuuluu seksuaali- ja/ tai sukupuolivähemmistöön. Apilaperheeksi kutsutaan taas perhettä, jota on ollut perustamassa useampi kuin kaksi vanhempaa. Kohtaamisissa on tärkeää antaa perheen itse määritellä itsensä. Huoltajilta voi kysyä, miten he toivovat perheestä puhuttavan. (Seppänen ym. 2024, 43-45.)

Yli 600 perheeseen syntyy Suomessa vuosittain enemmän kuin yksi lapsi kerralla. Tällaisia perheitä kutsutaan monikkoperheiksi. Monikkoperheiden lasten kohdalla tulee käyttää erityistä harkintaa ja jopa välttää lasten erottamisesta toisistaan eri ryhmiin. Monikkoperheiden kohdalla on tärkeää huomioida, että huoltajien kanssa tehdään lasten varhaiskasvatussuunnitelmat erikseen. Lapsia myös puhutellaan heidän omilla nimillään ja heidät kohdataan yksilöinä eikä esim. kaksosina. (Seppänen ym. 2024, 43-45.)

Suomessa vähintään yhden huoltajansa menettää vuosittain lähes 2000 lasta. Alaikäisen lapsensa menettää puolestaan vuosittain noin 500 perhettä. Varhaiskasvatuksen varhaiskasvattajan kannattaa kohdata tällaisessa tilanteessa olevat perheet rohkeasti ja osoittaa myötätuntoa. Perheen aikuisten toivetta tulee kunnioittaa siitä, mitä he haluavat kertoa lapselle ja muille tapahtuneesta. Varhaiskasvattajan tulee varmistaa, että perhe saa tarvitsemaansa tukea. Kysele perheen kuulumisia säännöllisesti. (Seppänen ym. 2024, 43-45.)

4.2 Perheiden monikulttuurisuuden huomioiminen varhaiskasvatuksessa

Monikulttuurisuuden kohtaaminen varhaiskasvatuksessa on arvioitu yhdeksi keskeisimmistä tulevaisuuden osaamisalueista. Monikielisyyden lisääntyminen haastaa ja samalla kannustaa varhaiskasvattajia kehittämään entistä sensitiivisempiä ja vuorovaikutuksellisia pedagogisia käytänteitä. Kansainvälistyvässä ja sosioekonomisesti eriytyvässä suomessa perheiden kieli- ja kulttuuritaustat vaihtelevat merkittävästi. Myös perheiden valmiudet ja mahdollisuudet tukea lapsen kielellistä kehitystä, kasvua ja koulupolkua voivat erota toisistaan. Tämä lisää varhaiskasvattajien tarvetta havainnoida herkällä otteella monikielisten lasten ja heidän perheidensä yksilöllisiä tarpeita, tavoitteita ja taitoja. (Honko & Mustonen 2021, 28-29.)

Kun lapsen varhaiskasvatuksen aloitus tulee perheelle ajankohtaiseksi, antaa neuvola tai tarvittaessa perhepalveluiden sosiaalityöntekijä varhaiskasvatuksen aloittavalle perheelle palveluohjausta ja neuvontaa. Neuvolat tavoittavat suurimman osan lapsiperheistä, joten heillä on suuri merkitys perheiden tukemisessa, kun perheessä aletaan miettiä lapsen varhaiskasvatuksen aloitusta ja huoltajien mahdollisen työn tai opiskelun aloitusta. Perheelle selvitetään varhaiskasvatuksen eri toimintamuodot ja muut lapsen hoidon järjestämiseen vaikuttavat asiat. Palveluohjauksessa tulee huomioida, että huoltajan on mahdollista saada tarvitsemaansa tietoa ja tukea varhaiskasvatuksesta ja sen vaihtoehtoista, varhaiskasvatuksen pedagogiikasta sekä lapsen kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta itselle ymmärrettävällä kielellä. Palveluohjauksessa tulee huomioida myös muut kuin kotimaisia kieliä puhuvat huoltajat ja tarvittaessa neuvontatilanteissa tulee käyttää apuna tulkkia. Palveluohjauksessa tulee ottaa huomioon perheiden erilaiset lähtökodit, kuten kielellisiin ja kulttuurisiin asioihin liittyvät seikat. (Opetushallitus 2025c.)

Perheellä tulee olla oikeus neuvontaan ja ohjaukseen myös varhaiskasvatuksen aloittamisen jälkeen lapsen ollessa varhaiskasvatuksen palveluiden piirissä. Lapsen onnistuneen kasvatusyhteistyön tukemisessa on tärkeää, että perheeseen suhtaudutaan varhaiskasvatuksessa ammatillisesti, avoimesti ja kunnioittavasti. Varhaiskasvatuksessa arvostetaan yhteisön ja ympäristön kulttuurista, kielellistä ja katsomuksellista monimuotoisuutta. Lasten perheidentiteettiä tuetaan siten, että jokainen lapsi voi kokea oman perheensä arvokkaaksi. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan voidaan kirjata perheen kielelliseen, kulttuuriseen tai katsomukselliseen taustaan liittyvät toiveet ja yhdessä sovitut asiat, kuten tulkkauksen käyttö. Varhaiskasvatus on merkittävässä roolissa lapsen ja perheen suomalaiseen yhteiskuntaan kotoutumisesta. Huoltajille onkin tärkeää selvittää, mitä päivittäinen ja säännöllinen osallistuminen varhaiskasvatukseen mahdollistaa lapselle. Myös katsomuskasvatuksellisesta toiminnasta keskustelu on tärkeää. Katsomuskasvatuksen tavoitteena on edistää keskinäistä kunnioitusta ja ymmärrystä eri katsomuksia kohtaan sekä tukea lasten kulttuurisen ja katsomuksellisen identiteetin kehitystä. Aloituskeskustelussa toivotaan huoltajien osallistuvan varhaiskasvatuksen

toimintaan alussa yhdessä, jotta toiminta tulee tutuksi niin lapselle kuin perheelle. (Opetushallitus 2025d.)

Keravan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa korostetaan huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön merkitystä. Kasvatustyöhön liittyviä arvoja, tavoitteita ja vastuita arvioidaan säännöllisesti sekä henkilöstön kesken, että huoltajien kanssa. Tarvittaessa keskusteluissa käytetään tulkkia molemminpuolisen ymmärryksen varmistamiseksi. Yhteistyöllä voi olla eri perheiden osalla myös erilaisia tehtäviä ja muotoja. Lasten päivittäiset tapahtumat ja kokemukset tulee jakaa huoltajien kanssa. Kannustavat ja lapsen kehitystä ja oppimista myönteisesti kuvaavat viestit ovat tärkeitä. (Keravan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2024, 56-59.)

Keravan varhaiskasvatuksessa käytetään Kielipeda- työvälinettä lapsen kielellisen kehityksen tukemiseksi. Työväline kehittää kielitietoisia toimintatapoja ja tukee erityisesti monikielisten lasten suomen kielen oppimista. (Keravan kaupunki 2025.) Kielipeda- työvälineellä voidaan kehittää myös yhteistyötä huoltajien kanssa tarkastelemalla yhdessä huoltajan kanssa monikielisen lapsen kielimaailmaa ja seuraamalla monikielisen lapsen suomen kielen taidon kehittymistä (Opetushallitus 2025e).

4.3 Perheiden sosioekonomisen aseman vaikutus varhaiskasvatuksessa

Sosioekonomisella asemalla viitataan hyvinvoinnin aineellisiin voimavaroihin, sekä edellytyksiin, joita tarvitaan aineellisten voimavarojen hankkimiseen. Aineelliset voimavarat muodostuvat tuloista, omaisuudesta ja asuintasosta. Kaikilla näillä tekijöillä on suora vaikutus hyvinvointiin, terveyteen ja niiden määrittäjiin. Suomalaisten terveys- ja hyvinvointi ovat kohentuneet, mutta hyvinvoinnin ja terveyden jakautuminen väestössä on yhä eriarvoisempaa. (THL 2024b.)

Tilastokeskuksen elinolotilaston 2024 mukaan suomalaisista 0-15- vuotiaista lapsista 10 % koki aineellista puutetta vuonna 2024. Tämä on vähemmän kuin keskimäärin muualla Euroopassa, jossa aineellista puutetta koki keskimäärin 13,6 % lapsista. Suomessa lasten kokema aineellinen puute kuitenkin yleistyi vauhdikkaammin, kuin muissa maissa. Vuonna 2021 Suomessa aineellista puutetta koki 3,7 % lapsista, eli aineellista puutetta kokeneiden lasten osuus lähes kolminkertaistui kolmessa vuodessa. (Tilastokeskus 2024.)

Huoltajien sosioekonomisella asemalla on tutkittua vaikutusta lapsiin. Heikko sosioekonominen tilanne, köyhyys ja kasaantuva huono-osaisuus ovat riski lapsen kehitykselle ja oppimiselle. Perheen köyhyyden ja alhaisten tulojen on arvioitu olevan yhteydessä lasten kognitiiviseen kehitykseen ja heikompaan suoriutumiseen koulutaidoissa. Taidot ja oppiminen jakautuvat epätasa-arvoisesti, ja erot parhaiten ja huonoiten menestyvien oppilaiden välillä ovat kasvaneet. Ylimpiin sosioekonomisiin luokkiin kuuluvien nuorten lukutaito oli yhtä hyvä kuin aiemmissa tutkimuksissa. Sen sijaan matalampiin sosioekonomisiin luokkiin kuuluvien nuorten

lukutaito oli heikentynyt aiempiin vuosiin verrattuna, minkä takia osaamiserot kasvoivat. (INVEST 2018.)

Varhaiskasvatuksen arjen kohtaamiset mahdollistavat huoltajien tukemista lapsen kehityksen ja oppimisen edistämiseksi. Päivittäiset keskustelut esimerkiksi tuonti- ja hakutilanteissa voivat toimia luontevina hetkinä jakaa havaintoja lapsen vahvuuksista ja kehityksestä sekä tarjota huoltajille arjen vinkkejä, joiden avulla oppimista voidaan tukea myös kotona. Tärkeää on, että keskustelut toteutuvat sensitiivisesti ja yksilöllisesti, huomioiden erilaiset lähtökohdat. Kuunteleva ja arvostava vuorovaikutus madaltaa kynnyistä ottaa esiin myös herkkiä tai haastavia teemoja ja luo perustan sille, että varhaiskasvatus voi toimia sekä lapsen että koko perheen tukena. Tällainen vuorovaikutus vahvistaa luottamusta ja rakentaa yhteistyösuhdetta, jossa huoltajat kokevat tulevansa kuulluiksi ja arvostetuiksi. (Opetushallitus 2025f.)

5 Laaja-alaisten oppimisvaikeuksien vaikutus varhaiskasvatuksessa

Laaja-alaiset oppimisvaikeudet voivat näkyä varhaiskasvatuksessa monin eri tavoin, kuten kielellisen kehityksen viivästymisenä, keskittymisvaikeuksina, toiminnanohjauksen haasteina tai motoristen taitojen hitaana kehittymisenä. Tällöin lapsi saattaa vältellä tehtäviä, jotka vaativat muistamista tai loogista päättelyä, tai hänellä voi olla vaikeuksia ymmärtää ohjeita ja toimia ryhmässä. Tällaiset merkit voivat viitata oppimisvalmiuksien haasteisiin, ja niiden varhainen tunnistaminen on keskeistä tuen oikea-aikaiseksi aloittamiseksi. (Vernerinet, 2024b.) Oppimisvaikeuksien taustalla voi olla eri tekijöitä, kuten perimä, tapaturma tai raskausaikaan liittyvät tekijät. Arvioiden mukaan noin 10-14 prosentilla väestöstä on laaja-alaisia oppimisvaikeuksia. Vaikka nämä vaikeudet eivät täytä kehitysvammaisuuden kriteerejä, ne voivat vaikuttaa merkittävästi lapsen oppimiseen, sosiaalisiin suhteisiin ja myöhempään koulupolkuun. (Niilo Mäki Instituutti, 2023.)

5.1 Hahmottamisen vaikeudet

Tarvitsemme toiminnassamme erilaisia näönvaraisia ja avaruudellisia hahmottamisen taitoja. Kuitenkin 4-6% väestöstä ilmenee hahmottamisen vaikeuksia. Tällöin aivot tulkitsevat saamaansa informaatiota poikkeuksellisella tavalla. Tällöin aivot eivät pysty käsittelemään aistien toimittamaa tietoa riittävästi. Vaikeudet voivat ilmetä mm. nähdyn kohteen tunnistamisessa tai etäisyyksien, nopeuden tai tilaan sijoittumisen sujuvassa arvioinnissa. (Erialaisten oppijoiden liitto 2025.)

Varhaiskasvatusikäisen lapsen osalta hahmottamisvaikeudet ilmenevät usein pukeutumistilanteissa, epävarmuutena vieraissa tiloissa liikkua tai tavaroiden löytämisessä. Lapsi saattaa myös vältellä vaikeaksi kokemiaan tehtäviä, kuten palapelejä tai palikkapelejä. Myös erilaiset tehtäväkirjat, numerot ja ajan hahmottaminen voi olla hankalaa. Hahmottamisvaikeudet ovat

kuitenkin yksilöllisiä ja siksi niitä on hankalaa tunnistaa vielä varhaiskasvatusikäisiltä lapsilta. Hahmottamisvaikeuksia voi helpottaa se, että lapsi kokee toimintaympäristön tutuksi ja turvalliseksi, tai että hänellä on vieraassa tilassa turvana luotettava aikuinen. Toimintaympäristössä on tärkeää olla riittävän monipuolisesti tarjolla erilaisia virikkeitä, jotka mahdollistavat hahmottamisen taitojen oppimista. Lapsen kanssa tekemisissä olevien aikuisten on tärkeää kannustaa lasta tekemään aktiivisesti myös vaikeaksi kokemiaan asioita. (Hahmotusvaikeuksien tietopalvelu 2025.)

5.2 Motoristen taitojen kehittymisen haasteet

Motoristen taitojen kehittyminen on lapsen kasvua ja osa kokonaiskehitystä. Termillä “motorinen” viitataan liikkeeseen ja hermoston kontrolloimaan kehon liikettä koskevaan toimintaan. Termillä “motorinen kehittyminen” viitataan taas koko elämän kaaren mittaiseen prosessiin, jossa ihminen oppii uusia liikkumisen taitoja. (CP- liitto 2025.)

Motoristen taitojen kehittymiseen vaikuttavat perinnöllisten tekijöiden lisäksi aistien toiminta ja ympäristön tarjoamat mahdollisuudet harjoitella taitoja. Motoriset taidot ovat kehityksen perusta ja vaikuttavat suuresti lapsen itsetunnon kehittymiseen. Motorisia taitoja voidaan luokitella niiden ominaisuuksien perusteella kolmen eri pääryhmän alle. Karkeamotoriikalla viitataan kehon suurilla lihasryhmillä tehtyihin liikkeisiin, kuten kävelyyn, kiipeilyyn tai hyppimiseen. Hienomotoriikalla viitataan puolestaan pienten lihasryhmien tuottamiin liikkeisiin, kuten kynäotteeseen tai muihin sorminäppäryyttä vaativiin toimintoihin. Havaintomotoriikalla puolestaan viitataan kykyyn hahmottaa omaa kehoa tai sen osia suhteessa ympäröivään tilaan, aikaan tai voimaan. (CP- liitto 2021, 3-4.)

Kun motorisissa taidoissa havaitaan haasteita, se yleensä ilmenee niin, että lapsi ei opi uusia motorisia taitoja niin kuin muut samassa ikätasossa olevat lapset. Kävelyn oppiminen voi olla viivästyntä, liikkuminen kömpelöä tai lapsi ei opi harjoittelusta huolimatta laittamaan kenkiä oikeisiin jalkoihin tai solmimaan kengännauhojaan. Lapsi saattaa vältellä kiipeilyä tai hyppimisleikkejä, koska ne tuntuvat vaikealta. Motoriset haasteet siis näyttäytyvät eri lapsilla hyvin eri tavoin. Ne saattavat jäädä väliaikaisiksi haasteiksi tai jatkua läpi elämän. Noin 5 % haasteet jäävät harjoittelusta huolimatta pysyviksi haasteiksi. (CP- liitto 2021, 5-6.)

5.3 Kielen ja puheen kehityksen haasteet

Lapsen kielen ja puheen kehitys on keskeinen osa varhaislapsuutta ja vaikuttaa merkittävästi lapsen oppimiseen, vuorovaikutukseen ja tunne-elämään. Lapsen kieli kehittyy erityisesti arjen vuorovaikutustilanteissa, kuten leikissä, satuhetkissä ja keskusteluissa. (Seppänen ym. 2024, 244-245.)

Joskus lapsen kielellinen kehitys ei kuitenkaan etene odotetusti, ja tällöin puhutaan kielen ja puheen kehityksen haasteista. Puheen ja puheen ymmärtämisen häiriöt ovat suhteellisen yleisiä, sillä jopa 19% lapsista on puheenkehityksen viivästymistä. Näitä voivat olla esimerkiksi rajallinen sanavarasto, vaikeudet ääntämisessä, lauserakenteiden hallinnan puute tai puheen ymmärtämisen hankaluudet. (Terveyskirjasto 2024.) Lapsen kielen kehitystä seurataan erityisesti neuvolassa ja sitä kautta mahdollisesti puheterapiassa, josta saatetaan haluta tehdä moniammatillista yhteistyötä myös varhaiskasvatuksen kanssa (Terveyskylä 2025a).

5.4 Sosiaalinen ympäristö ja oikea-aikainen tuki

Sosiaalisella ympäristöllä on valtava merkitys lapsen oppimisessa. Kannustava ja myönteinen asenne lapseen, sekä motivoiva ilmapiiri on tärkein tekijä lapsen oppimisessa. Lapsen on tärkeää oppia uskomaan omiin kykyihinsä, jotta hän rohkaistuu harjoittelemaan uusia taitoja. On tärkeää, että lapselle tarjotaan myös monipuolinen ja innostava fyysinen harjoitteluympäristö, missä uusia taitoja voi harjoitella turvallisesti. Harrastusta valitessa kannattaa valita laji, jossa pääpaino on osallistumisessa, eikä kilpailemisessa. (CP- liitto 2021, 10-11.)

Varhaiskasvatuksessa lapsella on oikeus saada tukea laaja-alaisissa oppimisvaikeuksissa heti kun tuen tarve havaitaan. Tuki suunnitellaan lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tarpeiden mukaan, ja se voi sisältää esimerkiksi pedagogisia ratkaisuja, visuaalisia tukimateriaaleja, pienryhmätoimintaa tai erityisopettajan ohjausta. Tuki ei edellytä lääketieteellistä diagnoosia, vaan perustuu varhaiskasvatuksen henkilöstön havaintoihin ja yhteistyöhön huoltajien kanssa. (THL 2023.)

Huoltajien tukeminen on olennainen osa lapsen kokonaisvaltaista tukemista. Avoin ja luottamuksellinen vuorovaikutus perheen ja varhaiskasvatuksen välillä mahdollistaa yhteisen ymmärryksen lapsen tarpeista. Huoltajille voidaan tarjota tietoa oppimisvaikeuksista, ohjausta arjen tilanteisiin sekä konkreettisia keinoja tukea lasta kotona. Esimerkiksi visuaaliset tukimateriaalit, selkeät rutiinit ja positiivinen palaute voivat vahvistaa lapsen oppimismotivaatiota ja itseluottamusta. (Psykologilehti 2024.)

6 Neurokehityksellisten häiriöiden vaikutus varhaiskasvatukseen

Neurokehityksellisiin häiriöihin kuuluvat autismikirjon lisäksi mm. ADHD, Touretten oireyhtymä ja kehityksellinen kielihäiriö. Puhekielessä neurokehityksellistä häiriötä ominaisuutena kutsutaan usein ”neurokirjoksi” ja ”nepsyksi”. Neurokehityksellisiin häiriöihin liittyvät diagnoosit ovat lisääntyneet 2000- luvun aikana. Diagnoosi saadaan varhaislapsuudessa ennen kouluikää. Neurokehityksellisiin häiriöihin liittyy usein myös liitännäisdiagnooseja. Yleisimpiä ovat mielenterveys- ja käytöshäiriöt, unihäiriöt, ja kehitysvammaisuus. (Autismiliitto 2023.)

6.1 ADHD

ADHD:n keskeisiä ydinpiirteitä ovat tarkkaavuuden ja aktiivisuuden säätelyn vaikeudet ja impulsiivisuus. Se tarkoittaa vaikeutta kohdentaa ja ylläpitää tarkkaavuutta, joka voi näkyä keskittymisvaikeutena, häiriöherkkytenä ja yksityiskohtien huomioimatta jättämisinä. ADHD-piirteisiin havahdutaan usein varhaiskasvatusiässä, kun aikuiset alkavat huomata lapsessa näitä piirteitä. On todennäköistä, että ADHD:n piirteet erottuvat selvemmin varhaiskasvatuksessa kuin kotona, sillä lapsiryhmässä toimiminen on kotia vaativampi ja stressaavampi toimintaympäristö. (Matilainen & Hewitt 2024, 21-36.)

ADHD:n diagnosointi vie yleensä aikaa, mutta pedagogisia tukitoimia voidaan rakentaa heti tuen tarpeen ilmetessä. Muutamia keskeisiä pedagogisen tuen muotoja ovatkin strukturoitu ja rauhallinen toimintaympäristö, selkeät käyttäytymisodotukset, selkeä ja lyhytsanainen toiminnanohjaus ja onnistumistilanteissa huomioiminen. (ADHD- liitto 2023, s. 34-37.)

6.2 Autismikirjo

Autismi on aivojen neurobiologinen kehityshäiriö, joka vaikuttaa lapsen viestimiseen ja vuorovaikutukseen, sekä asioiden aistimiseen ja kokemiseen. Autismi johtuu keskushermoston erilaisesta kehityksestä. Autismilla on sekä geneettistä, että fysiologista taustaa ja joskus autismikirjon häiriöön voi liittyä myös erilaisia liitännäisoireita. Autismi on pysyvä ominaisuus. Autismikirjoa ilmenee ympäri maailmaa 1-1,2% ihmisistä ja autismi on yleisempää pojilla, kuin tytöillä. (Autismiliitto 2025, 3-9.)

Autismi ilmenee hyvin yksilöllisesti, mutta silti kaikkien autismikirjon henkilöiden käyttäytymisessä on havaittavissa erityispiirteitä eri osa-alueilla. Autismikirjon henkilöllä on usein vaikeuksia ilmaista omia tunteitaan tai ymmärtää toisen tunteita. Jo katsekontaktin muodostaminen toiseen ihmiseen voi olla hankalaa. Toisen ihmisen tunnetilan tunnistaminen esimerkiksi äänensävyn tai ilmeen kautta sanomattomalla viestinnällä on vaikeaa. Myös puheen ymmärtämisessä tai tuottamisessa voi olla haasteita, eivätkä kaikki opi kommunikoidaan puheella lainkaan. Autismikirjon henkilöille on tyypillistä niukka sanavarasto ja toistuvat puheenaiheet etenkin omista mielenkiinnon kohteista. Moni autismikirjon henkilö hyötyy vaihtoehtoisista kommunikoinnin apuvälineistä pystyäkseen ilmaisemaan itseään monipuolisemmin. (Autismiliitto 2025, 3-9.)

Autismikirjon henkilöille on tyypillistä tulkita aistien aivoille välittämää viestiä tavallista poikkeavasti, ja he ovat usein joko ali- tai yliherkkiä erilaisille aistikokemuksille. Autismikirjon lapset ovat yleensä herkkiä aistien ylikuormittumiselle, jolloin kuormitus tila saattaa aiheuttaa lapselle jopa fyysistä kipua. Mikäli autismikirjon lapsi vetäytyy toiminnasta yllättäen omiin oloihinsa, alkaa tekemään yksilöllisiin piirteisiinsä tyypillistä hyppimistä, edestakaista kävelyä, stimmaamista, keinumista, käsien räpyttelyä tai huutamista, niin hän oletettavasti

pyrkii itse säätelemään omaa aistikuormittuneisuuttaan tällä toiminnalla karsimalla muita aisteja pois käytöstä, eikä sitä tulisi estää. Autismikirjon henkilöllä voi olla haasteita myös omassa toiminnanohjauksessa, jolloin hänen voi olla hankalaa havaita ajankulua tai sitä missä järjestyksessä asiat kannattaa tehdä. Autismikirjon lapselle rutiinit ovat usein hyvin tärkeitä ja pienikin muutos rutiineissa voi vaikeuttaa toiminnan etenemistä. Toiminnanohjauksen haasteisiin auttaa yleensä riittävä ennakointi ja toiminnan strukturointi. (Autismiliitto 2025, 3-9.)

Muutamia keskeisiä pedagogisen tuen muotoja voivat olla autismikirjon lapsen vahvuuksien, taitojen ja mielenkiinnon kohteiden huomiointi ja erityisesti niiden käyttäminen motivoinnin keinona toiminnassa. On tärkeää, että toimintaympäristö pidetään turvallisena ja tarvittaessa tilaa ja ryhmäkokoja rajataan niin, ettei lapselle aiheudu vaaraa. Toimintaa tulee ennakoida ja on tärkeää, että sovitusta asioista pidetään kiinni. Säännölliset ja toistuvat rutiinit ja tiedossa olevien aistiärsykkeiden karsinta toiminnassa vähentävät lapsen kuormittumista. Kommunikointiin ja vuorovaikutukseen ja ymmärretyksi tulemiseen panostaminen, sekä siihen ajallisesti panostaminen visuaalisten kuvatukien ja struktuurin avulla on tärkeää. Hoputtaminen ja kiirehtiminen ei usein nopeuta toiminnan aloittamista, vaan päinvastoin saattaa aiheuttaa autismikirjon lapselle ylimääräistä stressiä. Mikäli autismikirjon lapsi ei saa riittävästi tukea yksilöllisessä erityistarpeiden huomioidussa, on mahdollista, että kaosraja ylittyy ja syttyy ns. haastava tilanne. Paras keino haastavien tilanteiden välttämiseen on riittävä ennakointi ja lapsen erityistarpeiden huomiointi. (Matilainen & Hewitt 2024, 37-48.)

6.3 Tourette

Tourette on kirjo, jonka sisälle mahtuu monenlaista eri tasoista oirehdintaa hyvin lievistä oireista voimakkaisiin toimintakyvyn vieviin oireisiin. Touretten ominaispiirteet ovat tic- oireet, eli nopeat ja tahattomat nykimisoireet. Tic- oireet voivat olla joko motorisia tai vokaalisia. Motorisissa tic- oireissa oireet ilmenevät usein silmien räpyttelynä, käsien heiluttamisena tai tahattomina liikesarjojen toistoina. Vokaalisissa tic- oireissa puolestaan oireilu ilmenee usein köhimisenä, hyminänä tai tiettyjen sanojen tahattomana toistamisena. Koprofaliaa eli pakonomaista tarvetta toistella hävyttömiä sanoja ilmenee vain 15-20 % henkilöistä, joilla on Tourette. Tic-oireiden määrä voi vaihdella paljon ja oireet saattavat laukaista jokin altistava tekijä. Ympäristöllä ja stressitasolla voi olla suuri vaikutus oirehdinnan määrään. Ympäristön reagointi oirehdintaan voi voimistaa oireita. (Opinvoimala 2025.)

Tourette alkaa tyypillisesti motorisilla tic- oireilla noin 4-6 vuoden iässä. Ensimmäiset oireet ovat yleensä erilaisia kasvojen alueen nykiviä liikkeitä tai silmien Tic- oireita. Äänelliset Tic- oireet alkavat usein 1-2 vuoden kuluttua motoristen oireiden alkamisesta. Oireet voivat olla tiheydeltään tai voimakkuudeltaan vaihtelevia. Myös stressi, ahdistus ja väsymys ovat yhteydessä Tic- oireisiin. (Duodecim, 2025.)

6.4 Kehityksellinen kielihäiriö

Kehityksellisessä kielihäiriössä lapsen kielen kehitys viivästyy tai etenee poikkeavasti muuhun kehitykseen nähden. Kielellistä kehityshäiriötä on kutsuttu ja saatetaan edelleen tuntea paremmin dysfasiana. Noin seitsemällä prosentilla suomalaisista lapsista on kehityksellinen kielihäiriö. Sanojen oppiminen on hidasta ja jo opitut sanatkin saattavat jäädä pois käytöstä. Joskus sanojen viivästyminen voi johtaa siihen, että lapsi on ainakin hetkellisesti täysin puhumaton. Kehityksellisessä kielihäiriössä on tyypillistä, että puhe on epäselvää ja se aiheuttaa kommunikoinnin vaikeuden. Kehityksellinen kielihäiriö ilmenee vuorovaikutuksessa ollessa, kun lapsi ei saa kerrottua asiaansa ymmärrettävästi tai se tuottaa merkittäviä vaikeuksia. Sosiaaliset tilanteet voivat usein olla haastavia, kun sosiaalisten sääntöjen ymmärtäminen ja omaksuminen on hankalaa, tai lapsen itse on vaikeaa käyttää puhetta vuorovaikutuksen keinona. Kielihäiriöön voi liittyä usein myös erilaisia motorisen kehityksen, aistisäätelyn, tunne-elämän, keskittymisen tai toiminnanohjauksen pulmia. On huomioitava, että tilanne ja epätietoisuus saattaa kuormittaa koko perhettä. (Aivoliitto, kehityksellinen kielihäiriö- opas.)

Puheen- ja kielenkehityksen haasteet saattavat vaikuttaa laaja-alaisesti lapsen toimintakykyyn, osallistumiseen ja vuorovaikutukseen. Kuntoutus tulisi aina aloittaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa jo ennen diagnoosin saamista. Kuntoutuksessa tuetaan ymmärretyksi tulemista ja valitaan vaihtoehtoisia tapoja kommunikaatioon. Kuvat, tukiviittomat, kommunikaatiokansiot sekä pilkotut kuvaohjeet ovat tärkeää pedagogista tukea, joista hyötyy parhaimmillaan kaikki lapset. (Matilainen & Hewitt 2024, 51-64.)

Kun päivähoidossa on lapsi, jolla on neurokehityksellinen häiriö, on tärkeää, että johdonmukaisia ja yhdessä sovittuja toimintatapoja käyttävät kaikki lapsen kanssa tekemisessä olevat aikuiset. On tärkeää, että onnistumisista ja toimivista käytänteistä kerrotaan avoimesti kodin ja varhaiskasvatuksen välillä. Ympäristön vaihtuminen on yleensä erityisen kuormittava hetki lapsen päivässä, joten sekä tulo-, että hakutilanteeseen on hyvä luoda kodin ja varhaiskasvatuksen kanssa rutiini, joka helpottaa hoidon alkamisen ja päättymisen kuormittavuutta. Etenkin hakutilanteet kannattaa pitää mahdollisimman lyhyinä ja antaa lapsen olla hetkessä huomion keskipiste. Varhaiskasvattajan tulee pyrkiä kertomaan hakutilanteissa huoltajille vain välttämättömät asiat ja korostaa kertomassaan lapsen onnistumisen hetkiä. On tärkeää, että varhaiskasvattajien ja huoltajien kesken puhutaan rehellisesti myös lapsen mahdollisista haasteista, mutta tähän on hyvä sopia etukäteen erillinen käytäntö, joka ei ole lapsen haku- tai vientitilanne. (ADHD- liitto 2023, 34-37.) Huoltajien kanssa on hyvä käydä säännöllisesti keskustelua lapsen kuntoutumista tukevista keinoista ja hyväksi havaituista menetelmistä (Matilainen & Hewitt 2024, 64).

7 Kehitysvammaisuuden vaikutus varhaiskasvatukseen

Kehitysvammaisuus tarkoittaa kognitiivisten taitojen, kuten ajattelun, oppimisen, muistamisen, kommunikoinnin ja arjen taitojen kehittymistä eri lailla tai tavanomaista hitaammin synnynäisesti tai kehitysiässä saadun sairauden tai vamman vuoksi. Kehitysvammaisuus ei ole sairaus, vaan elinikäinen vamma. Kehitysvammaisuuden asteita on erilaisia lievästä kehitysvammaisuudesta syvään kehitysvammaisuuteen. Määritelmä tehdään sen perusteella, miten henkilö selviää arjessa ja kuinka paljon hän tarvitsee apua. Lievästi kehitysvammainen henkilö saattaa pärjätä arjessa hyvin kevyellä tuella tai lähes itsenäisesti, kun taas syvästi kehitysvammainen henkilö tarvitsee terveen aikuisen ihmisen tukea kaikissa päivittäisissä toiminnoissa. Erityisesti vaikeasti ja syvästi kehitysvammaisilla henkilöillä saattaa esiintyä kehitysvammaisuuden rinnalla muitakin liitännäisongelmia, kuten epilepsiaa, näkö- tai kuulovamma, puhe- tai liikuntavammaisuutta. (Tukena 2025.) Kehitysvammainen lapsi ja koko perhe hyötyvät lapsen päivähoidosta, vaikka sitä toteutettaisiinkin ainoastaan kuntoutuksellisenä tukitoimena. Ikätoverit antavat lapselle leikki-, vuorovaikutus- ja puhemallia. Lisäksi lapsi oppii toimimaan ryhmän jäsenenä mahdollisimman itsenäisesti. Myös perhe pystyy jakamaan kasvatusvastuuta varhaiskasvattajien kanssa ja mahdollisesti käymään myös töissä. Kehitysvammaisen lapsen kanssa voidaan tutustua päiväkotiin pikkujalkaa ja huoltajat voivat olla lapsen kanssa mukana tutustumassa toimintaan yhdessä. Päiväkotiin luodaan omat kuntoutukselliset tavoitteet päivähoiton kuntoutussuunnitelmaan, joiden laadinnassa on mukana koko lapsen tukiverkosto. Mikäli lapsella on terapioita, on käynnit usein mahdollista jalkauttaa päiväkodissa pidettäväksi. (Vernerin 2024a.) Kuntoutus pyritään aloittamaan mahdollisimman varhain lapsuusiässä. Kuntoutuksessa on aina tavoitteena mahdollisimman itsenäinen toimintakyky ja hyvä itsetunto. (Terveyskylä 2023.)

8 Toteutus

Tässä luvussa kuvataan opinnäytetyön toteutustapaa ja arviointia eri näkökulmista. Tässä esitellään toiminnallinen lähestymistapa sekä perustellaan se suhteessa työn tavoitteisiin ja menetelmällisiin valintoihin. Tämän jälkeen käsitellään oppaan suunnittelua ja toteutusta, johon sisältyivät sekä alkukysely että palautekysely. Kyselyiden tulokset avataan sanallisesti ja palautekyselyn tuloksia havainnollistetaan lisäksi ympyrädiagrammien avulla. Tämän jälkeen tarkastellaan oppaan arviointia, johon sisältyy tekijöiden oma arviointi sekä työelämäkumppanin antama palaute. Lopuksi käsitellään opinnäytetyön eettisyyttä ja luotettavuutta, joiden huomioiminen on keskeistä niin tutkimuksellisessa kuin kehittämisluonteisessa työssä.

8.1 Toiminnallinen lähestymistapa

Tämä opinnäytetyö on kehittämismuotoinen, ja sen tuloksena laadittiin varhaiskasvattajille opas huoltajien kanssa käytäviin kohtaamistilanteisiin. Opinnäytetyön tavoitteena on vahvistaa varhaiskasvattajien valmiuksia onnistuneisiin kohtaamisen hetkiin huoltajien kanssa. Tarkoituksena on tuottaa opas, jonka avulla lisätään varhaiskasvattajien ymmärrystä kohtaamisen merkityksestä, sekä tarjota keinoja onnistuneen kohtaamisen tueksi huoltajien ja varhaiskasvattajien väliselle yhteistyölle. Oppaan tavoitteena oli tuottaa selkeää, ajankohtaista ja helposti hyödynnettävää tietoa, jonka avulla varhaiskasvattajat voivat huomioida monimuotoiset perheet, erilaiset elämäntilanteet sekä monikulttuurisuuden varhaiskasvatuksen arjessa. Työ yhdisti teoreettisen viitekehyksen ja käytännönläheisen kehittämistyön, jotka perustuivat työelämän tarpeisiin ja huoltajien kohtaamisen tukemiseen.

Kehittämismuotoisen opinnäytetyön lähtökohtana on teoreettisen tiedon soveltaminen konkreettisiin ratkaisuihin. Vilkan ja Airaksisen (2003) mukaan tällainen työskentely mahdollistaa uusien käytäntöjen, toimintamallien ja materiaalien kehittämisen, jotka vastaavat työelämän tarpeisiin. Sosiaalialan ja varhaiskasvatuksen kontekstissa kehittämisorientaatio on perusteltu, sillä se edistää asiakaslähtöistä ja osallistavaa toimintakulttuuria sekä vahvistaa varhaiskasvattajien ammatillista osaamista.

Huoltajien kohtaaminen on valittu opinnäytetyön keskiöön, sillä varhaiskasvatus on monelle lapselle ensimmäinen kodin ulkopuolinen kasvu- ja oppimisympäristö sekä perheille merkittävä arjen ja kasvatustehtävän tuki. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet korostavat huoltajien ja varhaiskasvattajien yhteistyön merkitystä lapsen turvallisuuden, hyvinvoinnin ja oppimisen jatkuvuuden turvaajana (Opetushallitus 2022, 21-23). Huoltajien ja varhaiskasvattajien väliset kohtaamiset rakentavat luottamusta, vahvistavat kasvatuskumppanuutta ja luovat pohjaa lapsen kokonaisvaltaiselle kasvulle ja oppimiselle.

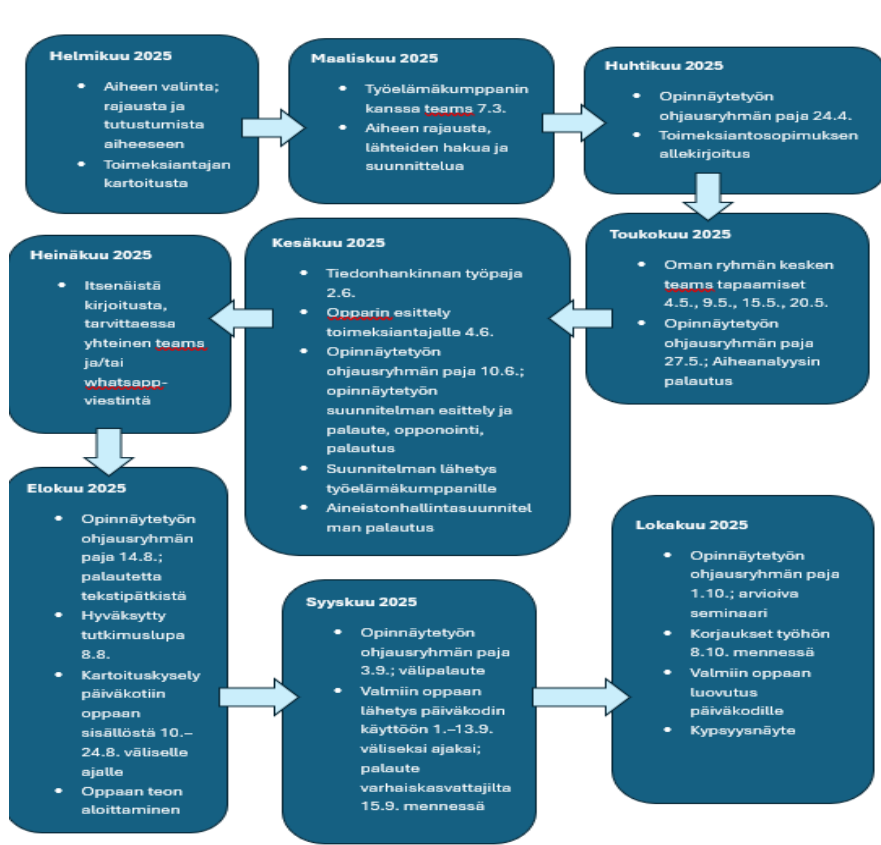
Aihe on erityisen ajankohtainen varhaiskasvatuksen monimuotoistuksessa. Monikulttuurisuuden, moninaisten perhemuotojen ja erilaisten katsomusten huomioon ottaminen sekä inklusiivisen toimintakulttuurin kehittäminen edellyttävät varhaiskasvattajilta ammatillista sensitiivisyyttä ja kykyä kohdata perheet ennakkoluulottomasti. Lisäksi lasten yksilölliset oppimisen ja kehityksen haasteet, kuten ADHD, autismikirjon häiriöt tai kehitysvammat, vahvistavat tarvetta tiiviiseen ja luottamukselliseen yhteistyöhön huoltajien kanssa. (Monimuotoiset perheet varhaiskasvatuksessa 2024, 6.)

Opinnäytetyön näkökulma on perusteltu myös sen vuoksi, että aikaisempia tutkimuksia ja opinnäytetöitä huoltajien kohtaamisesta juuri tästä moniulotteisesta näkökulmasta - yhdistäen monikulttuurisuuden, monimuotoiset perheet, inklusion sekä lasten yksilölliset tuen tarpeet - ei ole löytynyt. Tämä osoittaa tarpeen kehittää uutta, käytännönläheistä

materiaalia varhaiskasvattajien tueksi. Näistä syistä työssä keskitytään huoltajien kohtaamisen kehittämiseen ja varhaiskasvattajien osaamisen vahvistamiseen käytännönläheisen oppaan avulla.

8.2 Opinnäytetyön prosessi

Tässä työssä kehittämisprosessi eteni tuotekehitysprosessin vaiheiden mukaisesti: tarpeen tunnistamisesta ratkaisun suunnitteluun, toteutukseen ja käyttöönottoon. Kehittämistarve nousi tekijöiden mielenkiinnosta sekä työelämäkumppanin yhteisestä näkemyksestä, jossa korostui tarve tällaiselle tuelle huoltajien kohtaamisissa. Tämän pohjalta laadittiin opas, jonka tavoitteena on vahvistaa varhaiskasvattajien osaamista perheiden kohtaamisessa ja vastata todelliseen kehittämistarpeeseen. Oppaan sisältö rakentui ohjaavien asiakirjojen, ajankohtaisen kirjallisuuden sekä varhaiskasvattajille toteutettujen kyselyiden ja opinnäytetyöntekijöiden aivoriihimenetelmän avulla kerätyn aineiston pohjalta. Kehittämistyön ydin on käytännönläheinen ja työelämälähtöinen tuotos, jossa yhteisökehittämisen keinot tukivat varhaiskasvattajien osallistamista ja arjen kokemusten hyödyntämistä (Haltia-Nurmi, Vainio & Keränen 2020, 8-11). Menetelminä käytetyt kysely, aivoriihi ja yhteisökehittäminen eivät olleet varsinaisia tutkimusmenetelmiä, vaan kehittämisen välineitä, joiden avulla varmistettiin oppaan vastaavan työelämän tarpeisiin (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9-11).

Kuvio 5: Opinnäytetyön prosessi

Opinnäytetyön aikataulu (kuvio 5) eteni vaiheittain siten, että helmikuussa 2025 suunniteltiin aihetta, tehtiin rajauksia ja kartoitettiin toimeksiantaja. Maaliskuussa toteutettiin Teams-tapaaminen työelämäkumppanin kanssa sekä jatkettiin aiheen rajausta ja lähteiden hakua. Huh-tikuussa osallistuttiin ohjausryhmän pajaan ja allekirjoitettiin toimeksiantosopimus Keravan kaupungin Kanniston päiväkodin kanssa. Toukokuussa ryhmän sisäiset Teams-tapaamiset tukivat työn etenemistä ja aiheanalyysi palautettiin ohjaavalle opettajalle. Kesäkuussa järjestettiin tiedonhankinnan työpaja, esiteltiin opinnäytetyönsuunnitelma työelämäkumppanille, saatiin palautetta, vierailtiin Kanniston päiväkodilla sekä haettiin tutkimuslupaa Keravan kaupungilta. Heinäkuussa keskityttiin itsenäiseen kirjoitukseen ja tarvittaessa pidettiin yhteyttä tiimin kesken. Elokuussa tutkimuslupa hyväksyttiin, lähetettiin saatekirje (liite 1) kartoituskyselyn kanssa (liite 2) varhaiskasvattajille ja aloitettiin oppaan luominen niin teorian, kuin saatujen vastausten pohjalta. Syyskuussa saatiin välipalautetta ohjaavalta opettajalta, sekä valmis opas (liite 3) lähetettiin testattavaksi Kanniston päiväkotiin, jonka jälkeen kerättiin varhaiskasvattajilta palautetta kyselyn muodossa. Lokakuussa järjestettiin arvioiva seminaari, jossa valmis työ esiteltiin, tehtiin tarvittavat korjaukset saadun palautteen pohjalta, luovutettiin valmis opas Kanniston päiväkodin käyttöön sekä toimitettiin kypsyysnäyte, ja opinnäytetyö julkaistiin Theseuksessa.

8.3 Oppaan suunnittelu ja toteutus

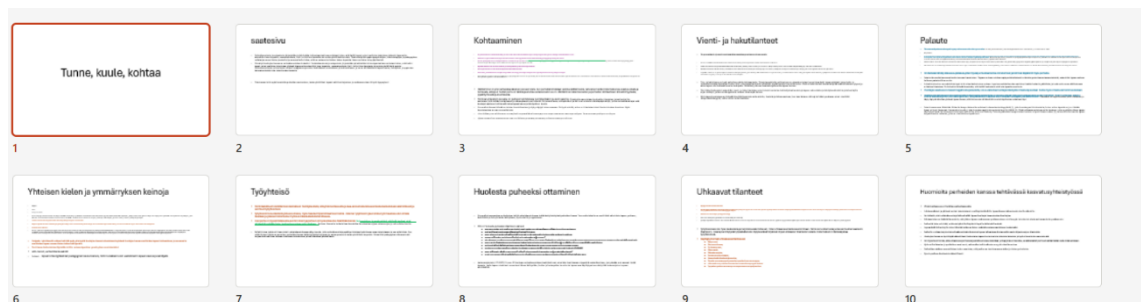
Oppaan sisällön suunnittelua varten olemme keskustelleet työelämäkumppanin kanssa heidän varhaiskasvatusyksikkönsä tarpeista, jonka pohjalta oppaaseen nostettavia aiheita alettiin valita. Kanniston päiväkodin varhaiskasvattajille toteutettiin elokuussa kysely, jonka avulla he pääsivät vaikuttamaan oppaan sisältöön. Halusimme ehdottomasti saada varhaiskasvattajat mukaan sisällön suunnitteluun, jotta voimme kohdentaa tuotoksemme juuri heidän tarpeisiinsa.

Me opinnäytetyöntekijät kävimme kappale kappaleelta koko opinnäytetyön yhdessä lävitse, jonka pohjalta nostimme tavoitteemme kannalta tärkeitä asioita. Yksi tekijöistä oli jo alustavasti käynyt opinnäytetyötä sisällöllisesti läpi ja tehnyt alustavaa ideointia tulevalle oppaalle (kuvio 6). Tämä otettiin myös huomioon, kun yhdessä keräsimme asioita kokoon, sillä se helpotti myös meille muille visuaalisesti sitä, millainen opas, tai millaisia sisältöjä oppaassa voisi olla.

Kuvio 6: Ensimmäinen vedos oppaasta

Läpikäymisen jälkeen lajittelimme asiat pääotsikoiden alle, jotka olivat kasvatusyhteistyö, kohtaaminen, perusvuorovaikutustilanteet, palaute, uhkaavat tilanteet sekä perheiden erilaiset tilanteet. Pääotsikoiden alle tuodut asiat käytiin uudestaan läpi, jonka pohjalta poimittiin vielä tarkemmin tavoitettamme vastaavia asioita, ja joista koimme olevan suurin tuki varhaiskasvattajille. Usean Word-tiedoston pohjalta asiat jaettiin pääotsikoiden alle PP-esitykseen (kuvio 7), jotta näemme paremmin kokonaiskuva. Tässä vaiheessa pääotsikoiden alle tuotuja asioita tiivistettiin, ja jäseneltiin toimivimpiin muotoihin sekä joitain vielä karsiutui pois. Valituissa asioissa otettiin huomioon myös alkukyselystä nousseet asiat.

Kuvio 7: Oppaan sisällön rakentamista PowerPointissa

Varsinainen opas (liite 3) koottiin Canva-palvelussa, joka oli yhdelle opiskelijoistamme ennalta tuttu suunnitteluohjelma. Lähdimme sommittelemaan suuren määrän erilaisia kuvioita, fontteja ja värejä, jotta pääsimme toivottuun visuaaliseen lopputulokseen. Ajatuksena haluttiin pitää, että opas tulee varhaiskasvattajien käyttöön, joten värimaailma olisi hyvä pitää rajattuna ja hillittynä, vaikka kyse onkin varhaiskasvatukseen suunnatusta oppaasta. Vielä opasta tehdessä alkuperäisten pääotsikoiden alle suunnitellut asiat vaihtelivat paikkaa otsikon alta toiselle. Tämä vahvisti meille sitä, että opinnäytetyössä on sisältöjä ja asioita, jotka kuuluvat kaikkien pääaiheiden alle ja sisältö kulkee läpi koko opinnäytteen. Olimme opasta tehdessä kriittisiä ja eri mieltäkin siitä, kuinka laajaa opasta haluamme lähteä tekemään ja pysykö se tarkoituksenmukaisesti aiheessa. Koimme kuitenkin, että oppaasta löytyvästä sisällöstä mitään ei voi jättää pois ja kaikki pääaiheet ovat oleellisia onnistuneen kohtaamisen toteutumisessa. Oppaan ollessa valmis totesimme, että sitä on hyvä palata lukemaan uudestaan vielä muutamaankin kerran ennen oppaan luovutusta testikäyttöön, jotta varhaiskasvattajat saavat heti mahdollisimman valmiin tuotoksen. Opas tullaan toimittamaan varhaiskasvatusyksikölle testikäyttöön ohjaavan opettajan arvioinnin jälkeen, jonka jälkeen siitä odotetaan saavan palautetta.

8.4 Alku- ja palautekyselyt

Käytimme Forms-kyselyä osallistaaksemme varhaiskasvattajat niin oppaan sisältöön kuin saadaksemme palautetta sen hyödyllisyydestä. Sähköinen kysely mahdollistaa tehokkaan tiedonkeruun useilta vastaajilta samaan aikaan. Kumpikin kysely aloitetaan kysymyksellä, jolla antaa tai kieltää suostumuksensa vastausten käyttöön opastamme varten. Alkukysely oli avoimia kysymyksiä, jotka antavat meille syvemmän näkemyksen heidän tarpeistaan ja toiveistaan sekä pääsevät vastauksillaan vaikuttamaan oppaan sisältöön. Palautekyselyssä käytetään numeerista (1-5) asteikkoa, mutta loppuun laitetaan vielä avoimen kysymyksen, josta voi antaa tarkempaa palautetta ja kehittämiskohteita opastamme ajatellen.

8.4.1 Alkukysely

Lähetimme alkukyselyn työelämäkumppanille 10.8.2025, joka jakoi sen eteenpäin Kanniston ja Niinipuun päiväkotien varhaiskasvattajille. Vastausaikaa oli 24.8.2025 asti. Vastauksia saimme kolme (3) kappaletta.

Liitteessä 2 on esitelty kyselyssä varhaiskasvattajilta kysytyt kysymykset. Kysymyksinä olivat ”Mihin tarvitsisit lisätukea tai lisätietoa vuorovaikutustilanteissa perheiden kanssa?”, ”Millaisia sisältöjä oppaassa olisi hyvä olla?”, ”Miten varhaiskasvatustiimi voisi yhdessä kehittää kohtaamistilanteita? Mitä hyviä käytäntöjä on jo olemassa?” ja ”Mitkä tilanteet koet erityisen onnistuneiksi perheiden kanssa?”.

Ensimmäisessä kysymyksessä varhaiskasvattajat kertoivat tarvitsevansa lisätukea, kuinka toimia uhkaavissa tai haastavissa tilanteissa, tai huoltajan käyttäessä uhkaavaa kieltä. Myös toivottiin tukea tulkkauksilanteiden hallintaan, sekä siihen, kuinka varmistetaan molempinpuolinen ymmärretyksi tuleminen oikein perheen taustasta riippumatta. Myös tietoutta eri uskontojen ja arvojen vaikutuksesta perhe-elämään ja kasvatukseen toivottiin.

Toisessa kysymyksessä esitettiin toiveita oppaan sisällöstä. Oppaaseen toivottiin neuvoja perusvuorovaikutustilanteisiin, kuten miten kertoa lapsen haasteista tai haastavasta päivästä huoltajille. Myös koettiin tärkeäksi, että oppaassa olisi sisältöä kohtaamisesta, ja siitä mitä huomioida, kun kyseessä on tuen tarpeinen lapsi. Esille nostettiin myös kulttuurierot vuorovaikutuksessa, luottamuksen rakentaminen eri taustoista tulevien perheiden kanssa sekä kulttuurierojen aiheuttamat ristiriidat.

Kolmannessa kysymyksessä esitettiin toive varhaiskasvattajien kesken tapahtuvista keskusteluista haastavien tilanteiden reflektointia varten. Esille nousi hyväksi koettu käytäntö siitä, että kaikki perheet otetaan yksilöllisesti vastaan sekä tarjotaan mahdollisuutta keskustelulle. Mikäli se ei siinä hetkessä sovi, niin sovitaan aika. Kehittämiskohteiksi esitettiin varhaiskasvattajien arvioinnin ja reflektoinnin kautta arjen kohtaamistilanteiden edentäminen. Reflektoinnin tärkeyttä selvästi nostetaan esille erilaisten kohtaamisen hetkien jäljiltä.

Neljännellä kysymyksellä haluttiin nostaa esille niitä, kohtaamisen hetkiä, joissa on jo onnistuttu. Onnistumisiksi mainittiin avoimet vuorovaikutustilanteet sekä yhteinen keskustelu, joka ei ole vain varhaiskasvattajan toimesta tapahtuvaa. Myös mainittiin kohtaamisen ystävällisyys, kuinka tulkkipalveluita on mahdollista käyttää sekä hyväksytyksi tulemisen tunteen mahdollistaminen. Ehdottomasti koetaan onnistumisia hyvin sujuneista keskusteluista, hyvästä palautteesta sekä siitä, että on voitu yhdessä iloita lapsen onnistumisista.

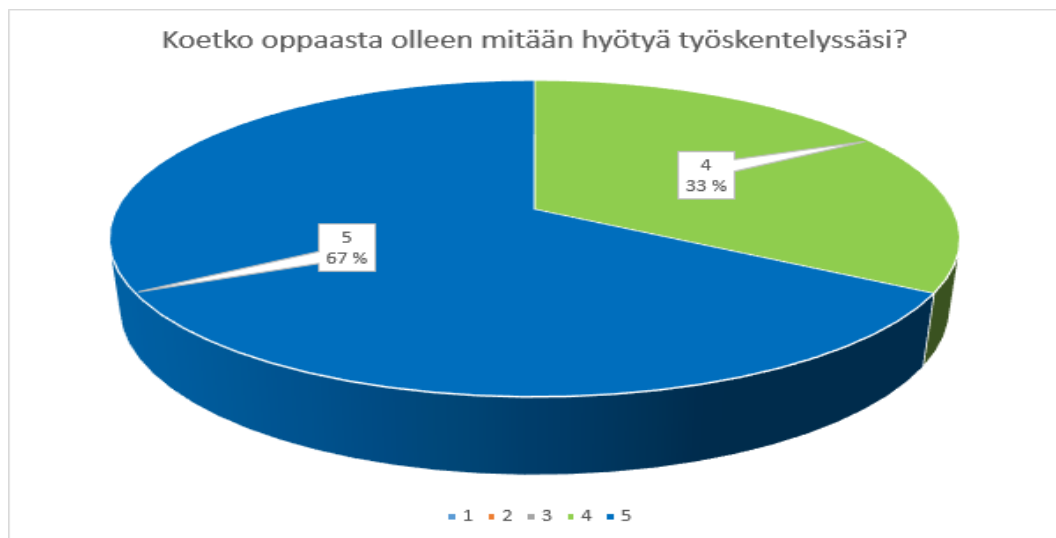
Oppaan sisältöä ajatellen ensimmäisestä ja toisesta saadut vastaukset olivat oppaan kannalta tärkeimmät. Niiden pohjalta pystyimme tarkemmin kohdentamaan oppaan (liite 4) sisällön, jotta se vastaisi Kanniston päiväkodin tarpeisiin. Kuitenkin kaikki saatu tieto varhaiskasvattajilta Kanniston ja Niinipuun varhaiskasvatusyksiköistä ovat olleet meille arvokasta tietoa oppaan sisältöä ajatellen.

8.4.2 Palautekysely

3.9.2025 olleen välipalautteen jälkeen opas lähetettiin Kanniston päiväkodin käyttöön. Samassa yhteydessä lähetimme saatekirjeen (liite 4) ja palautekyselyn (liite 5). Teknisten ongelmien vuoksi varhaiskasvattajat pääsivät vastaamaan kyselyyn vasta 9.9.2025. Vastausaikaa oli annettu 14.9.2025 asti. Vastauksia saimme kolme (3) kappaletta.

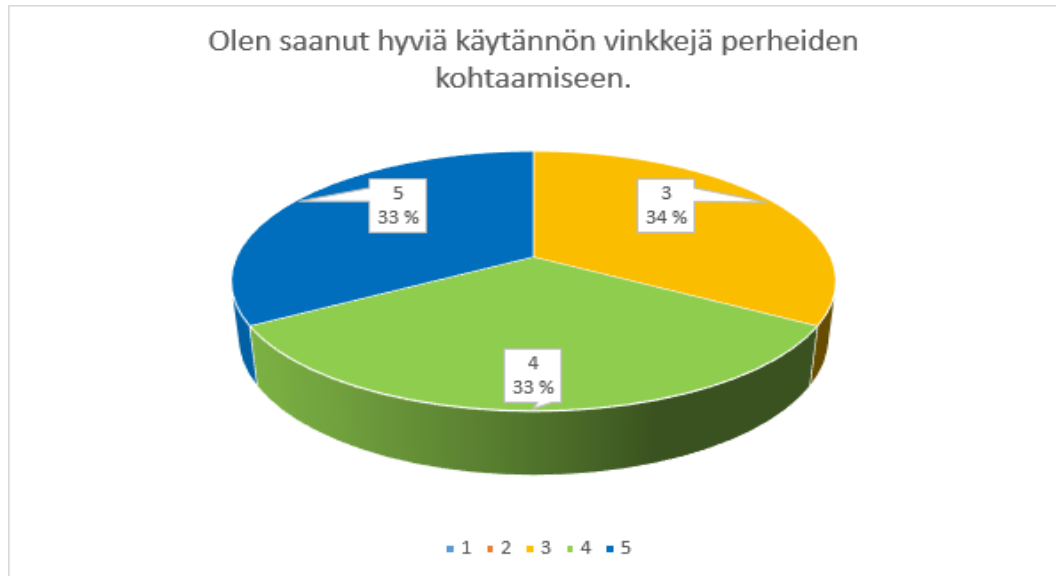
Liitteessä 6 olemme esitelleet palautekyselyssä olleet kysymykset. Kysymyksiä olivat ”Koetko oppaasta olleen mitään hyötyä työskentelyssäsi?”, ”Olen saanut hyviä käytännön vinkkejä perheiden kohtaamiseen.”, Tietoisuuteni onnistuneiden kohtaamishetkien merkityksestä on lisääntynyt.”, ”Onko mielestäsi henkilöstön ja perheiden välinen luottamus ja avoimuus lisääntynyt?”. Näihin kysymyksiin olimme päättäneet laittaa numeerisen arvioinnin 1-5, missä 1 tarkoitti ”ei ollenkaan” ja 5 tarkoitti ”paljon”. Loppuun halusimme antaa varhaiskasvattajille mahdollisuuden avoimeen palautteeseen oppaan sisältöön, ulkomuotoon jne. liittyen.

Enemmistö vastaajista koki oppaasta olleen paljon hyötyä omassa työskentelyssään (kuvio 8). Vastausten keskiarvoksi tuli 4.67.

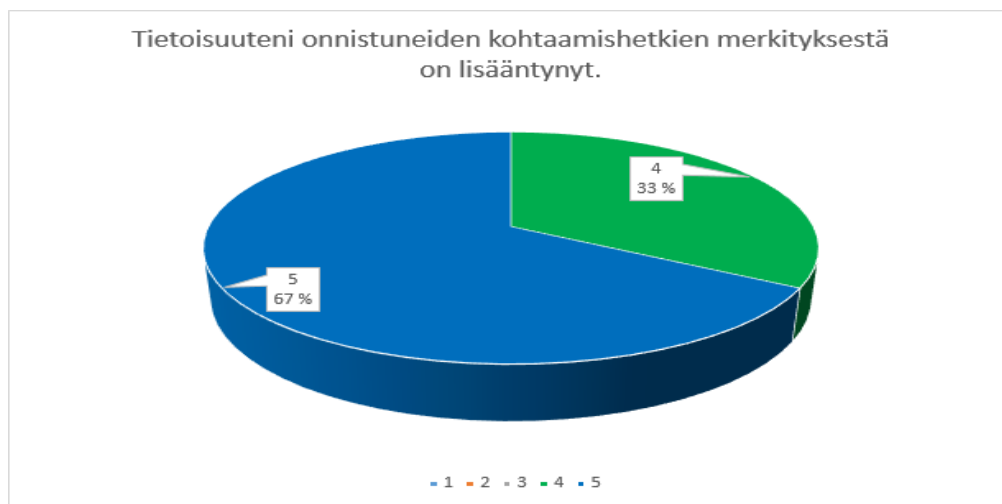
Kuvio 8: Palautekyselyn 1.kysymys

Tämä kysymys (kuvio 9) aiheutti suurimman jakauman vastaajien kesken. Siinä missä yksi koki oppaasta saaneen käytännön vinkkejä tarpeeseensa niin yksi ei kuitenkaan ollut ihan varma siitä. Tämän kysymyksen keskiarvoksi tuli 4.0.

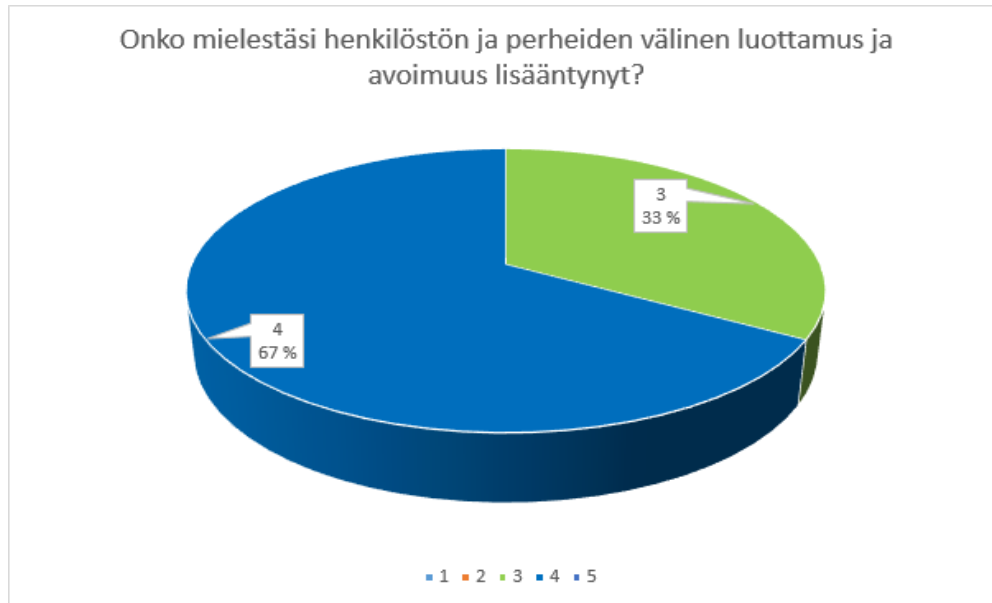
Kuvio 9: Palautekyselyn 2.kysymys

Näissä vastauksissa (kuvio 10) selvästi pystyi myös näkemään sen, että siitä saatiin riittävästi tai lisää tietoa onnistuneisiin kohtaamishetkiin. Tämän kysymyksen vastausten keskiarvo oli 4.67.

Kuvio 10: Palautekyselyn 3.kysymys

Tämän kysymyksen (kuvio 11) vastauksissa oli selvästi laskua muihin verrattuna. Vaikkakin enemmistö koki, että varhaiskasvattajien ja perheiden välinen luottamus ja avoimuus on lisääntynyt enemmässä määrin mutta silti yksi vastaajista kokee, ettei joko osaa arvioida sitä tai sitten se on pysynyt samana. Tämän kysymyksen vastausten keskiarvo oli 3.67.

Kuvio 11: Palautekyselyn 4.kysymys

Avoimen palautteen vastaukset antoivat kuitenkin tarkempaa näkemystä vastanneiden varhaiskasvattajien näkemyksistä oppaan sisällöstä. Heidän antamassaan palautteessa keuhuttiin oppaan käytännönläheisyyttä, sen selkeyttä, helppolukuisuutta sekä sopivan lyhyttä muotoa, jolloin se on helposti käytettävään. Vastaajat toivat monien asioiden olleen jo tiedossa entuudestaan mutta lukiessa opasta sai hyvän muistutuksen, jonka pohjalta omat ajatukset omasta toiminnastaan vahvistuivat. Erään vastaajan mielestä tästä oppaasta löytyi kaikki olennainen arvokkaaseen ja kunnioittavaan kohtaamiseen, ja aikookin hyödyntää tätä etenkin uusien työntekijöiden/opiskelijoiden perehdyttämisessä. Palautekyselyn teknisten haasteiden vuoksi olimme useampaan otteeseen yhteydessä sähköpostitse työelämäkumppaniimme, ja eräässä sähköpostissa hän kehuu oppaan olevan todella hyvä, käytännöllinen sekä se on rakennettu hyvin arjen työvälineeksi.

8.5 Oppaan arviointi

Kostamon, Airaksisen ja Vilkan (2022) mukaan opinnäytetyön arviointi kohdistuu koko prosessiin, ei ainoastaan lopulliseen tuotokseen. Arvioinnissa tarkastellaan muun muassa tavoitteiden saavuttamista, prosessin laatua, tuotoksen toimivuutta sekä työn teoreettisen viitekehyyden rakentamista. Pelkkä valmis työ ei siis riitä, vaan opiskelijan tulee osoittaa suunnitelmallisuutta, johdonmukaisuutta ja asiantuntijuuden kehittymistä koko opinnäytetyön ajan.

Koska kyseessä on kehittämistyö, arvioinnissa painottuvat erityisesti sen suunnittelu, toteutus ja työelämävaikuttavuus (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9-10). Kehittämistyön tarkoituksena on tuottaa konkreettinen ja käytännönläheinen opas varhaiskasvattajille onnistuneisiin kohtaamisen hetkiin.

Laadukkaan kehittämistyön perustana on ajankohtainen, kriittisesti valittu ja työelämälähtöinen tietoperusta. Teoreettinen viitekehys toimii pohjana oppaan sisällölle ja sen käytettävyydelle (Kananen 2017, 48-50). Lähteitä arvioidaan kriittisesti ja sovelletaan johdonmukaisesti niin raportoinnissa kuin oppaan sisällössä.

Lisäksi arvioinnissa kiinnitetään huomiota esimerkiksi tuotoksen sisällön osuvuuteen, kielelliseen selkeyteen, visuaaliseen ilmeeseen ja käytettävyyteen (Vilkkä & Airaksinen 2003, 143). Näiden perusteella työtä voidaan kehittää edelleen ja varmistaa sen soveltuvuus käytännön varhaiskasvatustyöhön.

Tässä opinnäytetyössä opasta arvioitiin keräämällä varhaiskasvattajilta sekä numeerista että vapaamuotoista kirjallista palautetta. Tämä on esitelty opinnäytetyön toisessa kohdassa. Palautteen avulla pyrittiin selvittämään, kuinka hyvin opas palvelee tarkoitustaan ja tukee opinnäytetyön tavoitteita. Erityisesti palautetta kysyttiin oppaan hyödyllisyydestä, tietoisuuden lisääntymisestä, sen tarjoamasta lisämateriaalista työotteeseen sekä vaikutuksista kasvattajien ja perheiden väliseen kohtaamiseen. Vapaamuotoinen palaute mahdollisti vastaajien omien kokemusten, havaintojen ja kehitysehdotusten esiin tuomisen ilman ennalta määrättyjä kysymyksiä. Näin palautteenkeruu tuki opinnäytetyön kokonaisvaltaista arviointia ja kehittämistä.

Kehittämistyön arviointi perustuu myös sekä opinnäytetyön tekijöiden itsearviointiin että varhaiskasvatusyksikön johtajan antamaan arvioon valmiista työstä. Itsearviointia niin oppaasta kuin koko kehittämisprosessista on toteutettu systemaattisesti prosessin eri vaiheissa.

Raportoinnin arvioinnissa korostuvat sisällön selkeys, systemaattisuus ja johdonmukainen yhteys tietoperustaan. Oppaan sisältö on rakennettu teorian ja käytännön tarpeiden pohjalta (Kananen 2017, 63-65). Laadun arviointi perustuu lisäksi työelämäpalautteeseen ja käytökokemuksiin: valmis opas lähetettiin varhaiskasvattajien käyttöön, joilta kerättiin palautetta sen sisällöstä ja hyödynnettävyydestä.

Oppaan tavoitteena on vahvistaa varhaiskasvattajien osaamista perheiden kohtaamisessa sekä vastata todelliseen kehittämistarpeeseen. Työelämälähtöisyys ja käytännönläheisyys ovat siten keskeisiä kehittämistyön vaikuttavuuden edellytyksiä (Vilkkä 2015, 218-220).

8.5.1 Oma arviointi

Opinnäytetyömme tavoitteena oli vahvistaa varhaiskasvattajien valmiuksia onnistuneisiin kohtaamisen hetkiin huoltajien kanssa. Tarkoituksena oli tuottaa opas, joka sisältää käytännölläheisiä ja helposti jalkautettavia toimintamalleja ja ajatuksia onnistuneesta kohtaamisesta, sen merkityksestä ja vaikutuksesta perheiden kanssa tehtävään yhteistyöhön. Opas valmistui suunnitellusti ja sitä on testattu päiväkodissa. Saadun palautteen perusteella voidaan todeta, että tavoitteemme on saavutettu, sillä opas koettiin selkeäksi, hyödylliseksi ja arjen työhön sopivaksi materiaaliksi.

Opinnäytetyöprosessi on kuitenkin ollut elävä ja muuttunut matkan varrella. Alussa painoimme erityistä tukea tarvitsevien lasten perheiden kohtaamista sekä haastavia tilanteita, mutta lopullinen opas laajeni koskemaan monipuolisemmin erilaisia perhetilanteita sekä tarkastelemaan kohtaamisia onnistumisten näkökulmasta. Tähän vaikutti osaltaan myös se, että saimme varhaiskasvattajilta palautetta ja toiveita melko myöhäisessä vaiheessa, mikä edellytti sisällön muokkaamista vielä loppuvaiheessa.

Prosessin toteuttamiseen on vaikuttanut se, että opinnäytetyötä tehtiin kolmen verkko-opiskelijan yhteistyönä työn ja perhe-elämän ohella. Aikatauluihin vaikuttivat myös ulkoiset tekijät, kuten varhaiskasvatuksen kesäloimat, jotka viivästyttivät etenemistä. Jälkikäteen arvioiden olisimme voineet panostaa alkuvaiheessa enemmän suunnitteluun, päätöstentekoon, jolloin välttyisimme jatkuvilta sisällön korjauksilta ja asettaa tiukempia aikarajoja, jotta voisimme keskittyä loppuvaiheessa enemmän viimeistelyyn. Prosessi on ollut kuormittava ja vaatinut meiltä kaikilta sitoutumista ja joustoa, mutta samalla se on kehittänyt osaamistamme ja vahvistanut kykyämme toimia yhteistyössä.

Lopputuloksena olemme saaneet aikaan työelämän tarpeisiin vastaavan, varhaiskasvattajien käyttöön suunnitellun oppaan, joka tukee onnistuneita kohtaamisen hetkiä huoltajien kanssa. Vaikka prosessi ei ollut täysin ongelmaton, olemme kyenneet käsittelemään esiin nousseet haasteet ja viemään työn loppuun. Jatkokehittämisen mahdollisuuksia on edelleen, kuten oppaan kääntäminen eri kielille suomen kielen rinnalla sekä digitaalisten elementtien, esimerkiksi QR-koodien, lisääminen täydentämään opasta. Näin oppaasta voisi tulla entistä monipuolisempi ja laajemmin käytettävä työväline varhaiskasvatuksen arkeen.

8.5.2 Työelämäkumppanin arviointi

Työelämäkumppani arvioi opastamme positiivisesti. Hän kertoo oppaan sisältävän hyvää tietoa huoltajien kohtaamisesta, sekä siinä olevan selkeitä ohjeita uhkaavasta tilanteesta selviytymiseen. Hän kertoo oppaan olevan napakka ja helposti käsiteltävä arjessa. Työelämäkumppani kertoo, että opinnäytetyön prosessin aikana varhaiskasvattajat ovat itse pohtineet enemmän kohtaamista sekä sen vaikutuksia yhteistyölle. Hän nostaa esille, että oman työn sanoitus ja sen tekeminen näkyvämmäksi vahvistui prosessin aikana. Yhteistyö oli sujuvaa ja mutkaton sekä uusien ajatusten ja näkemysten vaihtaminen opiskelijoiden kanssa oli antoisaa. Hänen mielestään oli mukavaa, kun opiskelijat kävivät tutustumassa päiväkoteihin prosessin alkuvaiheessa, joka antoi heille käsityksen yhteistyöorganisaatiosta. Hän päättää palautteen siihen, että opiskelijoiden pohdinta aiheesta ja kuinka sitä lähestyä, on laajaa ja monipuolista, joka näkyy myös opinnäytetyön laajuudessa positiivisesti.

8.6 Eettisyys ja luotettavuus

Kehittämispainotteisessa opinnäytetyössä eettiset kysymykset nousevat erityisen keskeiseen asemaan, sillä työ sisältää usein suoraa vuorovaikutusta ihmisten kanssa esimerkiksi oppaan laatimisen ja arvioinnin kautta. Eettisyys on huomioitava koko prosessin ajan työn suunnittelusta aina raportointiin saakka. Opinnäytetyöntekijä kantaa vastuun eettisestä toiminnasta. Tämä edellyttää rehellisyyttä, kunnioitusta ja vastuullisuutta kaikkia työn osapuolia kohtaan. Erityistä huomiota tulee kiinnittää luottamuksellisuuteen ja anonymitettiin henkilötietoja käsiteltäessä. Näin voidaan varmistaa osallistujien yksityisyyden suoja. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 56-58.)

Opinnäytetyömme luotettavuus perustuu ennen kaikkea vahvaan tietoperustaan, suunnitelmalliseen kehittämisprosessiin sekä tuotoksen työelämälähtöisyyteen ja käytettävyyteen. Tietoperusta rakentuu ajankohtaisista ja asiantuntevista lähteistä, kuten Varhaiskasvatussuunnitelman perusteista (Opetushallitus 2022), tutkimus- ja kehittämisaineistosta, alan kirjallisuudesta sekä keskeisten asiantuntijatahojen julkaisuista. Näin varmistetaan, että työn keskeiset teemat - kuten kohtaaminen, perheiden moninaisuus ja yhteistyö perheiden kanssa - pohjautuvat ajantasaiseen ja eettisesti kestävään tietoon.

Työmme luotettavuutta vahvistaa se, että aihevalinta pohjautui omaan kiinnostukseemme ja vastasi samalla työelämän tarpeisiin. Oppaan sisältöjä suunniteltiin yhteistyössä varhaiskasvattajien kanssa hyödyntäen osallistavaa yhteisökehittämistä (Vilkkä 2015, 101-102). Kun kehittämisprosessiin osallistuvat ne ammattilaiset, jotka työskentelevät perheiden kanssa, voidaan varmistaa, että lopullinen opas vastaa arjen todellisia tarpeita ja tukee käytännön työtä.

Kaikki osallistujilta saatu tieto on arvokasta, ja heidän näkemyksiään tulee käsitellä kunnioitavasti. Vaikka opinnäytetyöntekijä ei aina olisi samaa mieltä osallistujien kanssa, tämä ei saa vaikuttaa aineiston tulkintaan tai johtopäätöksiin. Eettisesti toimiva tutkija kykenee kuvaamaan ja ymmärtämään osallistujien kokemuksia ja ajatuksia riippumatta siitä, jakavatko he samat arvot tai näkemykset. (Tietoarkisto 2025.)

Kehittämismuotoisessa opinnäytetyössä luotettavuutta ei arvioida perinteisin tutkimuksellisin käsittein, kuten validiteetin tai reliabiliteetin avulla. Sen sijaan painopiste on työn avoimuudessa, perusteluissa ja reflektiivisyydessä. Luotettavuus rakentuu erityisesti prosessin systemaattisuudesta, huolellisesta suunnittelusta, monipuolisesta ja kriittisestä tiedonhankinnasta sekä tekijän omien ratkaisujen jatkuvasta arvioinnista. (Vilkkä & Airaksinen 2003.)

Työn uskottavuutta vahvistavat myös dokumentointi, lähdekirjallisuuteen perustuvat ratkaisut sekä tuotoksen arviointi. Esimerkiksi varhaiskasvattajilta kerätty palaute auttaa osoittamaan, vastaako opas käytännön tarpeisiin ja tukee sen hyödyllisyyttä arjen kohtaamistilanteissa. Kostamon, Airaksisen ja Vilkan (2022) mukaan luotettavuus rakentuu ennen kaikkea työprosessin läpinäkyvyydestä ja johdonmukaisuudesta. Tämä edellyttää selkeää kuvausta siitä, miten toiminnallinen tuotos on suunniteltu, toteutettu ja arvioitu, sekä rehellistä pohdintaa työn vahvuuksista ja kehittämiskohteista.

Opinnäytetyön aiheeseen liittyy erityistä eettistä herkkyyttä, sillä kohteena ovat lapset ja heidän perheensä. Vaikka emme kerää tietoa suoraan heiltä, eettiset periaatteet ohjaavat koko työprosessia. Toteutuksessa noudatetaan hyvän tieteellisen käytännön periaatteita, kuten rehellisyyttä, huolellisuutta ja kunnioittavaa suhtautumista. (TENK 2023, 11-12). Lähteet on merkitty asianmukaisesti, ja oppaassa asioita on pyritty esittämään selkeästi, arvostavasti ja syrjimättömästi.

Aineistonkeruussa on huolehdittu vastaajien anonymiteetistä ja vapaaehtoisuudesta. Kehittämistyöhön osallistunutta henkilöstöä on informoitu osallisuutensa vapaaehtoisuudesta, ja heidän anonymiteettinsä turvataan koko prosessin ajan. Myös lasten ja heidän perheidensä anonymiteetti säilytetään. Lisäksi henkilöstölle on kerrottu, että kyselyvastaukset hävitetään opinnäytetyön valmistumisen jälkeen tietosuojajohteiden mukaisesti. (TENK 2023, 13.)

Työn kirjoittamisessa on kiinnitetty huomiota sanavalintoihin, oletuksiin ja yleistyksiin, sillä aihe on ajankohtainen ja herkkä. Oppaan tavoitteena ei ole arvioida perheitä tai tarjota yksiselitteisiä ratkaisuja, vaan tukea varhaiskasvatuksen henkilöstöä heidän ammatillisessa roolissaan sensitiivisinä tukijoina ja monimuotoisten kohtaamistilanteiden ammattilaisina.

Raportissa käytettyjä Opetushallituksen kuvioita koskien inklusiivisuuden ekosysteemin mallia sekä Kauniaisten kunnan sivuilla olevaa kolmiportaisen tuen mallia varten on selvitetty, että Suomen yliopistot UNIFI ry ja ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry ovat

hankkineet Kopiostolta kopiointiluvat keskitetysti kaikille jäsenkorkeakouluilleen (Laurea Libguides 2025). Kopiointiluvan myötä myös opinnäytetyöntekijöillä on oikeus käyttää kuvia ja otteita osana omia projekti- tai opintotöitään (Kopiosto 2025).

9 Pohdinta

Opinnäytetyön aihe on ajankohtainen ja merkityksellinen erityisesti varhaiskasvatuksen toimintaympäristön muuttuessa yhä monimuotoisemmaksi. Varhaiskasvattajien työssä korostuu entistä vahvemmin tarve kohdata erilaisista kulttuurisista, katsomuksellisista ja sosiaalisista taustoista tulevia perheitä ammatillisesti, sensitiivisesti ja ennakkoluulottomasti. Lisäksi lasten yksilölliset oppimisen ja kehityksen haasteet, kuten ADHD, autismikirjon häiriöt tai kehitysvammat, vahvistavat tarvetta luoda tiivistä ja luottamuksellista yhteistyötä huoltajien kanssa. Näissä kohtaamisissa onnistuminen vaikuttaa suoraan lapsen hyvinvointiin, oppimisen edellytyksiin ja kodin sekä varhaiskasvatuksen välisen kasvatusyhteistyön rakentumiseen.

Tavoitteeksi asetettu varhaiskasvattajien osaamisen vahvistaminen huoltajien kohtaamisessa saavutettiin. Palautteen perusteella tuotettu opas vastasi tarkoitustaan: se koettiin selkeäksi, käytännönläheiseksi ja helposti hyödynnettäväksi materiaaliksi, joka tarjoaa henkilöstölle konkreettisia toimintamalleja onnistuneiden kohtaamistilanteiden tueksi. Oppaalla voisi olla erityistä arvoa uusien työntekijöiden perehdytyksessä sekä niille ammatillisille, joilla ei ole vielä vankkaa kokemusta perheiden kanssa toimimisesta tai jotka kokevat kohtaamistilanteet jännittäviksi. Oppaan avulla varhaiskasvatuksen henkilöstö voi vahvistaa osaamistaan ja palata siihen aina tarpeen mukaan, jolloin se toimii sekä muistilistana että ammatillisen kehittämisen välineenä.

Vaikka opas on laadittu tietyn yksikön tarpeisiin, sen sisältö on sovellettavissa laajasti eri varhaiskasvatusympäristöihin. Oppaan käytettävyys ei siten rajoitu yksittäiseen työyhteisöön, vaan sitä voidaan hyödyntää valtakunnallisella tasolla esimerkiksi osana henkilöstön täydennuskoulutusta tai perehdytysohjelmia. Oppaan vahvuutena on sen monipuolinen näkökulma perheiden kohtaamiseen: se ei keskity vain yhteen erityiseen tilanteeseen, vaan tarkastelee perheiden monimuotoisuutta ja erilaisten arjen tilanteiden kirjoa. Tämä tekee siitä ainutlaatuisen suhteessa aiemmin käytettyihin oppaisiin, jotka usein rajautuvat yhteen näkökulmaan tai kohderyhmään.

Kodin ja varhaiskasvatuksen välinen yhteistyö on keskeinen osa lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ja oppimisen tukemista. Onnistuneet kohtaamiset luovat perustan luottamukselle ja vastavuoroiselle yhteistyölle, joka tukee yhteistä kasvatustyötä. Oppaan tarjoamat konkreettiset toimintamallit tukevat henkilöstöä juuri näissä tilanteissa, joissa ammatillinen herkkyyks, kuunteleminen ja vuorovaikutustaidot korostuvat.

Jatkokehityksen näkökulmasta oppaan hyödynnettävyyttä voitaisiin vahvistaa digitaalisilla elementeillä. Esimerkiksi oppaaseen sisällytettävät QR-koodit mahdollistaisivat linkittymisen ajankohtaiseen lisämateriaaliin, kuten Opetushallituksen ohjeistuksiin, tutkimusartikkeleihin tai muihin tukimateriaaleihin. Tällainen ratkaisu tekisi oppaasta elävän ja ajassa kehittyvän työkalun, joka mukautuu varhaiskasvatuksen muuttuvien tarpeiden mukaan. Laajemmin ajatellen oppaasta voisi muodostua osa valtakunnallista digitaalista kokonaisuutta, esimerkiksi verkkosivustoa, joka kokoaisi yhteen tietoa monimuotoisista perhetilanteista, lapsen kehityksen erityispiirteistä sekä erilaisista vuorovaikutus- ja yhteistyömenetelmistä. Yksiköt voisivat hyödyntää tällaista sivustoa joustavasti omien tarpeidensa mukaisesti, mikä vahvistaisi varhaiskasvatuksen yhdenvertaisuutta ja laadukkuutta.

Opinnäytetyöprosessin aikana havaittiin, että kehittämistyön onnistumisen kannalta suunnitteluun ja aikataulutukseen olisi ollut perusteltua varata enemmän resursseja. Prosessi osoittautui ajoittain kuormittavaksi, mutta se tarjosi myös arvokasta oppia yhteistyön merkityksestä, joustavuudesta ja työelämäkumppanin tarpeisiin vastaamisesta. Kokemuksen perusteella voidaan todeta, että kehittämistyön vahvuus syntyy juuri työelämälähtöisyydestä ja siitä, että tuotokselle löytyy välitön käyttöyhteys.

Näin ollen voidaan todeta, että opas ei ainoastaan vastannut asetettuun tavoitteeseen, vaan sillä on potentiaalia kehittyä osaksi laajempaa varhaiskasvatuksen ammattilaisten tukemiseen tähtäävää materiaalikokonaisuutta. Työelämälähtöisyys, käytännönläheisyys ja digitaalisten ratkaisujen hyödyntäminen muodostavat keskeisen perustan sen jatkokehittämiselle ja mahdolliselle valtakunnalliselle soveltamiselle.

Lähteet

ADHD- liitto 2023. Arki toimimaan opas. Viitattu 5.8.2025. <https://adhd-liitto.fi/wp-content/uploads/2023/04/Arki-toimimaan-opas-web.pdf>

Ahonen, L. 2017. Haastavat kasvatustilanteet. Lämpimän vuorovaikutuksen käsikirja. Jyväskylä: PS Kustannus.

Aivoliitto. Kehityksellinen kielihäiriö- opas. Viitattu 10.8.2025. https://dyajet-wym1cg9.cloudfront.net/assets/files/1837/kehityksellinen_kielihairio_a5_netti2-1.pdf

Autismiliitto 2023, Neurokehitykselliset häiriöt. Viitattu 10.8.2025. <https://autismi-liitto.fi/autismi/erilaista-autismia/neuropsykiatriset-hairiot/>

Autismiliitto 2025. Autismikirjon lapsi leikki-iässä- opas. Viitattu 5.8.2025. <https://autismi-liitto.fi/wp-content/uploads/2025/04/Saavutettava-Autismikirjon-lapsi-leikki-iassa-2023.pdf>

Avola, P., & Pentikäinen, V. 2022. Kukoistava kasvatus. Positiivisen pedagogiikan ja laaja-alaisen hyvinvointiopetuksen käsikirja. Espoo: BEEhappy Publishing.

CP- liitto 2021. Innostun liikkumaan, Mitä vanhemman on hyvä tietää motorisen oppimisen vaikeuksista -opas. Viitattu 10.8.2025. <https://cp-liitto.fi/wp-content/uploads/2022/02/Mita-vanhemman-on-hyva-tietaa-motorisen-oppimisen-vaikeuksista.pdf>

CP- liitto 2025. Innostun liikkumaan, motoriikka- käsitteet haltuun. Viitattu 10.8.2025. <https://innostunliikkumaan.fi/motoriset-taidot-arjessa-ja-niiden-oppimiseen-vaikuttavat-tekkijat/motoriikka-mista-on-kyse/>

Duodecim 2025. Touretten oireyhtymä - monimuotoinen sairaus, yksilöllinen hoidon tarve. Viitattu 5.10.2025. <https://www.duodecimlehti.fi/lehti/2015/11/duo12283>

Erilaisten oppijoiden liitto 2025. Hahmottamisen vaikeudet. Viitattu 5.8.2025. <https://www.eoliitto.fi/oppimisvaikeudet/hahmottamisen-vaikeudet/>

Hahmottamisvaikeuksien tietopalvelu 2025. Tietoa hahmotushäiriöstä. Viitattu 5.8.2025. <https://www.hahku.fi/usein-kysytyt-kysymykset/#Millaisia-erilaisia-hahmotush%C3%A4iri%C3%B6n>

Haltia-Nurmi, M., Vainio, M. & Keränen, K. 2020. Yhteiskehittämisen ABC - Askeleet yhteiskehittämiseen Espoon toimintaympäristöissä.

Hermanfors, K. 2017. Inklusiivinen varhaiskasvatus - itsestäänselvääkö? Kasvatus ja Aika 11 (3), 91-95. Viitattu 6.8.2025. <https://journal.fi/kasvatusjaaika/article/view/68727/30170>

Honko, M., Mustonen, S. 2021. Lisää taitoja ja mahdollisuuksia varhaiskasvatukseen: Tavoitteena tasa-arvoisempi ja kielitaitoisempi varhaiskasvatus. Jyväskylän yliopisto. 21.6.2025. <https://journal.fi/jecer/article/view/114155/67354>

INVEST 2018. Oppimiserojen kasvu pitää pysäyttää. Viitattu 22.6.2025. [Oppimiserojen kasvu pitää pysäyttää - INVEST](#)

Jansson, S. 2021 Tiedon välittämistä vai perhelähtöistä yhteistyötä? Jyväskylän yliopisto. file:///C:/Users/laura/Downloads/URN_NBN_fi_jyu-202105263215.pdf

Järvinen, K. & Mikkola P. 2015. Oletko sä meidän kaa? Näkökulmia osallisuuteen ja yhteisöllisyyteen varhaiskasvatuksessa. Pedatieto Oy.

Kananen, J. 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kauniainen 2025. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki. Viitattu 24.8.2025. <https://www.kauniainen.fi/varhaiskasvatus-ja-koulutus/tukea-kasvuun-ja-oppimiseen/perusopetus/oppimisen-ja-koulunkaynnin-tuki/>

Keravan kaupunki 2024. Keravan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma. Viitattu 21.6.2025. <https://kerava.production.geniem.io/uploads/sites/2/2025/01/keravan-varhaiskasvatussuunnitelma-2024.pdf>

Keravan kaupunki 2025. Lapsen kasvun ja oppimisen tuki. Viitattu 21.6.2025. <https://www.kerava.fi/kasvatus-ja-opetus/varhaiskasvatus/lapsen-tuki/>

Kopiosto 2025. Julkaisujen ja teosten kopiointi. Viitattu 21.9.2025. <https://kopiosto.fi/kopiosto/teosten-kayttajille/julkaisujen-ja-teosten-kopiointi/oppilaitokset/>

Kostamo, P., Airaksinen, T. & Vilka, H. 2022. Kirjoita itsesi asiantuntijaksi: opas toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Helsinki: Art House.

Koulu, S., Sihvonen, E., Aarnio K. & Moring A. 2023. Laki ja perheiden monimuotoisuus-hanke. Viitattu 5.10.2025. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164824/13-2023-Laki%20ja%20perheiden%20monimuotoisuus.pdf>

Köngäs, M., Ruohola, V. & Sintonen, S. 2023. Reflektiivisyys varhaiskasvatuksessa: Laajempaa ymmärrystä rakentamassa. Kasvatus & Aika. Viitattu 12.7.2025. <https://journal.fi/kasvatusjaaika/article/view/119402/77140>

Lastensuojelulaki 417/2007. Viitattu 29.8.2025 https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2007/417#chp_1_sec_3av20100088_heading

Laurea Libguides 2025. Kopioston kopiointilupa. Viitattu 21.9.2025. <https://libguides.laurea.fi/oppimateriaalienvaintajakayttoAMKienyhteisillaverkkoopintojaksoilla/kopiointi>

Luoma, P., & Möttö, T. 2018. Kohtaamisia ja kipupisteitä. Kasvatusyhteistyö varhaiskasvatuksessa monikulttuuristen perheiden kanssa. Jyväskylän yliopisto. <https://jyx.jyu.fi/bitstreams/4c7eecdd-7c62-479b-82db-6c36be2c14ae/download>

Matilainen, M. & Hewitt, S. 2024. Neurokirjon lapsi varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä: Santa-lahti- kustannus.

Monimuotoiset perheet 2024. Monimuotoiset perheet varhaiskasvatuksessa. Opas kasvatusalan ammattilaisille. Viitattu 18.6.2025. https://www.monimuotoisetperheet.fi/wp-content/uploads/2024/10/varhaiskasvatusopas_A5_2024_web.pdf

Moring, A. 2017. Monimuotoiset perheet-verkosto. Kaikkien perheiden Suomi-hanke. Monikulttuurisuus päiväkodissa. Viitattu 12.7.2025. https://www.tehy.fi/system/files/mfiles/luento-materiaali/2017/anna_moring3_monikulttuurisuus_paivakodissa_id_8467.pdf

Niilo Mäki Instituutti 2023. Laaja-alaiset oppimisvaikeudet on tärkeää tunnistaa. Viitattu 22.6.2025. <https://www.nmi.fi/2023/02/27/laaja-alaiset-oppimisvaikeudet-on-tarkea-tunnistaa/>

OAJ 2024. Väkivalta ja sen uhka työpaikalla. Viitattu 29.8.2025. <https://www.oaj.fi/tyoelamaopas/tyohyvinvointi/turvallinen-tyoymparisto/vakivalta/>

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2025a. Varhaiskasvatuksen tuesta kysyttyä. Viitattu 8.8.2025. <https://okm.fi/varhaiskasvatuksen-tuesta-kysyttya>

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2025b. Oppimisen ja koulunkäynnin tuen uudistamisesta kysyttyä. Viitattu 30.8.2025. <https://okm.fi/oppimisen-tuesta-kysyttya>

Opetushallitus 2014. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Viitattu 23.8.2025. <https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-service/api/dokumentit/9658568>

Opetushallitus 2022. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022. Viitattu 17.8.2025. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_2.pdf

Opetushallitus 2023a. Toimintakulttuuri varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Viitattu 7.8.2025. <https://www.youtube.com/watch?v=KSfCGQJ0vWc&list=PLsBm4tVhwD2H3EmXYGteQjeQDADUxcp8a&index=4>

Opetushallitus 2023b. Lapsen tuki varhaiskasvatuksessa. Viitattu 23.8.2025. <https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Lapsen%20tuki%20varhaiskasvatuksessa%20tukimateriaali%20OSA%202.pdf>

Opetushallitus 2025a. Mun elämä- Ohjausmateriaalia erityisopetukseen. Viitattu 12.7.2025. <https://www.oph.fi/fi/oppimateriaali/mun-elama/sosiaaliset-taidot/vuorovaikutus>

Opetushallitus 2025b. Pedagoginen dokumentointi. Viitattu 12.7.2025. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/pedagoginen-dokumentointi>

Opetushallitus 2025c. Varhaiskasvatuksen palveluohjaus ja neuvonta. Viitattu 21.6.2025. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatuksen-palveluohjaus-ja-neuvonta#anchor-palveluohjaus-varhaiskasvatukseen>

Opetushallitus 2025d. Kielellisesti ja kulttuurisesti moninainen varhaiskasvatuksen palveluohjaus. Viitattu 21.6.2025. <https://www.oph.fi/fi/kielellisesti-ja-kulttuurisesti-moninainen-varhaiskasvatuksen-palveluohjaus>

Opetushallitus 2025e. KieliPeda- ja KieliVertailu työvälineet ja fonetiikka kielitietoisien varhaiskasvatuksen tukena. Viitattu 21.6.2025. <https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/kielipeda-ja-kielivertailu-tyovalineet-ja-fonetiikka-kielitietoisien#anchor-kielipeda-tyovaline>

Opetushallitus 2025f. Tietoa varhaiskasvatuksesta vanhemmille ja huoltajille. Viitattu 22.6.2025. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/tietoa-varhaiskasvatuksesta-vanhemmille-ja-huoltajille>

Opetushallitus 2025g. Inklusio varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Viitattu 7.8.2025. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatus/varhaiskasvatuksen-tueksi/inkluisio-varhaiskasvatuksessa-ja-esiopetuksessa>

Opetushallitus 2025h. Inklusiivisen varhaiskasvatuksen ekosysteeminen malli 2017. Viitattu 7.8.2025. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/inklusiivisen-varhaiskasvatuksen-ekosysteeminen-malli>

Opetushallitus 2025i. Inklusiivisen varhaiskasvatuksen ekosysteeminen malli 2024. Viitattu 7.8.2025. <https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Inklusiivisen%20varhaiskasvatuksen%20ekosysteeminen%20malli%202024.pdf>

Opetushallitus 2025j. Mitä lapsen tuki varhaiskasvatuksessa. Viitattu 8.8.2025. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/mita-lapsen-tuki-varhaiskasvatuksessa>

Opetushallitus 2025k. Oppimisen tuki uudistuu esi- ja perusopetuksessa. Tukea tulee saada mahdollisimman varhain ja omassa ryhmässä. Viitattu 6.8.2025. <https://www.oph.fi/fi/uutiset/2025/oppimisen-tuki-uudistuu-esi-ja-perusopetuksessa-tukea-tulee-saada-mahdollisimman>

Opetushallitus 2025l. Oppimisen tuen uudistus esiopetuksessa. Viitattu 23.8.2025. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/oppimisen-tuen-uudistus-esiopetuksessa>

Opinvoimala 2025. Tourette. Viitattu 10.8.2025. <https://www.opinvoimala.fi/sivu/tourette>

Peda.net Kerava. Vanhempien tiedotuspaketti. Viitattu 31.8.2025. <https://peda.net/kerava/varhaiskasvatus/vt/jaettavat-ohjeet/suomeksi>

Psykologilehti 2024. Tuki auttaa laaja- alaisissa oppimisvaikeuksissa. Viitattu 22.6.2025. <https://psykologilehti.fi/tuki-auttaa-laaja-alaisissa-oppimisvaikeuksissa/>

Punainen risti. Suomen punaisen ohje väkivalta- ja uhkatilanteiden varalle. Viitattu 29.8.2025. <https://rednet.punainenristi.fi/system/files/page/Ohje%20v%C3%A4kivalta%20-%20ja%20uhkatilanteiden%20varalle.pdf>

Räisänen, P. 2020. Onnistuneen kohtaamisen tekijöitä. Arvokas ja kunnioittava kohtaaminen sosiaalityön tavoitteena. Jyväskylän yliopisto. <https://jyx.jyu.fi/bitstreams/2531d54b-f494-43be-9403-4c206ed6fec7/download>

Seppänen, H., Simola, T., Berschewsky, T. & Tirkkonen, O. 2024. Ammatillinen toinen aste. Lapsen ja perheen tukena. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2025. Uuden vammaispalvelulain soveltamisohje. Viitattu 6.8.2025. https://stm.fi/documents/1271139/150123656/Soveltamisohje_uusi+vammaispalvelulaki.pdf/78676c37-ebdc-5135-bba8-75a1a6ba4596/Soveltamisohje_uusi+vammaispalvelulaki.pdf?t=1743414635660

Terveyskirjasto 2024. Puheen ja kielen kehityksen vaikeudet lapsella. Viitattu 22.6.2025. <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00413/puheenjakielenkehityksen-vaikeudet-lapsella?q=puheen%20ja%20kielen%20kehityksen%20haasteet%20lapsella>

Terveyskylä 2023. Lapsen kehitysvammaisuus. Viitattu 10.8.2025. <https://www.terveyskyla.fi/lastentalo/tietoa-lasten-sairauksista/kehitykselliset-poikkeavuudet-ja-oppimisvaikeudet-lapsilla/lapsen-kehitysvammaisuus>

Terveyskylä 2025 a. Tietoa lapsen puheen- ja kielenkehityksen poikkeavuuksista. Viitattu 5.8.2025. <https://www.terveyskyla.fi/lastentalo/tietoa-lasten-sairauksista/kehitykselliset-poikkeavuudet-ja-oppimisvaikeudet-lapsilla/lapsen-puheen-ja-kielenkehityksen-poikkeavuudet/tietoa-lapsen-puheen-ja-kielenkehityksen-poikkeavuuksista>

THL 2023. Dialoginen huolen puheeksi ottaminen. Viitattu 31.8.2025. <https://thl.fi/aiheet/lapset-nuoret-ja-perheet/kehittyvat-kaytannot/dialogiset-toimintavat/dialoginen-huolen-puheeksi-ottaminen>

THL 2023. Lapsen tuki varhaiskasvatuksessa. Viitattu 22.6.2025. <https://thl.fi/documents/155392151/190312319/Lapsen+tuki+varhaiskasvatuksessa-.pdf>

THL 2024a. Kulttuurisensitiivinen työote. Viitattu 12.7.2025. <https://thl.fi/aiheet/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/tyon-tueksi/hyvia-kaytantoja/kulttuurisensitiivinen-tyoote>

THL 2024b. Hyvinvointi- ja terveyserot. Viitattu 22.6.2025. <https://thl.fi/aiheet/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/hyvinvointijohtaminen/hyvinvointi-ja-terveyserot#eriarvoisuus-ihmisten-hyvinvoinnissa-ja-terveydessä>

Tietoarkisto 2025. Tutkimusetiikka ihmistieteissä. Viitattu 31.8.2025. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/tutkimusetiikka/tutkimusetiikka-ihmistieteissa/>

Tilastokeskus 2024. Elinolotilasto 2024. Viitattu 22.6.2025. <https://stat.fi/julkaisu/cmef9dzgjazio07vzvdiiaa42>

Tukena, 2025. Mitä tarkoittaa kehitysvammaisuus? Viitattu 10.8.2025. <https://tukena.fi/mita-tarkoittaa-kehitysvammaisuus/>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Viitattu 1.9.2025. https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf

Työturvallisuuslaki 738/2002. Viitattu 29.8.2025. https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2002/738#chp_2__sec_9__heading

Vammaispalvelulaki 675/2023. Viitattu 6.8.2025. <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2023/675>

Vanhempainliitto 2025. Vanhempien osallisuus. Viitattu 11.7.2025. <https://vanhempainliitto.fi/vanhempainliiton-toiminta/varhaiskasvatus/vanhempien-osallisuus/>

Varhaiskasvatuslaki 540/2018. Viitattu 6.8.2025. <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2018/540>

Vernerinet 2024a. Kotoa päivähoitoon. Viitattu 10.8.2025. <https://verneri.net/yleis/kotoapaivahoitoon>

Vernerinet 2024b. Laaja- alaiset oppimisvaikeudet. Viitattu 22.6.2025. <https://verneri.net/yleis/laaja-alaiset-oppimisvaikeudet>

Vilka, H. & Airaksinen, R. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi

Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi

YK 2016. Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista. Viitattu 6.8.2025. https://www.ykliitto.fi/sites/www.ykliitto.fi/files/vammaisten_oikeudet_2016_net.pdf

Kuviot

Kuvio 1. Inklusiivisen varhaiskasvatuksen ekosysteeminen malli 2017 (OPH 2025h)	9
Kuvio 2: Inklusiivisen varhaiskasvatuksen ekosysteeminen malli 2024 (OPH 2025i)	10
Kuvio 3: Tuen portaat (Kauniainen 2025)	12
Kuvio 4: Tuen muodot (Opetushallitus 2023b).....	13
Kuvio 5: Opinnäytetyön prosessi.....	37
Kuvio 6: Ensimmäinen vedos oppaasta	39
Kuvio 7: Oppaan sisällön rakentamista PowerPointissa	39
Kuvio 8: Palautekyselyn 1.kysymys.....	42
Kuvio 9: Palautekyselyn 2.kysymys.....	43
Kuvio 10: Palautekyselyn 3.kysymys	43
Kuvio 11: Palautekyselyn 4.kysymys	44

Liitteet

Liite 1: Saatekirje	60
Liite 2: Alkukysely	62
Liite 3: Opas huoltajien kohtaamiseen varhaiskasvattajille	63
Liite 4: Saatekirje palautekyselylle	73
Liite 5: Palautekysely	74

Liite 1: Saatekirje

TIEDOTE OPINNÄYTETYÖSTÄ

Hei,

Olemme kolme sosionomi (AMK)- opiskelijaa Laurean ammattikorkeakoulusta. Olemme työstämässä opinnäytetyötä aiheesta ”Tunne, kuule, kohtaa- Opas onnistuneempiin kohtaamisen hetkiin varhaiskasvatuksessa”. Teemme varhaiskasvatuksen käyttöön oppaan, jossa on käytännönläheisiä työkaluja onnistuneempiin kohtaamisen hetkiin perheiden kanssa.

Pyyntö osallistua opinnäytetyöhön

Sinua pyydetään mukaan opinnäytetyöhön, jossa tarkoituksena on tuottaa varhaiskasvatuksen henkilöstölle konkreettinen opas perheen kohtaamiseen varhaiskasvatuksessa. Olemme arvioineet, että sovellut opinnäytetyön osallistujaksi, koska työskentelet varhaiskasvatuksessa, kohtaat perheitä ja huoltajia. Tämä tiedote kuvaa opinnäytetyötä ja sinun osuuttasi siinä. Pehdyttyäsi tähän tiedotteeseen sinulla on mahdollisuus esittää kysymyksiä opinnäytetyöstä sähköpostitse tai puhelimitse. Webropol-kyselyn alussa sinulta pyydetään suostumus opinnäytetyöhön osallistumisesta.

Vapaaehtoisuus

Opinnäytetyöhön osallistuminen on täysin vapaaehtoista.

Voit myös peruuttaa tai keskeyttää osallistumisesi koska tahansa syytä ilmoittamatta. Mikäli keskeytät osallistumisen, sinusta siihen mennessä kerättyjä tietoja ja näytteitä voidaan käyttää osana opinnäytetyöaineistoa.

Opinnäytetyön tarkoitus

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tarjota henkilöstölle käytännönläheisiä työkaluja onnistuneempaan vuorovaikutukseen perheiden ja huoltajien kanssa.

Opinnäytetyömenetelmät ja toimenpiteet

Tulemme toteuttamaan opinnäytetyö prosessin aikana henkilöstölle kaksi sähköistä Webropol-kyselyä, johon toivomme osallistumista. Ensimmäisessä kyselyssä kartoitamme henkilöstöltä oppaaseen huomioitavia tarpeita ja toiveita. Toisessa kyselyssä keräämme palautetta oppaastamme kaksi viikkoa oppaan käyttöönoton jälkeen.

Kustannukset ja niiden korvaaminen

Opinnäytetyöhön osallistuminen ei maksa sinulle mitään. Osallistumisesta ei myöskään makseta erillistä korvausta.

Opinnäytetyön tuloksista tiedottaminen

Opinnäytetyö tullaan julkaisemaan avoimesti Theseus-tietokannassa. Oppaan valmistuttua lähetämme tuotoksen sähköisenä mutta tulemme myös päiväkodille esittelemään tuotoksen.

Liite 2: Alkukysely

Mihin tarvitsisit lisätukea tai lisätietoa vuorovaikutustilanteissa perheiden kanssa?

Millaisia sisältöjä oppaassa olisi hyvä olla?

Miten varhaiskasvatustiimi voisi yhdessä kehittää kohtaamistilanteita? Mitä hyviä käytäntöjä on jo olemassa?

Mitkä tilanteet koet erityisen onnistuneiksi perheiden kanssa?

Liite 3: Opas huoltajien kohtaamiseen varhaiskasvattajille

MUKAVAA KUN LÖYSIT OPPAAMME PARIIN!

SEN TARKOITUKSENA ON VAHVISTAA VALMIUKSIASI ONNISTUNEISIIN KOHTAAMISEN HETKIIN HUOLTAJIEN KANSSA.

OPPAAN AVULLA LISÄTÄÄN VARHAISKASVATTAJAN YMMÄRRYSTÄ KOHTAAMISEN MERKITYKSESTÄ, SEKÄ TARJOTA KEINOJA ONNISTUNEEN KOHTAAMISEN TUEKSI HUOLTAJIEN JA VARHAISKASVATTAJIEN VÄLISELLE YHTEISTYÖLLE.

OPAS ON RAKENNETTU OSANA LAUREAN SOSIONOMIOPISKELIJOIDEN OPINNÄYTETYÖTÄ.

OPPAAN SISÄLTÖ ON PYRITTY RAKENTAMAAN KERAVAN KAUPUNGIN VARHAISKASVATUSYKSIKÖIDEN TARPEESEEN.

YHTEISTYÖ HUOLTAJIEN KANSSA ON VARHAISKASVATUKSEN KULMAKIVI.

VARHAISKASVATUSTA JA ESIOPETUSTA JÄRJESTETÄÄN JA KEHITETÄÄN INKLUUSIOPERIAATTEEN MUKAISESTI SITEN, ETTÄ KAIKKI LAPSET VOIVAT OSALLISTUA TOIMINTAAN YHDESSÄ RIIPPUMATTA ESIMERKIKSI TUEN TARPEISTA, VAMMAISUUDESTA, KIELI- TAI KULTTUURITAUSTASTA TAI MUISTA YKSILÖLLISISTÄ EROISTA.

VARHAISKASVATTAJIEN JA HUOLTAJIEN VÄLINEN KUMPPANUUS PERUSTUU KESKINÄISEEN ARVOSTUKSEEN JA LUOTTAMUKSEEN, JA SE ON VÄLTTÄMÄTÖNTÄ LAPSEN KASVUN, KEHITYKSEN JA OPPIMISEN KOKONAISVALTAISEN TUEN TOTEUTUMISEN KANNALTA.

TOIVOTTAVASTI OPPAASTA ON SINULLE HYÖTYÄ!

TANJA KILPIJÄRVI, LAURA HEIKKILÄ & TIA ELO

KOHTAAMINEN

VÄLITTÄMINEN ON YKSI VARHAISKASVATUKSEN PERUSARVOISTA. KUN PERHEITÄ KOHDATAAN AIDOLLA VÄLITTÄMISELLÄ, VAHVISTUU HEIDÄN KOKEMUKSENSA OSALLISUUDESTA JA TUNTEESTA, ETTÄ JUURI HEIDÄN PERHE ON TÄRKEÄ JA ARVOKAS SELLAISENA KUN SE ON. VÄLITTÄMINEN RAKENTUU LASTEN JA PERHEIDEN KOHTAAMISEN KIIREETTÖMYYDESTÄ, PYSÄHTYMISESTÄ JA KUUNTELUSTA.

TOIMIVAN YHTEISTYÖN PERUSTA ON PERHEISIIN KOHDISTUVA TUOMITSEMATON JA AVOIN ASENNEN. YHTEISTYÖLLE SAAVUTETAAN HYVÄ POHJA TILANTEISSA, JOISSA HUOLTAJILLE OSOITETAAN, ETTÄ HEIDÄN MIELIPITEENSÄ JA NÄKEMYKSENSÄ OVAT TÄRKEITÄ. ON HUOMIOITAVAA, ETTÄ PÄIVÄKOTI JA KOTI OVAT ERILAISIA TOIMINTAYMPÄRISTÖJÄ, JOLLOIN VARHAISKASVATTAJAT SEKÄ HUOLTAJAT SAATTAVAT TULKITA SEKÄ TUKEA LAPSEN KASVUA JA KEHITYSTÄ ERI TAVALLA

HUOMIOIDAAN, ETTÄ KAIKILLA HUOLTAJILLA EI OLE YHTÄLÄISIÄ VOIMAVAROJA JA RESURSSIJA TUKEA LAPSEN KASVUA JA KEHITYSTÄ. TÄMÄ KOROSTAA YHTEISTYÖN MERKITYSTÄ

VUOROVAIKUTUKSESSA TÄRKEÄÄ ON TOISTEN KUNNIOITTAMINEN JA KYKY ELÄYTYÄ TOISEN ASEMAAN. ON HYVÄ MIETTÄÄ, MITEN ERI TILANTEISSA TOISET IHMISET OTETAAN HUOMIOON. MYÖS KUUNTELEMINEN ON OSA VUOROVAIKUTUSTA.

HYVÄÄ KOHTAAMISTA KUVAAVAT SANAT OVAT KUNNIOITAVA, ARVOSTAVA, LÄSNÄOLEVA, VOIMAANNUTTAVA JA ONNISTUNUT

HUOMIO!
YHTEISEN KIELEN JA YMMÄRRYKSEN TUEKSI VOIDAAN TARVITTAESSA KÄYTTÄÄ TULKKIPALVELUA, KUVATUKEA TAI LAPSEN PEDAGOGISTA KASVUNKANSIOTA.

TULO- JA HAKUTILANTEET

TULO- JA HAKUTILANNE ON HYVÄ RAUHOITTA AIDOLLE KOHTAAMISELLE JA LÄSNÄOLOLLE.

PÄIVITTÄISET KESKUSTELUT ESIMERKIKSI TULO- JA HAKUTILANTEISSA VOIVAT TOIMIA LUONTEVINA HETKINÄ JAKAA HAVAINTOJA LAPSEN VAHVUUKSISTA JA KEHITYKSESTÄ, SEKÄ TARJOTA HUOLTAJILLE ARJEN VINKKEJÄ, JOIDEN AVULLA OPPIMISTA VOIDAAN TUKEA MYÖS KOTONA.

TOIMINTAYMPÄRISTÖN VAIHTUMINEN ON YLEENSÄ ERITYISEN KUORMITTAVA HETKI LAPSEN PÄIVÄSSÄ, JOTEN KODIN JA VARHAISKASVATUKSEN KANNATTAA LUODA RUTIINI, JOKA HELPOTTAA HOIDON ALKAMISEN JA PÄÄTTYMISEN KUORMITTAVUUTTA. ETENKIN HAKUTILANTEET KANNATTAA PITÄÄ MAHDOLLISIMMAN LYHYINÄ JA ANTAA LAPSEN OLLA HETKESSÄ HUOMION KESKIPISTE. VÄLTETÄÄN JATKUVAA HAASTEISTA PUHUMISTA LAPSEN KUULLEN.

KYSELE PERHEEN KUULUMISIA SÄÄNNÖLISESTI

AKTIIVISESSA KUUNTELUSSA ON TÄRKEÄÄ KIINNITTÄÄ HUOMIOTA OMIIN ELEISIIN, ILMEISIIN JA KEHON ASEENTON. KATSEEN VÄLTTELY TAI KÄDET PUUSKASSA PITÄMINEN VOIVAT VIESTITTÄÄ VÄLINPITÄMÄTTÖMYTTÄ, VAIKKA SITÄ EI TARKOITETTAISIKAAN.

VARHAISKASVATUKSEN AMMATILAISEN TULEE VARMISTAA, ETTÄ PERHE SAA TARVITSEMAANSA TUKEA JA TIETOA SOSIAALIPALVELUISTA

PALAUTE

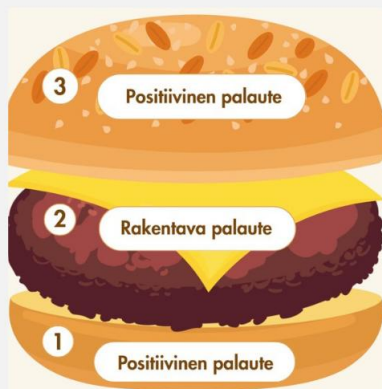
ON TÄRKEÄÄ NÄHDÄ JOKAISessa PÄIVÄSSÄ JOTAIN HYVÄÄ JA MUISTAA KERTOAA ONNISTUMISET JA TOIMIVAT KÄYTÄNNÖT MYÖS PERHEILLE.

AINA KUN ON MAHDOLLISTA, LAPSI TULISI OTTAA Keskusteluun mukaan, mikäli keskustelut ovat lapselle soveltuvia. Lapsi saa mahdollisuuden osallistua itseään koskeviin päätöksiin ja tuoda esiin oman näkökulmansa erilaisissa tilanteissa.

HUOLTAJAN SADESSA RUNSAASTI NEGATIIVISTA PALAUTETTA, VOI SE VAIKUTTAA HUOLTAJAN KÄSITYKSEEN OMASTA LAPSESTAAN, MUTTA MYÖS OMASTA VANHEMMUUDESTAAN.

PALAUTETTA SUOSITELLAAN ANNETTAVAKSI SUORAAN KASVOTUSTEN. TARPEEN MUKAAN VOIDAAN SOPIA PERHEKOHTAISESTI ERILAISISTA PALAUTTEENANTOMENETELMISTÄ

KAIKKIA PÄIVÄKODISSA TOISTUVASTI TAPAHTUNEITA HAASTAVIA TILANTEITA EI OLE TARVE KÄYDÄ YHDESSÄ HUOLTAJAN KANSSA LÄPI PÄIVITTÄIN. OLENNAISTA ON KOROSTAA, ETTÄ TILANNE ON JO KÄYTÄ LÄPI PÄIVÄKODISSA YHDESSÄ LAPSEN KANSSA, EIKÄ KOTONA OLE VÄLTTÄMÄTTÄ TARVETTA KÄYDÄ TILANNETTA LÄPI ENÄÄ UUDESTAAN.

PALAUTTEENANTO HAMPURILAISMALLIN AVULLA

1. KUVASTAA POSITIIVISIA ASIOITA, KUTEN: MITEN LAPSELLA ON JUURI TÄNÄÄN IHANAT PIIRTEET ILMENNEET.
2. KUVASTAA HAASTEITA, JOITA ON PÄIVÄN AIKANA LAPSEN KÄYTTÄYTYMISESSÄ TAI TOIMINNASSA ESIINTYNYT SEKÄ MITEN ASIAT OVAT KÄSITELTY.
3. PALAUTE PÄÄTETÄÄN POSITIIVISEEN ASIAAN, KUTEN KERTOMALLA LAPSEN HARJAANTUNEISTA TAIDOISTA, JOITA ON VIIME AIKONA TAPAHTUNUT

TYÖYHTEISÖ

TOIMINTAKULTTUURIN KEHITTÄMISEN KANNALTA ON MERKITYKSELLISTÄ, ETTÄ YHDENVERTAISUUTTA JA TASA-ARVOA KOSKEVISTA ASETEISTA KESKUSTELLAAN SÄÄNNÖLLISESTI JA AVOIMESTI TYÖYHTEISÖSSÄ

TYÖYHTEISÖN TULEE KÄSITELLÄ YHDESSÄ ERILAISIA, MYÖS HAASTAVIMPIA KOHTAAMISEN HETKIÄ. JOKAINEN TYÖYHTEISÖN JÄSEN KOKEE TYÖN HAASTAVUUDEN OMALLA TAVALLAAN JA JOKAISEN KOKEMUSTA ON YHTÄ ARVOKASTA KÄSITELLÄ TARVITTAESSA

UUSI PERHE ON HYVÄ KOHDATA AINA AVOIMIN MIELIN JA PERHEEN ON HYVÄ ANTAA ITSE MÄÄRITTÄÄ ITSENSÄ. ON HUOMIOITAVA JA YMMÄRRETTÄVÄ, ETTÄ KAIKKI PERHEET EIVÄT VÄLTTÄMÄTTÄ MYÖSKÄÄN HALUA TUODA PERHEMUOTOAAN ESIIN OLLENKAAN. PERHEEN TILANNETTA TARKASTELLAAN HAASTEIDEN KOROSTAMISEN SIJAIN VOIMAVAROJEN JA VAHVUUKSIEN KAUTTA.

REFLEKTIIVINEN TYÖOTE, ELI ITSEARVIOINTI VARHAISKASVATUKSESSA NÄKYVÄ TAVALLA, JOLLA VARHAISKASVATTAJA PYSÄHTYY TIETOISESTI POHTIMAAN OMAA TOIMINTAANSA JA SEN VAIKUTUKSIA. KUN REFLEKTIIVINEN TYÖOTE ON OSA ARKEA, PERHEIDEN KANSSA TEHTÄVÄ YHTEISTYÖ SYVENEYDÄÄ JA VASTAA PAREMMIN LASTEN YKSILÖLLISIIN TARPEISIIN. ESIMERKIKSI PEDAGOGINEN DOKUMENTOINTI TARJOAA KONKREETTISEN VÄLINEEN TOIMINNAN TARKASTELUUN JA KEHITTÄMISEEN YHTEISÖLLISESTI.

HUOLEN PUHEEKSI OTTAMINEN

VUOROVAIKUTUSOSAAMINEN ON KESKEINEN TEKIJÄ VARHAISKASVATUKSESSA TEHTÄVÄSSÄ YHTEISTYÖSSÄ PERHEIDEN KANSSA. VUOROVAIKUTUKSELLE ON MERKITTÄVIÄ VAIKUTUKSIA LAPSEN, PERHEEN, VARHAISKASVATTAJIEN JA KOKO YHTEISÖN KEHITYKSEEN, HYVINVOINTIIN JA OPPIMISEEN.

POHDI OMAA HUOLTASI. MIETI, MISSÄ ASIOISSA TARVITSET AIDOSTI IHMISTEN APUA

POHDI, MITEN VOISIT ILMAISTA SEKÄ HYVÄT ASIAT ETTÄ HUOLESI NYT NIIN, ETTEI VASTAANOTTAJA TULKITSE PUHETTASII MOITTEEKSI TAI SYYTTEEKSI.

KUN TUNNET, ETTÄ OLET LÖYTÄNYT RAKENTAVAN JA KUNNIOITTAVAN LÄHESTYMISTAVAN, OTA HUOLESI PUHEEKSI SOPIVAN AJAN TULLEN SOPIVASSA PAIKASSA.

KUUNTELE JA OLE JOUSTAVA, KYSEHÄN ON KONTAKTISSA TAPAHTUVASTA VUOROPUHELUSTA

MUISTA ENNEN KAIKKEA, ETTÄ OLET PYYTÄMÄSSÄ APUA HUOLTESI VÄHENTÄMISEEN

LASTENSUOJELULAIN (417/2007) 5 LUVUN 25 § MUKAAN VARHAISKASVATUKSEN HENKILÖSTÖ OVAT VELVOLLISIA ILMOITTAMAAN VIIPYMÄTTÄ SOSIAALIHUOLTOON, JOS TYÖSSÄÄN OVAT SAANEET TIETÄÄ LAPSESTA, JONKA LAPSEN OLOSUHTEET VAARANTAVAT HÄNEN KEHITYSTÄÄN, HOIDON JA HUOLENPIDON TARVETTA TAI LAPSEN OMA KÄYTTÄYTYMINEN EDELLYTTÄÄ LASTENSUOJELUN TARPEEN SELVITTÄMISTÄ.

UHKAAVAT TILANTEET

TYÖYHTEISÖSSÄ OLISI HYVÄ KESKUSTELLA JA HARJOITELLA SÄÄNNÖLLISESTI, MITEN UHKAAVISSA TILANTEISSA TOIMITAAN. TÄMÄ TUO LUOTTAMUSTA JA ITSEVARMUUTTA HAASTAVIIN TILANTEISIIN.

OSANA PEREHDYTYSTÄ TYÖPAIKALTA TULISI LÖYTYÄ SELKEÄT KIRJALLISET OHJEET UHKAAVIEN TILANTEIDEN VARALLE. KAIKKI KOKEMUKSET ON TÄRKEÄÄ JAKAA TYÖYHTEISÖSSÄ.

KÄYTTÄYTYMISMALLI UHKAAVASSA TILANTEESSA

- SÄILYTÄ MALTTI JA OLE PROVOSOITUMATTA,
- PYRI PERÄÄNTYMÄÄN JA PIDÄ TURVAVÄLI,
- PIDÄ KÄDET NÄKYVILLÄ, ÄLÄKÄ KÄÄNNÄ SELKÄÄ UHKAAJALLE,
- VÄLTÄ ÄKKINÄISIÄ LIIKKEITÄ TAI TUIJOTTAMISTA
- RAUHOITA PUHUMALLA LYHYESTI, SELKEÄSTI JA MYÖTÄILLEN ILMAN ETTÄ KESKEYTÄT,
- KOITA SAADA MUUT YMPÄRILLÄSI HUOMAAMAAN UHKAAVA TILANNE JA PYYDÄ LISÄAPUA.

HUOMIOITA PERHEIDEN KANSSA TEHTÄVÄSSÄ KASVATUSYHTEISTYÖSSÄ

YHDENVERTAISUUS EI
MERKITSE
SAMANLAISUUTTA

ON TÄRKEÄÄ, ETTÄ
VARHAISKASVATTAJA KOHTAA
KAIKKI LAPSEN HUOLTAJAT
TASAVERTAISINA HUOLTAJINA.

LAPSEN KAIKILLE HUOLTAJILLE TULEE
LÄHETTÄÄ ERIKSEEN KUTSU
VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN
LAATIMISEKSI

KOHTAAMISISSA ON TÄRKEÄÄ
HUOMIOIDA, ETTÄ YHDEN LAPSEN
VANHEMMUUS PERHEMUOTONA VOI
OLLA MYÖS TOIVOTTU TAI ALUSTA ASTI
SUUNNITeltu PERHEMUOTO

HUOLTAJIEN KANSSA ON HYVÄ KÄYDÄ
SÄÄNNÖLLISESTI KESKUSTELUA LAPSEN
KUNTOUTUMISTA TUKEVISTA KEINOISTA
JA HYVIKSI HAVAITUISTA MENETELMISTÄ

ON HYVÄ HUOMIOIDA, ETTÄ ERILAISISSA PERHEISSÄ JA
KULTTUUREISSA VIETETÄÄN JUHLAPYHIÄ ERI TAVOILLA,
EIVÄTKÄ KAIKKI PERHEET VÄLTTÄMÄTTÄ VIETÄ NIITÄ
LAINKAAN.

MYÖS ERI KULTTUURIEN JA PERHEIDEN OMAT ARVOT,
USKOMUKSET SEKÄ USKONTO ON SYYTÄ OTTAA
HUOMIOON.

PERHEELTÄ TULEE SELVITTÄÄ,
MITÄ NIMITYKSIÄ HE
KÄYTTÄVÄT LAPSILLE
TÄRKEISTÄ IHMISSISTÄ

JOHDONMUKAISET JA YHDESSÄ
SOVITUT TOIMINTATAVAT OVAT
KÄYTÖSSÄ KAIKILLA LAPSEN KANSSA
TEKEMISESSÄ OLEVILLA AIKUISILLA

PERHEILLE VOIDAAN TARJOTA TIETOA
KONKREETTISISTA KEINOISTA LAPSEN
TUKEMISEEN KOTONA SEKÄ SAADA
OHJAUSTA ARJEN TILANTEISIIN

LÄHTEET

ALUKSI

- OPETUSHALLITUS 2025. INKLUUSIO VARHAISKASVATUKSESSA JA ESIOPETUKSESSA. [HTTPS://WWW.OPH.FI/FI/KOULUTUS-JA-TUTKINNOT/VARHAISKASVATUS/VARHAISKASVATUKSEN-TUEKSI/INKLUUSIO-VARHAISKASVATUKSESSA-JA-ESIOPETUKSESSA](https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatus/varhaiskasvatuksen-tueksi/inkluusio-varhaiskasvatuksessa-ja-esiopetuksessa)
- OPETUSHALLITUS 2022A. VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN PERUSTEET 2022. [HTTPS://WWW.OPH.FI/SITES/DEFAULT/FILES/DOCUMENTS/VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN_PERUSTEET_2022_2.PDF](https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_2.pdf)

KOHTAAMINEN

- KANGAS, J., LASTIKKA, A-L. & KARLSSON, L. 2021. VOIMAUTTAVA VARHAISKASVATUS. LEIKKIVÄ, OSALLINEN JA HYVINVOIVA LAPSI. HELSINKI: OTAVA.
- AHONEN, L. 2017. HAASTAVAT KASVATUSTILANTEET. LÄMPIMÄN VUOROVAIKUTUKSEN KÄSIKIRJA. JYVÄSKYLÄ: PS KUSTANNUS.
- VANHEMPAINLIITTO 2025. VANHEMPIEN OSALLISUUS. [HTTPS://VANHEMPAINLIITTO.FI/VANHEMPAINLIITON-TOIMINTA/VARHAISKASVATUS/VANHEMPIEN-OSALLISUUS/](https://vanhempainliitto.fi/vanhempainliiton-toiminta/varhaiskasvatus/vanhempien-osallisuus/)
- OPETUSHALLITUS 2025. KIELIPEDA- JA KIELIVERTAILU TYÖVÄLINEET JA FONETIIKKA KIELITIE TOISEN VARHAISKASVATUKSEN TUKENA. VIITATTU 21.6.2025. [HTTPS://WWW.OPH.FI/FI/OPETTAJAT-JA-KASVATTAJAT/KIELIPEDA-JA-KIELIVERTAILU-TYOVALINEET-JA-FONETIIKKA-KIELITIE TOISEN#ANCHOR-KIELIPEDA-TYOVALINE](https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/kielipeda-ja-kielivertailu-tyovalineet-ja-fonetiikka-kielitetoiseen#anchor-kielipeda-tyovaline)
- RÄISÄNEN, P. 2020. ONNISTUNEEN KOHTAAMISEN TEKIJÖITÄ. ARYOKAS JA KUNNIOITTAVA KOHTAAMINEN SOSIAALITYÖN TAVOITTEENA. JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO. [HTTPS://JYX.JYU.FI/BITSTREAMS/2531D54B-F494-43BE-9403-4C206ED6FEC7/DOWNLOAD](https://jyx.jyu.fi/bitstreams/2531d54b-f494-43be-9403-4c206ed6fec7/download)

TULO-JA HAKUTILANTEET

- AHONEN, L. 2017. HAASTAVAT KASVATUSTILANTEET. LÄMPIMÄN VUOROVAIKUTUKSEN KÄSIKIRJA. JYVÄSKYLÄ: PS KUSTANNUS.
- SEPPÄNEN, H., SIMOLA, T., BERSCHEWSKY, T. & TIRKKONEN, O. 2024. AMMATILLINEN TOINEN ASTE. LAPSEN JA PERHEEN TUKENA. HELSINKI: SANOMA PRO OY.
- OPETUSHALLITUS 2025F. TIETOA VARHAISKASVATUKSESTA VANHEMMILLE JA HUOLTAJILLE. [HTTPS://WWW.OPH.FI/FI/KOULUTUS-JA-TUTKINNOT/TIETOA-VARHAISKASVATUKSESTA-VANHEMMILLE-JA-HUOLTAJILLE](https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/tietoa-varhaiskasvatuksesta-vanhemmille-ja-huoltajille)
- ADHD- LIITTO 2023. ARKI TOIMIMAAN OPAS. [HTTPS://ADHD-LIITTO.FI/WP-CONTENT/UPLOADS/2023/04/ARKI-TOIMIMAAN-OPAS-WEB.PDF](https://adhd-liitto.fi/wp-content/uploads/2023/04/arki-toimimaan-opas-web.pdf)
- SEPPÄNEN, H., SIMOLA, T., BERSCHEWSKY, T. & TIRKKONEN, O. 2024. AMMATILLINEN TOINEN ASTE. LAPSEN JA PERHEEN TUKENA. HELSINKI: SANOMA PRO OY.

PALAUTE

- AHONEN, L. 2017. HAASTAVAT KASVATUSTILANTEET. LÄMPIMÄN VUOROVAIKUTUKSEN KÄSIKIRJA. JYVÄSKYLÄ: PS KUSTANNUS.

TYÖYHTEISÖ

- OPETUSHALLITUS 2022. VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN PERUSTEET 2022. [HTTPS://WWW.OPH.FI/SITES/DEFAULT/FILES/DOCUMENTS/VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN_PERUSTEET_2022_2.PDF](https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_2.pdf)
- MONIMUOTOISET PERHEET 2024. MONIMUOTOISET PERHEET VARHAISKASVATUKSESSA. OPAS KASVATUSALAN AMMATTILAISILLE. [HTTPS://WWW.MONIMUOTOISETPERHEET.FI/WP-CONTENT/UPLOADS/2024/10/VARHAISKASVATUSOPAS_A5_2024_WEB.PDF](https://www.monimuotoisetperheet.fi/wp-content/uploads/2024/10/varhaiskasvatusopas_a5_2024_web.pdf)
- KÖNGÄS, M., RUOHOLA, V. JA SINTONEN, S. 2023. REFLEKTIIVISYYS VARHAISKASVATUKSESSA: LAAJEMPAA YMMÄRRYSTÄ RAKENTAMASSA. KASVATUS & AIKA. [HTTPS://JOURNAL.FI/KASVATUSJAJAKA/ARTICLE/VIEW/119402/77140](https://journal.fi/kasvatusjajaka/article/view/119402/77140)

HUOLEN PUHEEKSI OTTAMINEN

- KANGAS, J., LASTIKKA, A-L. & KARLSSON, L. 2021. VOIMAUTTAVA VARHAISKASVATUS. LEIKKIVÄ, OSALLINEN JA HYVINVOIVA LAPSI. HELSINKI: OTAVA.
- THL 2023. DIALOGINEN HUOLEN PUHEEKSI OTTAMINEN. [HTTPS://THL.FI/AIHEET/LAPSET-JA-PERHEET/KEHITYVAT-KAYTANNOT/DIALOGISET-TOIMINTAVAT/DIALOGINEN-HUOLEN-PUHEEKSI-OTTAMINEN](https://thl.fi/aiheet/lapset-ja-perheet/kehittyvat-kaytannot/dialogiset-toimintavat/dialoginen-huolen-puheeksi-ottaminen)
- LASTENSUOJELULAKI 417/2007.VIITATTU 29.8.2025 [HTTPS://WWW.FINLEX.FI/FI/LAINSAADANTO/2007/417#CHP_1_SEC_3AV20100088_HEADING](https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2007/417/chp_1_sec_3av20100088_heading)
- AHONEN, L. 2017. HAASTAVAT KASVATUSTILANTEET. LÄMPIMÄN VUOROVAIKUTUKSEN KÄSIKIRJA. JYVÄSKYLÄ: PS KUSTANNUS.

UHKAAVAT TILANTEET

- PUNAINEN RISTI. SUOMEN PUNAISEN OHJE VÄKIVALTA- JA UHKATILANTEIDEN VARALLE. [HTTPS://REDNET.PUNAINENRISTI.FI/SYSTEM/FILES/PAGE/OHJE%20V%C3%A4KIVALTA%20-%20JA%20UHKATILANTEIDEN%20VARALLE.PDF](https://rednet.punainenristi.fi/system/files/page/ohje%20v%C3%A4kivalta%20-%20ja%20uhkatilanteiden%20varalle.pdf)
- OAJ 2024.VÄKIVALTA JA SEN UHKA TYÖPAIKALLA. [HTTPS://WWW.OAJ.FI/TYOELAMAOPAS/TYOHYVINVOINTI/TURVALLINEN-TYOYMPARISTO/VAKIVALTA/](https://www.oaj.fi/tyoelamaopas/tyoohyvinvointi/turvallinen-tyoymparisto/vakivalta/)

HUOMIOITA PERHEIDEN KANSSA TEHTÄVÄSSÄ KASVATUSYHTEISTYÖSSÄ

- OPETUSHALLITUS 2022. VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN PERUSTEET 2022. [HTTPS://WWW.OPH.FI/SITES/DEFAULT/FILES/DOCUMENTS/VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN_PERUSTEET_2022_2.PDF](https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_2.pdf)
- SEPPÄNEN, H., SIMOLA, T., BERSCHEWSKY, T. & TIRKKONEN, O. 2024. AMMATILLINEN TOINEN ASTE. LAPSEN JA PERHEEN TUKENA. HELSINKI: SANOMA PRO OY.
- PSYKOLOGILEHTI 2024. TUKI AUTTAA LAAJA- ALAISISSA OPPIMISVAIKEUKSISSA. VIITATTU 22.6.2025. [HTTPS://PSYKOLOGILEHTI.FI/TUKI-AUTTAA-LAAJA-ALAISISSA-OPPIMISVAIKEUKSISSA/](https://psykologilehti.fi/tuki-auttaa-laaja-alaisissa-oppimisvaikeuksissa/)

Liite 4: Saatekirje palautekyselylle

Hei varhaiskasvattaja,

Edessäsi on Laurean sosionomiopiskelijoiden kokoama tuotos tukemaan onnistuneita kohtaamisen hetkiä.

Arvostaisimme suuresti aikaasi, jotta kävisit oppaan sisällön läpi ja mahdollisesti hyödyntäisit siellä olevia huomioita arjessasi ja antaisit meille palautetta oppaan sisällöstä ja sen hyödyllisyydestä.

Palautteenne pohjalta pääsemme vielä kehittämään sisältöä, ulkomuotoa tai mitä huomioita teille vain nousee, jotta opas kohtaisi teidän tarpeenne yksilöllisemmin.

Kiitos jo etukäteen!

Ystävällisin terveisin: Laura, Tanja ja Tia

Liite 5: Palautekysely

Koetko oppaasta olleen mitään hyötyä työskentelyssäsi?

1 ei ollenkaan- 5 paljon

Olen saanut hyviä käytännön vinkkejä perheiden kohtaamiseen

1 ei ollenkaan- 5 paljon

Tietoisuuteni onnistuneiden kohtaamishetkien merkityksestä on lisääntynyt

1 ei ollenkaan- 5 paljon

Onko mielestäsi henkilöstön ja perheiden välinen luottamus ja avoimuus lisääntynyt

1 ei ollenkaan- 5 paljon

Avoin palaute oppaaseen: